

Kirsi Heiskanen

Sini Korppi

TARPEISTO MUSIKAALIIN
MUSTALAISLEIRI MUUTTAA
TAIVAASEEN

Opinnäytetyö
Muotoilun koulutusohjelma

Toukokuu 2010

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILOLEHTI

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Opinnäytetyön päivämäärä 25.5.2010
Tekijä(t) Kirsi Heiskanen ja Sini Korppi		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Muotoilun koulutusohjelma, Teatteritekniikka
Nimeke Tarpeisto musikaaliin <i>Mustalaiseleiri muuttaa taivaaseen</i>		
Tiivistelmä Opinnäytetyönämme suunnittelimme ja valmistimme realistisen tarpeiston Varkauden Teatterin musikaaliin <i>Mustalaiseleiri muuttaa taivaaseen</i> syksyllä 2008. Ensi-iltaa vietettiin 25.10.2008. Tarpeisto on esi- neistöä, joka täydentää esityksen illuusiota ajasta, paikasta ja tapahtumista. Lähes 100-vuotiaan Varkauden Teatterin ohjelmistossa suomalaiset näytelmät muodostavat pääosan. Vuosittain yksi operetti, musikaali tai laulunäytelmä antaa väriä ohjelmistoon. Nykyisten ensi-iltojen määrä on noin 6 - 7 kpl näytäntökaudessa ja kaikkiaan näytöksiä on noin 190. Martti Pulakan käsikirjoittama musikaali pohjautuu Maksim Gorkin tarinan pohjalta tehtyyn elokuvaan, jonka on ohjannut Emil Lotianu. Musikaali on kuvaus vapaudesta, rakkaudesta, ylpeydestä ja kuolemasta. Musikaali kuvaa mustalaisten elämää 1900-luvun alun Moldavian aroilla, ja kertoo hevosvaras Zobarista, joka rakastuu kuolettavasti kauniiseen mustalaisnaiseen Raddaan. J. Michael Gilletten (2000) suunnittelu- ja ongelmanratkaisumallia käytimme oman tarpeiston suunnittelu- ja valmistusprosessimallimme pohjana. Olemme analysoineet musikaalin käsikirjoituksen ja käyttäneet siinä apuna Inghamin (1998) kysymysmetodia. Työssämme tutkimme myös mustalaisten historiaa tarpeistonvalmistuksen kannalta. Musikaaliin valmistimme tarpeistoa kokonaan itse sekä muokkasimme ostettuja ja vanhoja tarpeistoesi- neitä. Tarpeiston valmistuksessa käytimme mahdollisuuksien mukaan eri materiaaleja ja teimme materiaalikokeiluja. Prosessimme lopputuloksena syntyneitä tarpeistokokonaisuutta arvioivat musikaalin ohjaaja, apulaisohjaaja sekä Varkauden Teatterin tarpeistonvalmistaja. Heidän mielestään tarpeisto oli visuaalisena kokonaisuutena toimiva ja musikaalin henkeen, tarinaan, aikaan ja paikkaan sopiva. Tarpeiston suunnittelu- ja valmistusprosessimallimme soveltuu jatkossakin vastaavanlaisten prosessien kuvaamiseen.		
Asiasanat (avainsanat) tarpeisto, musikaali, teatteri, ongelmanratkaisu- ja suunnittelumalli, käsikirjoitusanalyysi		
Sivumäärä 96 sivua + liitteet	Kieli Suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä)		
Ohjaavan opettajan nimi Satu Kivimäki Seija Silvennoinen		Opinnäytetyön toimeksiantaja Varkauden Teatteri

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis May 25, 2010
Author(s) Kirsi Heiskanen and Sini Korppi	Degree programme and option Degree Programme in Design, Theatre Technology	
Name of the bachelor's thesis Making Stage Props for the Musical <i>Gypsies Are Found Near Heaven</i>		
Abstract <p>In our bachelor's thesis we designed and made realistic stage props to the musical <i>Gypsies Are Found Near Heaven</i>, which was performed in fall 2008 at Varkaus Theatre. The premiere was on October 28, 2008. Stage props are objects that enhance the illusion of time, place and events in the performance.</p> <p>The repertoire of the almost 100-year-old Varkaus Theatre includes mainly Finnish plays. Annually one operetta, musical or song play spices the repertoire. The number of premieres is 6-7 each season and there are approximately 190 performances in total.</p> <p>The musical is based on the movie adapted from Maxim Gorky's text and directed by Emil Lotianu. The Finnish script is by Martti Pulakka. The musical is a description of freedom, love, pride and death. It tells about the life of gypsies in the beginning of the 20th century. The musical is placed in Moldavia and tells about a rustler called Zobar who falls deeply in love with a beautiful gypsy woman Radda who is called a witch.</p> <p>Our own process model for designing and making stage props was based on the design process and problem-solving model by J. Michael Gillette (2000). We analyzed the script with the question method by Ingham (1998).</p> <p>We manufactured the props ourselves or modified either purchased or old objects. In the manufacturing process we used different kinds of materials and carried out material experiments.</p> <p>The director of the musical, the assistant director and the property master at Varkaus Theatre evaluated the set of props. Everyone thought that the props were visually functional and fitted the spirit, story and setting of the musical. Our design and manufacturing process model for stage props can be used in the description of similar design processes.</p>		
Subject headings, (keywords) stage props, musical, theatre, the design process and problem-solving model, analyzing the script		
Pages 96 pgs + appendices	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Satu Kivimäki Seija Silvennoinen	Bachelor's thesis assigned by Varkaus Theatre	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	VARKAUDEN TEATTERI.....	2
3	TEATTERITARPEISTO	3
4	MUSIKAALI MUSTALAISLEIRI MUUTTAI TAIVAASEEN	5
5	GILLETTEN SUUNNITTELU- JA ONGELMANRATKAISUMALLI	7
6	TARPEISTON SUUNNITTELU- JA VALMISTUSPROSESSI	11
6.1	Sitoutuminen	12
6.2	Tarpeiston suunnittelu	12
6.2.1	Analysointi.....	12
6.2.2	Tutkiminen.....	31
6.2.3	Haudonta	40
6.2.4	Valinta ja suunnitelmat	40
6.2.5	Suunnittelun arviointi	47
6.3	Tarpeiston valmistus.....	48
6.3.1	Tutkiminen ja valinta	48
6.3.2	Valmistus	55
6.3.3	Valmistuksen arviointi.....	84
7	ARVIOINTI.....	85
8	POHDINTA.....	88
	LÄHTEET	92
	KUVALUETTELO.....	94
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

”Leiri kulkee, majaa muuttaa mustalainen, jäljet jää aron pintaan ikaikaaiseen.” (Pulakka 2008, 1). Opinnäytetyönämme aiheena on tarpeiston suunnittelu ja valmistus Varkauden Teatterin venäläiseen klassikkomusikaaliin *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen*. Aihe tukee vahvasti opiskeluamme. Musikaali oli kuvaus vapaudesta, rakkaudesta, ylpeydestä ja kuolemasta. Musikaali kuvasi mustalaisten elämää 1900-luvun alun Moldavian aroilla, ja kertoi hevosvaras Zobarista, joka rakastui kuolettavasti kauniiseen mustalaisnaiseen Raddaan.

Otimme ensimmäisen kerran yhteyttä toimeksiantajaamme Varkauden Teatteriin ja sen tarpeistonvalmistajaan maaliskuussa 2008. Tuolloin tarpeistonvalmistaja ehdotti musikaalin tarpeiston suunnittelua ja valmistamista opinnäytetyömme aiheeksi. Toukokuussa 2008 kävimme tutustumassa teatteriin, ja keskustelimme alustavasti tulevasta musikaalista ja seuraavan syksyn aikatauluista. Varkauden Teatterin ohjelmistossa suomalaiset näytelmät muodostavat pääosan. Vuosittain yksi operetti, musikaali tai laulunäytelmä antaa väriä ohjelmistoon. Nykyisten ensi-iltojen määrä on noin 6 - 7 kpl näytäntökaudessa, ja kaikkiaan näytöksiä on noin 190.

Tarpeiston suunnittelu ja valmistus isoon musikaaliin tuntui haastavalta ja mielenkiintoiselta työltä. Opinnäytetyömme tavoitteena oli suunnitella ja valmistaa mahdollisimman realistinen, ja musikaalin teemaan sopiva tarpeisto. Tarpeiston tuli kulkea lavastuksen, pukujen ja muun visualisoinnin rinnalla täydentämässä kokonaisuutta. Tarpeisto on esineistöä, joka täydentää esityksen illuusiota ajasta, paikasta ja tapahtumista.

Sovelsimme J. Michael Gilletten (2000) suunnittelu- ja ongelmanratkaisumallia oman tarpeiston suunnittelu- ja valmistusprosessimallin tekemiseen. Tarpeiston suunnittelun pohjaksi loimme Martti Pulakan (2008) käsikirjoituksen pohjalta kohta- ja tarpeistoluetelon, jotka auttoivat suunnittelutyössämme. Käsikirjoituksen ohella tarpeiston suunnittelutyön pohjana käytimme Emil Lotianun ja Maksim Gorkin *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* -elokuva. Valmistimme suunnittelemiämme tarpeistoesineitä alusta alkaen itse sekä muokkaamme jo olemassa olevaa esineistöä. Pyrimme käyttämään tarpeiston valmistuksessa mahdollisuuksien mukaan erilaisia materiaaleja sekä tekemään materiaalikokeiluja. Työmme lopussa arvioimme tarpeistokokonaisuuden.

2 VARKAUDEN TEATTERI

Varkauden Teatterin juuret ulottuvat 1800-luvun puolelle. Vuodesta 1898 nuorisoseurassa tapahtuneesta näytelmäharrastuksesta oli suora silta työväenyhdistyksen piirissä virinneeseen toimintaan. Vuonna 1913 perustettiin virallisesti itsenäinen näytelmäseura, jolloin varsinaisen näyttämötoiminnan voidaan sanoa alkaneen. Varkauden Teatteri itsenäistyi ja rekisteröityi oman kannatusyhdistyksensä varaan vuonna 1935, josta lähtien se on saanut vuosittain toiminta-avustusta kunnalta ja valtiolta. Teatterin ylläpidosta vastaa kannatusyhdistys, jossa asioita hoitaa sen valitsema hallitus. Hallitukseen kuuluu henkilöitä kannatusyhdistyksestä, kaupunginvaltuustosta sekä teatterin henkilökunnasta. Vuonna 1958 Varkauden Teatterin Kannatusyhdistys osti Varkauden Työväentalon, jossa se oli toiminut koko historiansa ajan. Vuonna 1913 rakennettu talo kunnostettiin nimenomaan teatteritilaksi. Myöhemmin sitä on korjattu ja laajennettu useita kertoja, viimeinen ja merkittävä laajennustyö tehtiin 1990-luvulla. (Varkauden Teatteri 2010.)

Teatterin liki 100-vuotisen taipaleen aikana teatterilla on ollut 27 johtajaa. Nykyinen teatterinjohtaja Jukka Tyrväinen aloitti työnsä elokuussa 2006. Nykyiseen henkilökuntaan kuuluu 19 henkeä kiinteällä kuukausipalkalla ja noin 100 henkilöä tehtäväkohtaisella sopimuksella. Varkauden Teatteri on paitsi paikkakuntansa tunnettu matkailukohde myös merkittävä työllistäjä. Oman toimitalonsa lisäksi Varkauden Teatteri järjestää näytäntöjä myös paikallisessa lomakeskuksessa. Nykyinen ensi-iltojen määrä on noin 6 - 7 kpl näytäntökaudessa, joista annetaan noin 190 näytöstä. Esitettävässä ohjelmistossa suomalaiset näytelmät muodostavat pääosan. Vuosittain yksi operetti, musikaali tai laulunäytelmä on ollut antamassa väriä ohjelmistoon, kuten vuonna 2008 *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* -musikaali. Myös joku merkittävä klassikkoteos pyritään tuomaan esille kunakin näytäntökautena. Varkauden Teatteri pyrkii vuosittain suunnittelemaan ohjelmiston mahdollisimman monipuoliseksi, lapsiakaan unohtamatta. (Varkauden Teatteri 2010.)

Varkauden Teatterin tiloissa on yksi näyttämösali ja 230 istumapaikkaa. Lava on ison musikaalin kokonaisuuteen pieni, joten musikaali täytyi toteuttaa isommissa tiloissa. Varkaudessa luonteva paikka oli Warkaus-sali, jonka kanssa Varkauden teatteri on ennenkin tehnyt yhteistyötä, musikaalin yhteydessä viimeksi vuonna 2005. Warkaus-sali

on tapahtuma- ja musiikkitalo, jonka salissa on lähes 500-paikkainen katsomo ja korkealaatuinen akustiikka.

3 TEATTERITARPEISTO

Opinnäytetyössämme perehdymme tarpeiston maailmaan. Tarpeisto on esineistöä, jota tarvitaan rakentamaan näytelmän illuusiota ajasta, paikasta ja tapahtumista (Keski-Hakuni 2010). Tarpeisto täytyy olla aina näytelmän henkeen sopiva eikä se saa riidellä muun visualisoinnin, kuten lavastuksen ja pukujen kanssa (Parviainen 2007). On todella tärkeää saada oikeanlaiset tarpeistoesineet produktioon. Huonekalut, koriste-esineet, taloustavarat ja muut tarpeistot, joita näyttelijät käyttävät, lisäävät viimeistellyn kosketuksen lavastukseen. Jos ne näyttävät yhteen sopimattomilta tai epäasiallisilta, ne luovat epäilyksiä visualisoinnin paikkansa pitävyydestä. (Holt 1988, 1993, 106.) Tarpeisto toimii parhaiten, kun emme tietoisesti huomaa sitä (Wilson 2003, 11). Esityksissä esineet ovatkin yleensä huomaamattomia, koska ne ovat niin itsestään selviä. Olennaisilla esineillä tarkoitamme esimerkiksi *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* -musikaalissakin käytettäviä tavallisia esineitä kuten raippoja, halkoja, juomapikareita, piippuja yms. Jos näitä ei olisi, esitys olisi puutteellinen.

Aiemmin tarpeisto on kuulunut osaksi lavastusta ja puvustusta. Yleensä lavastajien assistentit valmistivat ja hankkivat tarpeistoa. Tavallista oli myös tarpeiston lainaaminen yksityishenkilöiltä. 1950-luvun filmitelollisuuden kehittyminen loi uusia tarpeita, ja kiinnostus teatteritekniikkaa ja tarpeistonvalmistusta kohtaan kasvoi. Tuohon aikaan tarpeistonvalmistajien työkuva selkiytyi omaksi alueekseen lavastuksen ja puvustuksen rinnalle. (Keski-Hakuni 2010.)

Tarpeistoesineet voidaan jakaa kolmeen ryhmään: henkilökohtaiseen, kohtauksen sisäiseen ja lavastukseen liittyvään tarpeistoon. Henkilökohtaisella tarpeistolla tarkoitetaan esimerkiksi silmälaseja, kävelykeppejä, kypäriä, lompakoita ja viuhkoja. (Parviainen 2007.) Henkilökohtaista tarpeistoa voidaan käyttää hyvin henkilöhahmon arvon, aseman tai iän kuvaamiseen. Henkilökohtainen tarpeisto voi muodostua tärkeäksi osaksi näyttelijäntyötä. Varsinkin kasvojen alueelle tuleva, näyttelijän olemusta korostava tarpeisto, kuten silmälasit ja naamiot vaativat usein harjoitusta. Myös kaikki käsissä pidettävät tarpeistoesineet on valittava tarkasti, jotta näyttelijä voi kokea ne omakseen.

(Keski-Hakuni 2010.) Kohtauksen sisäiseen tarpeistoon kuuluvat esimerkiksi aseet, työkalut, ruuat ja astiat. Lavastukseen liittyvä tarpeisto on lavastukseen kiinnitettyä tai muuten siihen liittyvää tarpeistoa, kuten taulut, kasvit, petivaatteet ja veistokset. Tarpeistoja voi tulla kiinnitettäväksi myös esimerkiksi pukuihin, jolloin tulee keskustella myös pukusuunnittelijan kanssa suunnitteluratkaisuista. (Parviainen 2007.)

On todella vaikeata löytää esimerkiksi koristeellisia tarpeistoesineitä vuosisatojen takaa. Vaikka niitä löytäisikin, ne ovat kalliita eikä niitä kannata laittaa lavalle, koska ne voivat vahingoittua. Vanhojen antiikkiesineiden sijasta voi käyttää joko jäljennöksiä tai ne on valmistettava alusta alkaen itse kuten esimerkiksi kaikki fantasiatarpeistot. (Gillette 2000, 271.) Tarpeistoja voi myös lainata tai vuokrata esimerkiksi teattereista. Lainatavaraa täytyy käsitellä hyvin ja säilyttää turvallisesti. Tarpeiston lainaaminen pitkäksi ajaksi voi olla kallista (Holt 1988, 1993, 106) ja tarpeiston tekeminen voi olla usein ostamista tai vuokraamista halvempi vaihtoehto (Wilson 2003, 8).

Tarpeistolla voi olla myös erityinen käyttötarkoitus. Esimerkiksi tarpeistoesineeseen saatetaan rakentaa mekaaninen keksintö tai kohtausta voi vaatia, tarpeistolta erityisominaisuuksia. Käsikirjoitus voi myös vaatia erityisen suuren tai pienen version tavallisen kokoisesta tavarasta. Lavastus yksilöllisellä tyylillä vaikuttaa epätäydelliseltä ilman saman tyylin tarpeistoa. Yleensä tarpeistoesineet varastoidaan käytettäväksi myöhemmissä produktioissa. (Holt 1988, 1993, 106.) *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* -musikaaliin valmistimme erikoistoimintoja sisältävän rikkimenevän ruukun. Se kannetaan lavalle, siitä ollaan juovinaan, minkä jälkeen se heitetään nuotioon. Kohtauksessa ruukun tuli näyttää ehjältä, mutta heitettäessä nuotioon sen tuli särkyä hallitusti. Seuraavaan näytökseen ruukun täytyi olla jälleen ehjä. Tarpeistoesineen erikoistoimintoja voi olla myös esimerkiksi verta valuva puukko, itsestään aukeava kirja tai vaikka saateenvarjo, josta sataa vettä.

Näytelmän teeman ollessa realistisuus ja näyttelijän käsitellessä esimerkiksi kirjaa, sen tulee näyttää ja tuntua oikealta kirjalta. Jos kirjan täytyy näytelmässä aueta, siinä tulisi olla myös sivut oikean kirjan tapaan. Kirjaa voidaan kuitenkin muokata tai sen voi valmistaa itse, kunhan se näyttää oikealta. Kirjojen ollessa lavastukseen kiinnitettäviä tai osana lavastusta esimerkiksi kirjahyllyssä, niiden ei tarvitse olla oikeita. Ne voidaan

valmistaa vaikka sikarilaatikosta tai puisesta palasta, joka on maalattu näyttämään oikealta kirjalta. (Gillette 2000, 270.)

Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen -tarpeistoesineet on pyritty suunnittelemaan ja valmistamaan realistisiksi eli aidon oloisiksi. Musikaaliin on käytetty kaupoista ja kirpputoreilta hankittuja tarpeistoesineitä, joita olemme muokanneet oikeanlaisiksi. Valmistimme tarpeistoa alusta alkaen myös itse. Tarpeistoa ei tarvinnut lainata tai vuokrata. Musikaalin henkilökohtaisia tarpeistoesineitä ovat esimerkiksi vaellussauvat, lompakko, raipat ja puukot. Kohtausten sisäistä tarpeistoa ovat esimerkiksi aseet, juomapikarit, makkarat, rinkelit ja peilit. Ovikellona toimiva ”vellikello” ja lavastuspuuhun kiinnitettävät kangassuikaleet sekä teltan puurakenteiden päälle tulevat viltit ja plyysimatot toimivat lavastukseen liittyvänä tarpeistona.

4 MUSIKAALI MUSTALAIKLEIRI MUUTTAA TAIVAASEEN

”*Ratsu lentää, alla kiittää maa. Sulhastansa neito odottaa.*” (Pulakka 2008, 32). Venäläinen elokuva *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* (Табор уходит в небо) perustuu Maksim Gorkin ensimmäisen novellikokoelman tarinaan. Elokuvan on ohjannut Emil Lotianu. Elokuva on saanut ensi-iltansa vuonna 1975. Venäjällä elokuvasta tuli oman aikansa yksi parhaista ja tunnetuimmista elokuvista ja se voittikin pääpalkinnon vuonna 1976 järjestetyillä San Sebastianin elokuvajuhlilla (Canzone 2010).

Maksim Gorki (1868-1936) oli novellisti, jonka lisäksi hän kirjoitti esseitä. Ensimmäisessä novellikokoelmassaan Gorki kirjoittaa hevosvaras Zobarin ja kauniin mustalaisnaisen Raddan rakkaustarinasta sekä heimopäällikkö Makar Tsudrasta ja vanhasta mustalaisnaisesta Isergelistä. *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* elokuva keskittyy nuoren parin tarinaan. (Canzone 2010.) Gorki oli eräänlainen kansan sankari. Hän kirjoitti myötätuntoisesti erilaisesta väestöstä, kuten kulkureista ja rosvoista. Elämänsä aikana hän kirjoitti myös kolmeosaisen omaelämäkerrallisen trilogian sekä perusti monia lehtiä. (Imagination 2010.)

Emil Lotianu (1936-2003) oli syntyperäinen moldovalainen elokuvaohjaaja, käsikirjoittaja ja runoilija. Ennen tunnetuksi tuloaan hän vietti kiertolaiselämää. Myöhemmin hän muutti Venäjälle ja myös kuoli siellä. *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* -elokuva on

Lotianun yksi tunnetuimpia teoksia. Muita hänen tunnettuja ohjauksiaan ovat esimerkiksi Punaiset niityt (1966) ja Lautaarit (1972). Hän on julkaissut myös useita runokokoelmia sekä kirjoittanut proosaa. (Welcome Moldova 2010.) Ennen elokuvaohjaajan ja kirjailijan uraa Lotianu on toiminut myös näyttelijänä. Teoksillaan hän on voittanut monia eri palkintoja (Andreilupan 2010).

Maksim Gorkin novellikokoelman ja Lotianun ohjaaman elokuvan pohjalta *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* -musikaalin on suomeksi käsikirjoittanut Martti Pulakka. Suomessa *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* -elokuva sai ensi-iltansa vuonna 1977 ja musikaalin kantaesitys oli 17.9.1988 Jyväskylän Kaupunginteatterissa. Sen jälkeen musikaalia on esitetty Suomessa niin teattereissa kuin kesäteattereissakin useaan otteeseen. (Varkauden Teatteri 2008.)

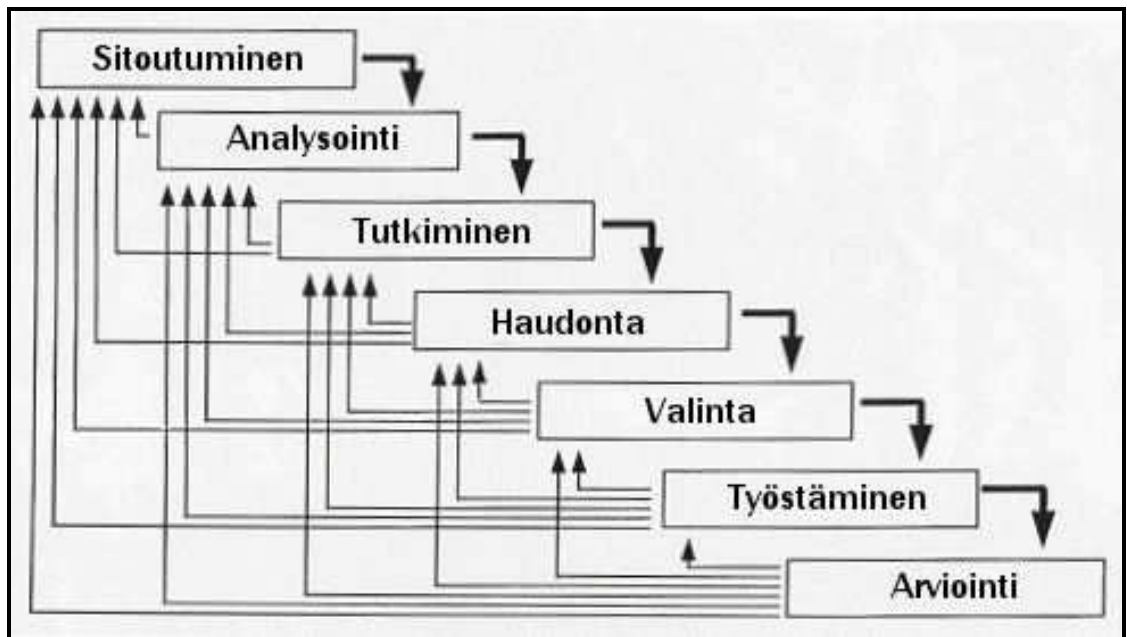
Syksyllä 2008 Martti Pulakan käsikirjoittama *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* -musikaali saavutti myös Varkauden Teatterin. Jukka Tyrväisen ohjaama musikaali oli yksi teatterin suurimpia koskaan esitettyjä kokonaisuuksia ja esityksiä oli yhteensä 24. Musikaalin ensi-ilta oli 25.10.2008 ja viimeinen esitys 13.12.2008. Musikaalissa oli mukana yhteensä 39 esittäjää, joista vain kahdeksan oli teatterin omia näyttelijöitä. Kolmenkymmenenyhden ulkopuolisen esittäjän joukko koostui kuorolaisista, soittajista, harrastajateatterilaisista sekä tähtivierailijoista. Tähtivierailijoina Varkauden Teatterin näytelmässä esiintyivät Ossi Ahlapuro, Petri Hervanto ja Marianne Kettunen. Erkki Ertama sovitti ja toteutti musiikin Yevgeny Dogan ja Jyrki Heikkilän musiikeista. Musikaali *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* kuvasi mustalaisten elämää 1900-luvun alun Moldavian aroilla. Se kertoi hevosvaras Zobarin ja noidaksi kutsutun Raddan rakkaustarinan. Musikaali kertoi tarinan vapaudesta, rakkaudesta, ylpeydestä ja kuolemasta (ks. luku 6.2.1).

Musikaali on musiikinäytelmän laji, jossa laulu, soitto ja tanssit muodostavat juonellisen kokonaisuuden (Suuri musiikkitietosanakirja 1991, 226). Musikaalitermeihin teatterituotannoissa kuuluvat mm. seuraavat tyyliä: komedia, farssi, satiiri, fantasia, tragedia, melodraama, draama- ja rockmusikaali. Opinnäytetyössämme puhumme musikaalista, koska Varkauden Teatteri mainosti *Mustalaisleiriä* musikaalina. Elokuvan tiedoissa puhutaan kuitenkin musiikkidraamasta. Kun vakavamielinen musikaali ei muovaudu

tyypilliseen tragedian tai melodraaman muottiin, sitä voidaan kutsua musiikkidraamaksi (Novak 1996, 2).

5 GILLETTEN SUUNNITTELU- JA ONGELMANRATKAISUMALLI

J. Michael Gilletten (2000) suunnittelu- ja ongelmanratkaisumalli (kuvio 1) on kehitetty teatteriprosessin kuvaamiseen. Mallissa edetään sitoutumisesta analysoinnin, tutkimisen, haudonnan, valinnan ja työstämisen kautta arviointiin. Suunnitteluprosessi ei ole helppoa, suoraviivaista etenemistä, vaan se on metodi, jolla löydetään vastauksia kysymyksiin. Mallissa onkin tärkeää palata koko prosessin ajan takaisin aikaisempaan, koko ajan arvioiden prosessia. (Gillette 2000, 19.) Tämä malli tuntui meistä selkeältä ja helposti ymmärrettävältä. Malli on tehty kuvaamaan teatterityön vaiheita, joten meidän mieles-
tämme mallin valitseminen oli järkevää.

KUVIO 1. J. Michael Gilletten (2000) suunnittelu- ja ongelmanratkaisuprosessi malli (Suomennos Heiskanen & Korppi 2008)

Sitoutuminen

Mallissa lähdetään liikkeelle sitoutumisesta, joka on ehkä tärkein askel koko suunnitteluprosessissa. Sitoudutaan kaikella energialla tehtävään koko sydämeästään, ja samalla luvataan tehdä niin hyvää työtä kuin mahdollista. Sanalla ongelma on kielteinen merki-

tys, joten sitä tulee käyttää niin harvoin kuin mahdollista. Ongelman sijaan tulisi käyttää sanaa haaste, koska kaikkihan pitävät haasteista. Kun ongelma on muutettu haasteeksi, siitä tulee automaattisesti kiinnostavampi ja hallittavampi. (Gillette 2000, 19 – 20.) Sitoutuminen isoon produktioon voi tuntua ensin todella haastavalta, mutta prosessin aikana saadessa jotain konkreettista aikaan, huomaa pystyvänsä isoihinkin haasteisiin.

Analysointi

Analysointivaiheessa on kaksi tavoitetta. Se on pääasiassa tiedon etsintää ja käsikirjoituksen analysointia. Analysoinnissa kootaan tietoa, mikä auttaa selvittämään haasteen ja tunnistamaan ne alueet, jotka edellyttävät lisätutkimuksia. Löydettyjä tietoja tulee arvioida puolueettomasti. Tärkein lähde tietoon ovat suunnitteluprosessin tiimin jäsenet. Keskustelemalla heidän kanssaan selviää mikä on tärkeää produktiossa, kuten tyyli, konseptit, budjetti ja aikataulut. (Gillette 2000, 20 - 22.)

Yleensä käsikirjoituksen lukemiseen sitoudutaan erityisellä objektiivisuudella kolmen ensimmäisen lukukerran aikana. Ensimmäinen lukukerta on tekstin tunnustelemista ja roolihenkilöihin tutustumista. Toisella kerralla käsikirjoitusta lukiessa tulisi tutkailla erityisiä hetkiä, jotka stimuloivat mielikuvitusta sekä tarjoavat visuaalisia kuvia ja tuntemuksia. Tuntemuksia tulisi kirjata ylös, ja mieleen tulevista kuvista piirtää kuvia. Tässä vaiheessa kerätään ideoita, joita tulee karsia vasta myöhemmin. Kolmannella lukukerralla tulee keskittyä realiteetteihin, ja tutkia mikä vaatii enemmän aikaa ja rahaa tulakseen tehdyksi sekä muita suunnitteluun vaikuttavia tietoja. Ei ole sääntöjä milloin käsikirjoitus pitäisi lukea. Jotkut suunnittelijat haluavat lukea käsikirjoituksen mieluummin ennen kuin juttelevat muiden produktiojäsenten kanssa, toiset lukevat sen myöhemmin. Käsikirjoituksesta keskustellaan ja ideoita jaetaan toisten produktioon osallistuvien kanssa. (Gillette 2000, 20 – 22.) Suunnittelijoiden erilaiset ajatukset käsikirjoituksesta tuovat suunnitteluun uusia ideoita, ja voivat luoda kokonaan toisenlaisen näkemyksen kokonaisuudesta.

Tutkiminen

Tutkimuksessa kerätään tietoa, varsinkin niistä tiedoista, joista omat henkilökohtaiset kokemukset ja taustat ovat heikkoja. Tutkimisessa tehdään tausta- ja käsitteellistä tut-

kimusta. Suunnittelijan täytyy tehdä historiallista taustatutkimusta jokaisesta suunniteltavasta produktiosta. Tutkiminen voi sisältää tiedon etsintää esimerkiksi aikakaudesta. Tietoa löytyy esimerkiksi historiankirjoista, maalauksista, aikakauslehdistä. Historiallinen tutkimus voi sisältää myös tutustumista edellisiin produktioihin. Ei saa kuitenkaan sortua toisen työn laittomaan kopioimiseen. Suunnittelijalle lisätutkimukset myös värimaailmasta ovat tarpeellisia. Käsitteellinen tutkimus sisältää niin monta vaihtoehtoa kuin mahdollista ratkaista suunnittelun haasteet. Usein voi kuitenkin olla mahdotonta ajatella enempää kuin kahta tai kolmea ratkaisua annettuun haasteeseen. (Gillette 2000, 22 - 25.) Esimerkiksi tarpeistoesinettä suunniteltaessa sen valmistustapoja voi olla lukematon määrä, mutta itse voi jäädä muutaman idean vangiksi. Niin värimaailmoista kuin tunnetiloistakin on helppo koota kollaasi tietokoneen kuvankäsittelyohjelmilla tai vaikka leikkaa, liimaa, askartele -tekniikalla.

Haudonta

Haudontavaiheessa annetaan ideoiden hautua mielessä. Sillä aikaa täytyisi pyrkiä periaatteessa unohtamaan koko produktio. Mahdollisuuksien mukaan täytyisi keskittyä vaikka johonkin toiseen työhön. Alitajunnalle täytyy antaa tarpeeksi aikaa hautoa tietoa johon on syvennytty. Ei yksinkertaisesti ole mahdollista tehdä parasta työtä, jos odottaa viime hetkeen ja sitten kiirehtii läpi tehtävän. Jos haudontavaiheelle suodaan aikaa, tuotetaan varmasti laadukkaampaa työtä. (Gillette 2000, 25.) Iltaiset arkiset askareet sekä viikonloput voivat myös olla hyvää vastapainoa aherrukselle. Prosessista on vaikea irtaantua kokonaan, mutta samalla kun toista tarpeistoesinettä suunnitellaan, voi toista hyvin hautoa mielessään.

Valinta

Valintavaiheessa seulotaan läpi kaikki se tieto, joka on kerätty ja päätetty varsinaiseksi suunnitelmaksi. Jokaisen suunnittelijan valinnat vaikuttavat kaikkien suunnittelutiimissä olevien työhön, joten jokaisen suunnitelmasta pitää keskustella produktion tapaamisissa. Valintavaiheessa pyritään valitsemaan mahdollisimman toimivat materiaalit. Oikeat materiaalit edesauttavat tarpeiston käytettävyyttä, kestävyyttä sekä visuaalista näyttävyyttä. Valintavaihe on valmis ohjaajan ollessa tyytyväinen suunnitelman eri alueisiin, ja suunnitelmien tukiessa produktion suunnitelmakonseptia. (Gillette 2000, 25, 27) Valin-

taa voi tehdä myös intuitiolla. Usein se ei ole se oikea ratkaisu, mutta voi aikaansaada myös toimivia ratkaisuja.

Työstäminen

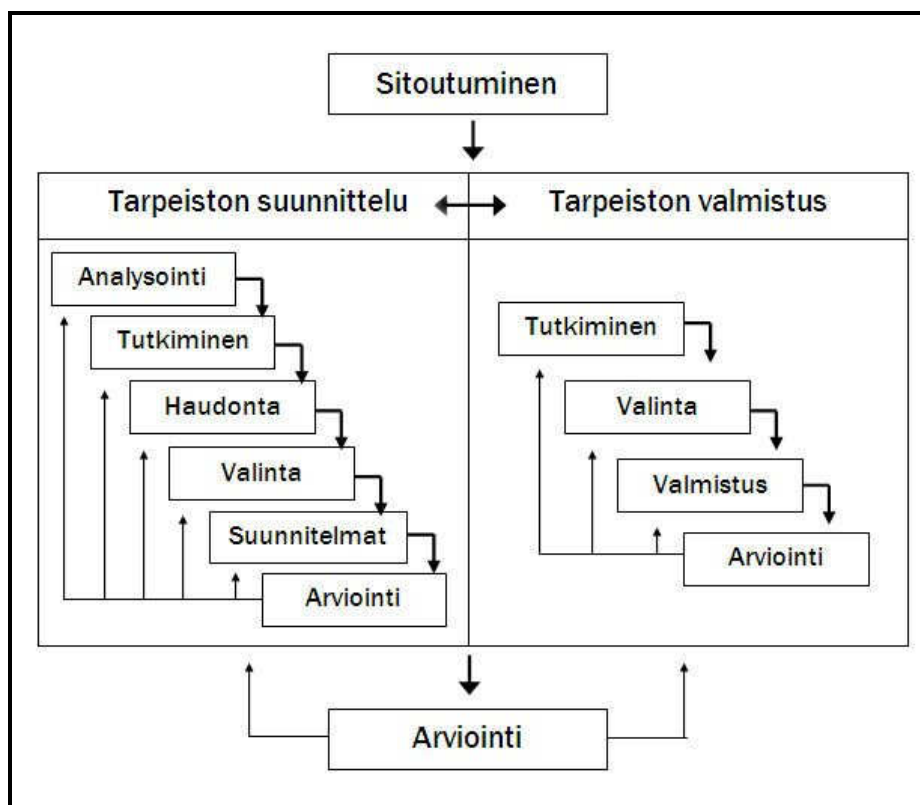
Työstämisvaiheessa siirretään suunnitelmat sellaiseen muotoon, että ne voidaan esitellä työryhmän muille jäsenille. Tässä vaiheessa työstetään kaikki piirustukset, mallit, suunnitelmat ja lavastuksen rakentamiseen tarvittavat ohjeet, valaistus, puvustus ja valosuunnitelmat. Tarpeistonvalmistaja piirtää niin monta pientä luonnosta kuin on tarpeellista selittääkseen produktion tarpeistokonseptin eli sen miltä tarpeistot näyttävät. Lavastussuunnittelija tekee viimeiset muutokset lavastukseen ja tarpeen mukaan rakentaa pienoismallit lavastuksesta. (Gillette 2000, 25, 27.) Tarpeistoesineitä voi luonnostella paperille piirtäen, mutta toisille piirtäminen voi olla hankalaa. Tällöin voi valmistaa esineistä pienoismalleja esimerkiksi muotoilemalla savesta. Työryhmän jäsenille voi näyttää suunnitelmia myös esimerkiksi ideakarttoina tai valokuvina, jos niiden avulla pystyy paremmin kertomaan suunnitelmistaan.

Arviointi

Arvioinnissa käydään läpi kaikki suunnitteluprosessin vaiheet ja arviointi myös osoittaa milloin suunnitelma on valmis. Jokaisesta osa-alueesta palataan aina edelliseen vaiheeseen kysymään onko tavoite toteutettu. Jokainen suunnittelija arvioi valintojaan nähdäkseen ovatko ne sopivia, ja määrittelee voiko niitä käyttää tulevaisuudessa jossakin yhteydessä. Suunnittelijat myös arvioivat tekemisensä nähdäkseen mitä olisi voinut tehdä toisin, tai olisiko kommunikaatiota voinut parantaa produktion henkilöiden kesken. (Gillette 2000, 32.) Monesti vasta arvioidessa omaa työtään voi huomata asioita, joita ei suunnitteluvaiheessa osannut ollenkaan ottaa huomioon. Arvioinnissa tällaiset huomiot voivat jopa nolottaa ja tuntua todella typeriltä, ”miksi ajatellut tätä aiemmin?”. Omista virheistähän kuitenkin vain oppii, sanotaan.

6 TARPEISTON SUUNNITTELU- JA VALMISTUSPROSESSI

Sovelsimme Gilletten (2000) suunnittelu- ja ongelmanratkaisumallia kuvaamaan paremmin oman prosessimme etenemistä. Tarpeiston suunnittelu- ja valmistusprosessimallissamme (kuvio 2) on sama periaate kuin Gilletten mallissa, olemme vain lisänneet siihen erillisen valmistusprosessin suunnitteluprosessin rinnalle. Kuten Gilletten mallissa myös mallissamme arvioidaan prosessia koko ajan palaten edelliseen vaiheeseen. Sitoutumisen olemme nostaneet erilliseksi kokonaisuudeksi koska prosessissamme sitouduimme kokonaisuuteen, eli suunnittelemaan ja valmistamaan tarpeiston musikaaliin *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen*. Prosessimallimme (2010) päättyy kokonaisuuden arviointiin, joka on nostettu sitoutumisen ohella erilliseksi osaksi prosessia. Suunnittelu- ja valmistusprosessit arvioidaan ensiksi erikseen kummankin prosessin jälkeen. Ne ovat kuitenkin koko ajan yhteydessä ja riippuvaisia toisistaan, joten niiden aikaansaama kokonaisuus tulee arvioida myös yhdessä (ks. luku 7).

KUVIO 2. Tarpeiston suunnittelu- ja valmistusprosessimalli (Heiskanen & Korppi 2010)

6.1 Sitoutuminen

Työstämismme koostuu kahdesta erillisestä osiosta, tarpeiston suunnittelusta ja tarpeiston valmistuksesta, jotka ovat kuitenkin koko ajan yhteydessä sekä riippuvaisia toisistaan. Ne yhdessä tekevät kokonaisuuden, joka alkaa tarpeiston suunnittelun analysoinnista päättyen valmiisiin tarpeistoesineisiin ja kokonaisuuden arviointiin. Sitouduimme tuohon kokonaisuuteen kesällä 2008. Päämääränämme oli suunnitella ja valmistaa mahdollisimman yhtenäinen ja realistinen tarpeistokokonaisuus, joka yhdessä visualisoinnin ja näyttelijöiden työn kanssa saa aikaan ehjän musikaali kokonaisuuden. Meille sitoutuminen merkitsi sitä, että halusimme tehdä parhaamme, näyttää mitä osaamme ja oppia samalla kaikkea uutta. Aikaisemmin emme ole suunnitelleet tai valmistaneet tarpeistoa näin suureen kokonaisuuteen, joten luonnollisestikin alussa jännitimme, kuinka tulemme suoriutumaan tästä tehtävästä. Musikaali ja tämä aihe tuntuivat kuitenkin alusta alkaen mielenkiintoiselta, joten sitouduimme mielellämme tähän haastavaan produktioon. Olimme varmoja, että suoriutuisimme tästä haasteesta.

6.2 Tarpeiston suunnittelu

Tarpeiston suunnittelu lähtee analysoinnista, jatkuen tutkimisen, haudonnan, valinnan ja valmiiden suunnitelmien kautta arviointiin. Tarpeistonvalmistajat voivat työskennellä ottaen mallia valokuvasta tai kirjan kuvista. Kirja voi kuitenkin vahingoittua työpajassa ja valokuva ei anna oikeaa kuvaa mittasuhteista ja väreistä. Paras keino työskennellä on piirtäminen. Silloin näkee tarpeiston useilta eri kanteilta ja voi selkeästi osoittaa kaikki oikeat mitat. Värit voivat olla sellaisia kuin itse haluaa ja voi kätevästi listata huomioita piirustuksen viereen. Yksityiskohtia on myös helppo lisätä myöhemmin piirustukseen. (Holt 1988, 1993, 107.) Mahdollisuuksien mukaan tarpeisto kannattaa suunnitella 1:1, sillä siitä on helppo jatkaa työskentelyä eteenpäin. Esimerkiksi suunniteltaessa näyttelmään tulevia peilejä piirsimme idealuonnosten pohjalta mallin, joka oli mukana peilien työstövaiheessa. Mallista oli helppo tarkistaa onko peilien mittasuhteet oikeat.

6.2.1 Analysointi

Jokaisen produktion yhteistyö alkaa yksilöllisellä käsikirjoituksen lukemisella, joka jatkuu palaverissa, jossa tuotantoryhmän kaikki jäsenet ovat koolla. Tuotantoryhmän

kanssa käydään ajatustenvaihtoa ja keskitytään käsikirjoitukseen, joka jatkaa suunnittelijan yksinään tehtyä luovaa prosessia. Yhteistyö tähtää suunnitelmien kautta toteutuneisiin esityksiin. Käsikirjoitus tarjoaa pohjan, johon kaikki toiminta perustuu. Suunnitteluvaiheessa säännöllisin väliajoin tehdyt matkat takaisin käsikirjoitukseen on välttämättömiä suunnittelijalle. (Ingham 1998, 51.)

Käsikirjoitusanalyysi

Sanat, dialogi ja kirjoittajan ohjeet ovat johtolankoja tunteiden ja käyttäytymisen maailmassa, jonka täydentäminen on ohjaajan sekä näyttelijän velvollisuus ja etuoikeus. Käsikirjoitusanalyysissä täytyy saada selville mistä käsikirjoitus kertoo, keitä ihmiset ovat ja mitä heille tapahtuu. Ohjaajan tulisi siis tuntea roolihenkilöt sekä käsikirjoituksen rakenne läpikotaisin. (Weston 1999, 199, 263, 270.) Tarpeistonvalmistajan täytyy analysoida roolihenkilöitä ja käsikirjoitusta niin, että tulokset vastaavat kehyskertomusta ja ohjaustyötä sekä puvustus-, lavastus- ja valaistussuunnittelua niin tyyllillisesti, ajallisesti kuin juonellisesti (Keski-Hakuni 2010).

Weston (1999, 199 – 201, 218) kutsuu käsikirjoituksen ensimmäistä lukemiskertaa kerman kuorimiseksi. Hänen mielestään ensimmäinen silmäily ei voi olla merkityksellinen lukukerta, joten se on ”kuorimista”. Kuoriminen antaa lukijalle vaikutelmia ja tunteuksia, jotka voivat olla arvokkaita. Ensimmäisistä vaikutelmista on hyvä tehdä muistiinpanoja, mutta niiden ei tarvitse olla muotoiltuna valmiiksi ideoiksi. On hyvä jättää toistaiseksi nopeasti kirjatut muistiinpanot ja varoa laittamasta niitä ennakoarvioiksi materiaalin ensimmäisen lukemisen aikana. Ääneen lukeminen on myös hyvä keino ensivaikutelmien sisään pääsemiseen. Käsikirjoitusta lukiessa on luonnollista nähdä roolihenkilöt sielunsa silmin ja kuulla repliikit puhuttuina.

Esineet ovat tärkeitä elementtejä roolihenkilön elämässä ja niistä voikin tulla melkein kuin roolihenkilöitä kohtaukseen, jos näyttelijällä on vahva suhde henkilökohtaisiin esineisiinsä. Löydettyämme johtolankoja roolihenkilön elämään liittyvistä esineistä toiminnan kuvauksena tai dialogissa, täytyy ne rengastaa ja listata taulukkoon. Vaikka ohjaaja päätyisi jonkin henkilökohtaisen esineen poisjättämisestä lopullisesta tuotannosta, maininta esineestä auttaa ja on välttämätöntä käsikirjoitusanalyysissä. Esineiden alkaessa ”elämään” ohjaajan mielessä, voi hänelle syntyä ajatuksia ja oivalluksia näytte-

lijöiden toiminnoista ja asemista. Näyttelijät rakentavat fyysisen maailman kautta roolihenkilöitä. (Weston 1999, 205, 253 - 254.)

Ensimmäisen lukukerran jälkeen alleviivasimme kaikki käsikirjoituksen dialogeissa ja parenteseissa mainitut tarpeistoesineet sekä teimme käsikirjoituksen rinnalle kysymyksiä mahdollisista tarpeistoesineistä, joita ei suoraan mainittu tekstissä. Tarpeistojen alleviivausten pohjalta teimme alustavan tarpeistoluettelon, johon kirjasimme myös alustavia ideoita kohtausten tarpeistoista.

Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen -musikaalin alustava tarpeistoluettelo

Alkukohtaus:

Leiri vaeltaa. Iso joukko näyttelijöitä lavalla? Matkatavaroita, koreja yms. heillä mukana?

II Kohtaus:

- Piiska
- Lyhty
- Kukkaro
- Pelikortit

Ikkunasta näkyy uudenvuoden juhlintaa? Juhlijoille esim. laseja, viinapulloja, ruokia? Kuuluuko lyhty tarpeistoon vai valaistusmestarille?

III Kohtaus:

- Kuun tomua
- Yrtinkerääjän pussukka

Kuun tomu glitteriä tai puuteria? Kerättäviä yrttejä?

V ja VI Kohtaus:

- Hajuvesiä
- Huiveja
- Kelloja
- Rahat
- Peilejä
- Ruoska

Myös mahdollisia muita myyjiä? Leipiä, vihanneksia? Ostajille pieniä koreja?

VII Kohtaus:

- Laatikko
- Pariisilainen leninki
- Hieno hattu
- Päivänvarjo
- Rahakukkaro
- Aseet

VIII Kohtaus:

- Tikari
- Amuletti
- Piiska

Zobarille koko ajan mukana kuljetettava ruoska ja puukko?

Kuuluuko korut meille suunniteltaviksi ja valmistettaviksi?

IX Kohtaus:

- Rahalompakko
- Heinähanko

Heinähangon tekniikka?

X Kohtaus:

- Ruoskat
- Hirttonaru
- Naru käsien sidontaan
- Saippuaa
- Aseet

XII Kohtaus:

- Kuolaimet
- Ruoska
- Puukot

Puukkojen tekniikka? Teatteripuukkojen soveltuvuus?

Muuta:

Johonkin kohtaukseen esim. takojan työvälineitä (leka, pihdit, alasin) tai korinpunontaa yms.? Naisille käsitöitä esim. pitsinvirkkausta?

Käsikirjoituksen toinen lukukerta on täysin erilainen ensimmäisen lukukerran jälkeen, koska lukija tietää jo, mitä tulee tapahtumaan. Usein kaunokirjallisuus ei kaipaa toista lukukertaa, vaan kirja palaa tyytyväisenä hyllyyn tai jatkaa matkaa esimerkiksi ystäväälle. Käsikirjoitusta on kuitenkin palattava lukemaan uudestaan, jotta ymmärtää toiseikat paremmin. Toinen lukukerta aloittaa usein tutkintavaiheen, joka johtaa jonkinlaiseen rakenteelliseen käsikirjoitusanalyysin tekemiseen. Usein toinen lukukerta synnyttää myös selkeitä kipinöitä erityisesti käsikirjoituksen visuaalisista kuvista, jotka ovat ensimmäisiä rakennuspalikoita suunnitteluprosessin alulle. (Ingham 1998, 48 - 49.) Gilletten (2000, 21) mukaan tässä vaiheessa tulisi kerätä paljon ideoita, joita vasta myöhemmin karsii pois. Uusia ideoita voi syntyä käsikirjoitusta lukiessa tai missä vaan. Ideat muuttuvat käsin kosketeltaviksi tai toteutuvat esimerkiksi jutellessa työryhmän muiden jäsenten kanssa.

Weston (1999, 201, 219, 227, 242, 256) opettaa käsikirjoitusanalyysin menetelmäänsä neljän opetusvälineinä toimivien taulukoiden (liite 1) avulla. Taulukot kuvaavat käsikirjoituksen ensivaikutelmia, muuttumattomia asioita, mielikuvituksellisia valintoja ja tapahtumia. Joillekin taulukot toimivat muistiinpanojen runkoina, mutta muistiinpanovälineinä voi käyttää lehtiötä, lautasliinaa tai vaikka puhelinlaskun nurjaa puolta. Käsikirjoitusanalyysi ei ole niin suoraviivaista miltä se taulukoissa näyttää. Westonin ensivaikutelmia kuvaavan taulukon sijaan teimme muistiinpanoja ensimmäisen lukukerran jälkeen ensivaikutelmistamme, jotka mielestämme ajoivat saman asian. Ensimmäisen lukukerran jälkeen kirjasimme ensitunnelmia sanoilla: aro, auringonlasku, rakkaus, ylpeys, traagisuus, elämä ja kuolema.

Käytimme Westonin (1999) taulukoita apuna ideoidessamme käsikirjoituksen pohjalta tekemäämme kohtausluetteloa (liite 2). Taulukoista poimimme kohtausluetteloön mielestämme tärkeitä kohtia. Westonin (1999) taulukosta 2 (muuttumattomat asiat) poimimme faktat. Taulukosta 3 (mielikuvitukselliset valinnat) poimimme toimintaverbit ja fyysisen maailman esineet. Taulukosta 4 (tapahtumat) poimimme kohdan mitä tapahtuu. Kohtausluettelossamme kuvataan kohtaukset, niiden parenteesit, kohtauksissa mukana olevat henkilöt, tapahtumat sekä tarpeistoesineet. Parenteseilla tarkoitetaan käsikirjoituksen toiminnankuvausta ja näyttämöohjeita. Faktoja ovat esimerkiksi parenteseissa ilmitulleet tapahtumapaikat ja kohtausten tapahtumat. Toimintaverbejä on niin parenteseissa kuin kohtauksien tapahtumien kerronnassa. Kohtausluettelon tekeminen selvensi meille tarpeistoesineiden yhteyden kohtauksiin ja niiden tapahtumiin.

Tekemämme kohtausluettelon lisäksi selvennämme *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* -musikaalin käsikirjoituksen maailmaa käyttämällä Inghamin (1998, 55 - 57) käsikirjoitusanalyysin tekemiseen tarkoitettuja kahdeksaa kysymystä. Kysymyksiin vastaamme sen mukaan, mikä tuntuu meistä tarpeelliselta kuvaamaan musikaalia riittävästi tarpeistonvalmistajan silmin katsottuna. Henkilöhahmoja kuvatessamme kerromme, jos heillä käsikirjoituksen mukaan on jotain henkilökohtaisia tarpeistoesineitä tai he käsittelevät esineitään.

I Missä he ovat?

”Zobarin isä: Kuten Danilo, hänen joukkonsa ovat kulkemassa, tulossa paraikaa tänne päin, Karpaattien yli.” (Pulakka 2008, 6 - 8).

”Isergil: Bukoviaan. Sinne menivät kaikki. Täällä ei ole muita kuin sinä ja minä. Markar Tsudrakin meni heidän mukanaan.” (Pulakka 2008, 59).

Musikaali alkaessa leiri vaeltaa pitkin Moldovan aroja (kuva 1). Tapahtumat sijoittuvat Karpaattien läheisyyteen. Käsikirjoituksessa puhutaan Karpaattien ohella Galitsiasta, Tiszasta ja Bukovinasta. Käsikirjoituksen kohtausten parenteseista käy ilmi, että tapahtumat sijoittuvat aromaalle, aronuotiolle, Siladin pihamaalle, Danilon leiriin, torille sekä mustalaisleiriin.

KUVA 1. Elokuvan Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen -elokuvan maisemia

II Milloin he ovat?

”Ääniä: ...Tanssitaan pihalla... Uuden vuoden kunniaksi... Uuden vuosisadan kunniaksi...” (Pulakka 2008, 11).

”Bossa: Me keräämme yrtejä. Olemme täällä siihen asti kunnes ensimmäiset pakkaset tulevat.” (Pulakka 2008, 15).

”Zobar: Vie nämä Rusalinalle, Bubuija. Ja käy hakemassa hevosrahat Balintilta. Hän lupasi maksaa Pääsiäisenä.” (Pulakka 2008, 44 - 45).

Musikaali sijoittuu 1900-luvun alkuun, mikä ei tosin käy selvästi ilmi käsikirjoituksesta. Käsikirjoituksessa puhutaan uudesta vuodesta, pääsiäisestä, keväästä ja kesästä. Tarpeista suunniteltaessa tulee tutkia millaisia esineitä on käytetty Itä-Euroopassa Moldovan lähetyvillä tuona aikana.

III Keitä he ovat?

Teoria on, että ihmisten puhutut asiat ovat merkkejä siitä, mitä heillä todella on mielessään, mikä heille on tärkeää, mitkä ovat heidän kiinnostuksensa kohteet ja tarpeet. (Weston 1999, 238). Näytelmän protagonistiksi eli päähenkilöksi on henkilö, jolle tarina tapahtuu ja joka tarinan edetessä muuttuu. Päähenkilöitä voi olla myös useampia. Muut tarinan henkilöt ovat olemassa päähenkilöä varten, jotta tarina saataisiin kerrottua. Päähenkilöllä on usein myös niin sanottu vastustaja, jota voidaan kutsua myös antagonistiksi. Vastustajan tehtävä on päähenkilön estäminen tavoitteeseensa pääsemisessä. Vastustaja voi olla henkilö tai jokin abstraktimpi vastavoima, kuten henkilön sisäinen psykologinen este tai yleinen mielipide. (Junkkaala & Rasila 2006-2008, 4.) Tarinan päähenkilöt ovat Loiko Zobar ja Radda, joilla ei ole ketään tai mitään varsinaista vastustajaa, mutta esimerkiksi Isergil käskee Zobaria olla etsimättä Raddaa käsiinsä, samalla yrittäen estää Zobaria rakastumasta tähän.

Loiko Zobar on hevosvarkaista paras. Zobarilla on pikkusisko, **Rusalina**. Zobar rakastaa vapautta ja ihmiset kutsuvat häntä haukaksi. Hän osaa venäjää, saksaa, puolaa ja romaniaa. Hänen altaan on ammuttu kolme hevosta. Jouduttuaan pidätetyksi Zobarin

kädet sidotaan ja hän joutuu melkein hirteen. Isergil ja Zobarin isä ovat nähneet hänen otsallaan ”kuoleman merkin”, samanlaisen kuin Raddalla. Zobarin tarkoitus on aina ollut löytää rakkaus, mutta hän ei itse sitä tiedä. Tarinan käänne tapahtuu silloin, kun hevosvaras Zobar kohtaa kauniin mustalaisnaisen Raddan ja rakastuu häneen syvästi. Ennen Zobarille oli tärkeää vain vapaus ja hevosvarkaudet, mutta Raddan tavattuaan Zobarin elämä saa käännöksen. Enää hevosilla ei ole merkitystä ja vapauskin tuntuu melko mitättömältä, koska Zobar on kuin lumottu, hän ei pysty saamaan Raddaa mielestään. Bubuija kuvaa Zobarin rakkautta Raddaan näin: *”Kultaiset kuolaimet sinulla on suussasi, ja ohjakset ovat pitkät, täältä näkymättömään, mutta niitä pitelee käsi, joka ei päästä irti.”* (Pulakka 2008, 30). Bubuija tarkoittaa Zobarin olevan niin Raddan lumoissa, etteivät ohjakset ole enää hänellä itsellään, vaan Radda voi ohjailta Zobarin elämää kuinka haluaa. Zobar viettää yön Raddan kanssa, mutta aamulla Radda on kadonnut. Lopulta rakkaus saa traagisen päätöksen, kun Zobar ei pysty alistumaan Raddan tahtoon. Zobar murhaa Raddan puukolla mustalaisleirissä mustalaisten ympäröimänä. Zobarilla on kaulassaan amuletti. Mukanaan hän kantaa tikaria ja hänellä on myös ruoska.

Zobarin isä ei ole tietoinen poikansa liikkeistä, mutta kuulee huhuja niistä. Zobarin isä on vanhoja mustalaisia, jolle perinteet ja perhe ovat tärkeitä ja hän haluaakin kuolla omiensa joukossa. Zobarin isä oli poikansa tapaan aiemmin hevosvaras, mutta kun kaksi hevosta ammuttiin hänen altaan, hän lopetti hevosten varastelun. Hän rakastaa poikaansa, mutta pakon edessä hän joutuu kertomaan Zobaria etsiville santarmeille mistä hänen poikansa löytyy. Myöhemmin hän pyytää pojaltaan anteeksi ja Zobar vastaa isälleen nyökkäyksellä.

”Radda: Jos minä ajattelinkin jotain ihmistä, niin siitä ei ole hänelle kuin murhetta. Minä olen kirottu ja noita ja minussa asuu paholainen.” (Pulakka 2008, 36). **Radda** on mustalaisnaisista kaunein, ja hänestä lauletaan lauluja. Häntä kutsutaan noidaksi ja hänellä on myös ”merkki” otsallaan. Zobar kuvaa Raddaa tuliseksi ja kesyttömäksi. Kohdattuaan Zobarin ensimmäisen kerran, Radda parantaa Zobarin haavan kuuntomulla ja katoaa paikalta. Radda on taitava ruoskan käyttäjä, koska hän saa ainakin Zobarin ja Siladin palvelijan kaadettua maahan ruoskan iskuilla. Raddan isä on **Danilo**. Tarinan lopussa, Zobarin murhattua Raddan, Danilo murhaa Zobarin puukolla.

Bubuija on Zobarin paras ystävä, joka on kuin veli Zobarille. Zobar antaa Bubuijalle tehtäväksi viedä hänen amulettinsa ja tikarinsa Rusalinalle ja käydä hakemassa Balintilta hevosrahat. Bubuija ei koskaan kuitenkaan palaa Balintin luota, koska Balint ja hänen renkinsä murhaavat hänet heinähangolla.

Makar Tsudra on mustalaisheimon vanhin. Hän on lähtenyt aiemmin mustalaisleiristä, koska mustalaiset eivät ole enää hänen mielestään samanlaisia kuin ennen. Hän kulkee nyt matkaansa yksin. Hän on tottunut yksinäisyyteen, mutta lopulta Makar lähtee kuitenkin muiden mukana vaeltamaan. Hän käyttää ainakin piiskaa.

Isergil on varttunut mustalaisnainen, joka on Makarin ja Zobarin isän ohella viimeisempiä vanhan kansan mustalaisia. Eräässä vuorosanassaan hän kertoo, että ollessaan lapsi isä löi häntä monta kertaa ja äiti vielä useammin, muttei hän oppinut siitä omasta mielestään mitään. Hän sanoo myös olleensa nuorena kaikkein kaunein mustalaisnainen. Hän rakasti kymmeniä miehiä ja petti heidät kaikki. Isergiliä kutsutaan jonkinlaiseksi noidaksi. Hän kerää yrttejä ja hänellä on yrttien keräämiseen tarkoitettu pieni pussi.

Butsa on mies, joka lopulta löytää paikkansa. Butsa on mustalaisten silmissä melkein kuin ”meikäläisiä” eli mustalaisia. Torilla Butsa myy kelloja ja koettaa houkutella ihmisiä myös hevoskaupoille, mutta kukaan ei usko Butsalla oikeasti olevan hevosia kauppan. Butsa kulkee Danilon joukon mukana. Butsan ansiosta Zobar pääsee pakoon ennen kuin Zobar hirtetään. Butsa jää pidättelemään upseereja, jolloin joutuu itse kokemaan miltä tuntuu olla luoti sisuksissaan. Butsa kuolee.

Anatal Siladi on unkarilainen tilanomistaja, joka yrittää saada Raddaa itselleen lahjomalla häntä kauniilla leningillä, päivänvarjolla, kaulakorulla ja rahalla. Hän omistaa kartanon ja hänellä on palvelija. Siladi usuttaa santarmit mustalaisleiriin etsimään Zobaria, koska Radda ei ollut halukas kertomaan Zobarin olinpaikkaa silloin kun ei suostunut Siladin kosintaan. Siladin palvelijalla on piiska.

Balint on valkolainen tilanomistaja, jolla on vaimo, palvelija ja ehkä myös lapsia. Aina-kin käsikirjoituksessa puhutaan hänen perheestään. Balint käy hevoskauppaa Zobarin kanssa ja hänellä on vanhat velat vielä maksamatta, kun Zobar tulee kauppaamaan uu-

sia hevosia. Balint ei pidä mustalaisista, eikä haluaisi tuhjata rahojaan antamalla niitä heille. Eräässä kohtauksessa Balintin luona on uudenvuodenjuhlijoina upseereita. Balint ei huoli kruunun- eli armeijan hevosia. Balint tappaa palvelijansa avustamana Bubuijan heinähangolla. Balintilla on rahakukkaro ja Balintin renki käyttää lyhtyä.

Musikaalissa esiintyy myös mm. pormestari- ja saksalainen vaimoineen, upseereja ja luutnantteja, sotilaita ja santarmeja, mustalaismiehiä ja -naisia sekä kaupunkilaisia. Sotilailta on jonkinlaiset aseet, joka tulee ottaa huomioon tarpeista suunniteltaessa. Täytyy myös pohtia millaista tarpeista muut mustalaiset ja kaupunkilaiset mahdollisesti tarvitsivat.

IV Mitä tapahtui ennen kuin näytelmä alkaa?

Leirit ovat vaeltamassa ja Zobar kulkee omilla matkoillaan. Makar on lähtenyt pois mustalaisleiristä. Aiemmin Zobar on ollut poissa vuosia, toisessa maassa. Tiedot mitä aikaisemmin on tapahtunut, ei mielestämme vaikuta tarpeiston suunnitteluun.

V Mikä on kunkin päähahmon tehtävä/tarkoitus?

Tämä kohta tuli mielestämme selväksi jo aikaisemmassa kohdassa, kerrottaessa käsikirjoituksen henkilöistä.

VI Mikä on dialogin tyyli?

Käsikirjoituksen dialogissa eli vuoropuhelussa on paljon vertauskuvallisesti kerrottua ja osaltaan siksi myös haastavaa ymmärtää ja analysoida. Asioita ei sanota suoraan, vaan kierrellään ja puhutaan vertauksin. Tarpeistoesineet olivat kuitenkin helposti havaittavissa tekstissä. Tässä pari esimerkkiä käsikirjoituksen dialogin tyylistä:

”Ampuivat hevosen alta. En minä haavoittunut. Äiti juotti minulle kuun kastetta, kun olin pieni. Luoti ei satu. Minäkin olen kuuta.” (Pulakka 2008, 14).

”Tiedätkö, miehelle nainen on kuin kaunis piippu: sitä on mukava polttaa, mutta jos sitä ei sytytä kunnolla, niin ei pala ja jos sytyttää liian perusteellisesti, niin palaa loppuun hetkessä.” (Pulakka 2008, 16).

VII Mitä näytelmässä tapahtuu?

Musikaalin tapahtumat tulevat hyvin esille liitteessä 3 olevasta kohtausluettelosta sekä osin myös kerrottaessa näytelmän henkilöistä.

VIII Mikä on näytelmän teema?

Päähenkilön ydin ja luultavasti myös muiden roolihenkilöiden ytimet yhdistyvät jollakin tavalla käsikirjoituksen päätteeseen tai teemoihin, mutta ei välttämättä suoranaisesti (Weston 1999, 265). Musikaali on kuvaus rakkaudesta, vapaudesta ja kuolemasta. Päähenkilön tavoite on vapauden ja rakkauden löytäminen, joka päättyy traagiseen kuolemaan. Leirien muuttaessa paikasta toiseen, tuntee itsensä helposti vapaaksi, ei ole sidoksissa yhteen ja samaan paikkaan. Vapaus antaa tilaa, mutta onko piinaava rakkauden voima vapauden menettämisen hinta? Elämä on rakkautta, rakkaus on elämän kantava voima, mutta rakkauskin lopulta kuolee. Muut eivät pidä mustalaisten elämää tärkeänä ja väheksyvät heidän kuolemaansa.

Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen -elokuvan analysointia

Saadessamme keväällä 2008 tiedon opinnäytetyömme aiheesta, saimme musikaalin ohjaajalta tiedon teoksen pohjautuvan käsikirjoituksen ohella Maksim Gorkin ja Emil Lotianun *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* -elokuvaan. Musikaalin tunnelma tulisi olla elokuvan kanssa samantyylistä, jotenokuva oli meille tärkeässä roolissa tarpeiston visuaalisuutta ja luonnetta suunniteltaessa. Elokuvaa ensimmäistä kertaa katsoessamme mieleemme jäivät sen kirjava värimaailma, hienot maisemat ja tarttuva mustalaismusiikki. Elokuvan pohjalta loimme suuntaa antavan tarpeistoluettelon, joka auttoi yhdessä alustavan tarpeistoluettelon kanssa tarvittavien tarpeistoesineiden ideoinnissa.

Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen -elokuvan suuntaa antava tarpeistoluettelo

- Hevosraippoja
- Matkatavaroita (koreja, nyyttejä, vaatteita, astioita)
- Piippuja
- Pelikortit
- Juhlavan ruokapöydän antimia (esim. iso porsas + muita ruokia, juomalaseja, kynttilänjalka + kynttilät, lautasia, aterimet)
- Öljylamppu
- Kultakolikoita
- Rahakukkaro
- Aseita
- Tikareita
- Puukkoja
- Kaula-, hius- ja rannekoruja
- Kitarat
- Pikku rumpu
- Torilla myytäviä tavaroita (kelloja, kukkia, koreja)
- Maissi köynnökset
- Ruoska
- Kukkaseppeleitä
- Viulu
- Kahleet
- Heinähanko
- Päivänvarjoja
- Kirves
- Nuotio + pata

Teimme elokuvasta otetuista digitaalisista kuvista ideakollaasit, jotka auttoivat yhdessä tarpeistoluetteloiden kanssa suunnittelutyössämme. Gilletten (2000, 23) mukaan lisätutkimukset värimaailmasta ovat tarpeellisia kaikille suunnittelijoille. Täytyy ymmärtää värimaailmaa voidakseen suunnitella yhtenäisen kokonaisuuden, jossa myöskään värit eivät riitele keskenään. Väri- ja tunnetiloja kuvaavaan kollaasiin (kuva 2) poimimme mielestämme hyvin elokuvan värejä ja tunnelmia kuvaavia kuvia. Kollaasi ei ollut tarkoitettu tarpeistoesineiden värien suunnitteluun, vaan se selkeytti itsellemme tarinan tunnelmaa ja visualisointia. Tarinan tunnelmaan kiinni pääseminen ja sen ymmärtäminen on tärkeää, että pystyy suunnittelemaan samanhenkistä tarpeistoa. Niin elokuvan kuin käsikirjoituksenkin teema eli rakkaus, vapaus ja kuolema tulevat esille myös ideakollaasista. Kuvissa vaalea hevonen on Zobarin ja tumma Raddan. Kuten Zobarin ja Raddan, niin myös heidän hevostensa välillä on selvästi paljon tunnetta. Alarivin oikeanpuoleinen kuva kuvastaa vapautta. Hevonen laukkaa vapaana aroilla ilman mitään huolia.

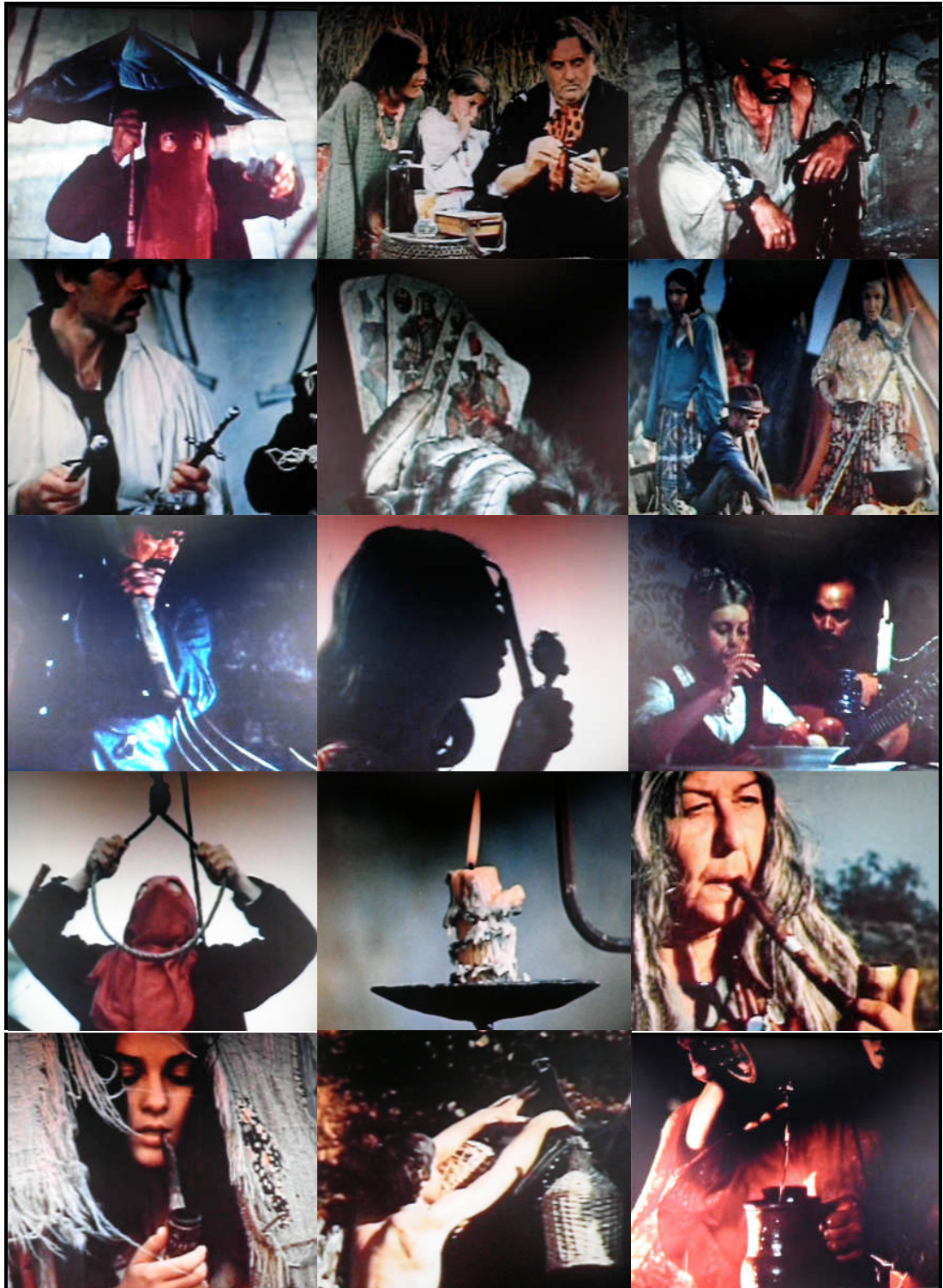
Kuoleman synkkä henki on saatu kuvattua hienosti alarivin vasemmanpuoleisessa kuvassa, jossa Zobarin itse kaivaman haudan lepoon Zobar laski ystävänsä.

KUVA 2. Elokuvan väri- ja tunnetiloja kuvaava ideakollaasi

Esineitä kuvaavaan kollaasiin (kuva 3) poimimme elokuvassa mukana olleita esineitä. Käsikirjoituksessa on paljon samoja esineitä kuin elokuvassakin, kuten raippoja, puukkoja, pelikortit, heinähanko ja pata. Koska elokuvaa katsotaan ja käsikirjoitusta luetaan, niin luonnollisesti elokuvassa on näkyvillä paljon enemmän myös esineistöä. Käsikirjoitusta lukiessa joutuu pohtimaan ja lukemaan rivien välistä, että mitä muuta tarpeistoa voisi kohtauksissa käyttää? Elokuvassa konkreettisesti nähdyt esineet antoivat uusia ideoita siitä, mitä käsikirjoitusta lukiessa ei osannut edes ajatella. Esimerkiksi käsikirjoituksessa mainitaan piippu vain vertauskuvallisesti, mutta elokuvassa piippuja näkyi paljon. Realistisen tarpeiston kuten kellojen, aseiden ja piiskojen suunnitteluun ei paljon pysty vaikuttamaan värikkyydellä, mutta pohdimme, missä tarpeistoesineissä voisimme käyttää hyväksi värikästä visuaalista ilmettä. Pohdimme, että esimerkiksi joillekin mustalaisnaisille tulevissa virkkuutöissä voisi tuoda esille tuota värikkyyttä.

KUVA 3. Elokuvan esineitä kuvaava ideakollaasi

Tuotanto- ja suunnittelupalaverit

Ohjaajan sisäistettyä käsikirjoituksen on hänen varmistettava jokaisen produktiossa mukana olevan myös ymmärtäneen sen oikein (Weston 1999, 269). Kuka tuottaa näytelmän? Mikä on produktion budjetti? Missä näytelmä esitetään? Milloin suunnitelma

valmistuu? Miksi teemme tätä näytelmää? Gilletten (2000, 20) mukaan vastaukset näihin kysymyksiin auttaa määrittämään ja selvittämään haasteita. *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* -produktio sai 4.8.2008 kunnolla alkunsa ensimmäisessä tuotantopalaverissa. Aiemmin tapaamamme Varkauden Teatterin tarpeistonvalmistaja, joka toimii myös järjestäjänä, esitteli meille ensimmäiseksi paikalla olevat ihmiset. Paikalla olivat ohjaaja, apulaisohjaaja, pukusuunnittelija, valaistus- ja tehostemestarit, kampaaja-maskeeraaja, lavasterakentajat, tarpeistonhoitaja sekä teatteriompelija-pukija sekä teatterin markkinoitisihteeri. Palaverin aluksi ohjaaja ja apulaisohjaaja kertoivat hieman taustaa *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* -elokuvasta ja musikaalista.

Ohjaaja kertoi musikaalin tulevan olemaan yksi Varkauden Teatterin suurimmista esityskokonaisuuksista, jossa tulisi olemaan mukana kaikkiaan 39 esittäjää. Esittäjäryhmä koostuisi teatterin omista näyttelijöistä sekä ulkopuolisista kuorolaisista, soittajista, harrastelijanäyttelijöistä sekä tähtvierailijoista. Ohjaaja toimi myös lavastussuunnittelijana. Hän näytti muutamia luonnoksia tulevasta lavastuksen tyylistä ja rakenteista. Lavastuksesta ei ollut esillä pienoismallia ja lavastussuunnitelma muotoutuikin musikaalin harjoitusten myötä. Ohjaaja kertoi lavastuksen käsittävän kaksi talon ulkoseinää, sivuille tulevat mustat pitkät verhot ja näyttämölle korokkeen kuorolaisille, jossa olisi jonkinlainen kivirauniomaski. Lavan sivulle tulisi isot vankkurit, jotka eivät olisi liikuteltavat. Näyttämökuvaan kuuluisi myös lavan etuosassa sijaitseva nuotio. Näyttämölle tulisi ehkä myös jonkinlaisia penkkejä. Musikaalissa ei olisi näyttämövaihtoja eli koko esityksen ajan olisi sama lavastus.

Palaverissa apulaisohjaaja, joka tässä produktiossa toimi myös koreografina, toi esille muutamia tarpeistoideoita käsikirjoituksessa mainittujen tarpeistoesineiden lisäksi. Esille tulivat näyttelijöiden leukoihin asti ylettyvät vaellussauvat sekä vankkureihin ja lattialle tulevat plyysimatot ja kankaat. Esitimme myös muutamia kysymyksiä, joita meille oli tullut mieleen käsikirjoitusta lukiessa ja sitä analysoidessa. Jokaisessa teatterissa tarpeistonvalmistajan alueeseen kuuluu hieman eri alueet. Joskus tarpeistonvalmistajan työhön kuuluu esimerkiksi näytelmään tulevat lamput ja korut, toisinaan taas ei. Pohdimme, kuuluisiko musikaaliin tuleva lyhty ja mahdolliset korut meille. Lyhty kuuluisi, mutta puvusto hoitaisi korujen suunnittelun ja valmistuksen. Käsikirjoituksessa on kohta, jossa on uudenvuoden juhlat ja mahdollisesti juhlintaa näkyisi lavastukseen tulevasta ikkunasta. Mietimme, että juhlijoilla olisi esimerkiksi laseja, joista he joisivat.

Ohjaaja kertoi kuitenkin, ettei ikkunaa tulisi. Keskustelun yhteydessä tuli myös ilmi, että musikaaliin tulisi ehkä pienet puiset kottikärryt, jotka lavasterakentajat lupasivat tehdä.

Palaverissa pukusuunnittelija joka toimii myös puvustonhoitajana, kertoi suunniteltujen pukujen olevan värikkäitä. Palaverissa sovimme käyvämme seuraavana päivänä apulaisohjaajan kanssa yhdessä läpi meidän ja hänen tarpeistoideoitaan. Tarpeiston valmistamiseen varattuun budjettiin olimme tyytyväisiä. Se oli teatterin normaalia tarpeistoon varattua budjettia suurempi, joten se mahdollisti esimerkiksi joidenkin erikoismateriaalien hankkimisen.

Varkauden Teatterin henkilökunta tekee pääsääntöisesti kaksivaiheista työpäivää (klo 8 - 14 ja 18 - 21.30). Meillä ei ollut mahdollisuutta työskennellä illalla, joten palaverissa sovimme ohjaajan ja tarpeistovalmistajan kanssa yksiosaisesta työpäivästä (klo 8 - 16). Iltaharjoituksissa olisimme tarpeen mukaan kuitenkin paikalla. Aikatauluista puhuttaessa esille tulivat musikaalin I - III pääharjoitukset 20. - 22.10. ja ensi-ilta 25.10.2008. Tarpeiston ja muun tekniikan tuli olla valmista ensimmäisiin pääharjoituksiin mennessä. Myöhemmin prosessin aikana tuli tieto harjoitusten valokuvaamisesta 13.10.2008, jolloin ohjaaja toivoi mahdollisimman paljon olevan jo valmiina. Suurin osa tarpeistosta olikin silloin jo valmiina, mutta monia esineitä täytyi vielä viimeistellä sen jälkeen.

Palaverin jälkeen olimme illalla mukana teatterilla ensimmäisissä lukuharjoituksissa, jossa produktion henkilöstön lisäksi paikalla olivat myös näyttelijät sekä muita esiintyjä. Aluksi ohjaaja ja apulaisohjaaja esittelivät itsensä, minkä jälkeen he kertoivat hie-man musikaalin taustoista sekä mustalaisten historiasta. Sen jälkeen jokainen paikalla olijä esitteli lyhyesti itsensä. Lukuharjoituksissa näyttelijät lukivat yhdessä ensimmäistä kertaa ääneen käsikirjoituksen vuoropuheluna. Tuolloin he eivät vielä millään tavalla eläytyneet roolihahmoonsa. Kuullessamme käsikirjoituksen dialogit näyttelijöiden puhumana, antoi se aivan uudenlaista eloa tarinalle.

Seuraavana päivänä pidetyssä suunnittelupalaverissa oli apulaisohjaajan lisäksi mukana myös teatterin tarpeistonvalmistaja, joka oli produktion aikana tarvittaessa apuna tarpeiston suunnittelussa ja valmistuksessa. Vastuu kokonaisuuden valmistamisesta oli kuitenkin kokonaan meillä. Apulaisohjaaja toimi produktion aikana tiiviisti yhdessä

ohjaajan kanssa. Palaverissa kävimme käsikirjoitusta läpi kohtaus kohtaukselta keskustellen tarpeistoidoista. Keskustelimme eri tarpeistovaihtoehdoista ja teimme tarkentavia kysymyksiä. Palaverin aikana meille selvisi, että suunnitelmamme vastasivat sitä, mitä ohjaajat tarpeistolta halusivat. Apulaisohjaajan ideat auttoivat paljon suunnittelu työssämme, koska saimme täydennettyä hyvin suunnitelmiamme hänen suunnitelmillaan ja ideoillaan.

Eniten tarpeistoa tuli torikohtaukseen, jossa oli meneillään markkinat. Käsikirjoituksessa mainitaan myytävät kellot, huivit, hajuvedet ja peilit. Pohdimme, olisiko kohtauksessa mahdollista olla myös enemmän myyjiä, jotka myisivät esimerkiksi vihanneksia tai leipää. Pohdimme myös, voisiko ostajilla olla mukanaan jonkinlaisia pieniä koreja, joissa esimerkiksi ostettuja vihanneksia ja leipiä. Apulaisohjaaja oli myös ideoinut useampi en myyjien mukana olosta kohtauksessa. Hän kertoi kala-, rinkeli- ja makkaranmyyjä ideoistaan. Päätimme yhdessä tuumin luopua leipäideasta, koska rinkeli-idea kuulosti paremmalta. Rinkeleitä voisi tulla kiinnitettäväksi naruun, joka roikkuisi kaulassa. Apulaisohjaaja piti ostajilla olevasta kori-ideasta, mutta koska koreja oli tulossa myös moneen muuhun kohtaukseen, hän halusi jotain erilaista. Hän ehdottikin ostajille kirjavia verkkokasseja, joista näkyisi hyvin ostetut vihannekset yms., pidimme tästä ideasta. Vihannesmyyjälle hän ehdotti myyntilaatikkoo, joka roikkuisi kaulan takaa menevästä narusta henkilön vyötärön kohdalla. Ehdotimme, että samanlaista laatikkoo voisi käyttää myös hattu, huivi ja hajuvesi -myyjällä. Tämä ehdotus hyväksyttiin.

Kellomyyjälle apulaisohjaaja ehdotti kellojen kiinnittämistä takin sisäpuolelle niin, että ne olisivat täynnä kelloja. Ehdotimme myös irtonaisten kellojen pitämistä käsissä, jotta niitä voisi kaupata ihmisille. Mietimme yhdessä, voisiko peilimyyjällä olla myös jotain muita pussia esineitä myynnissä, kuten esimerkiksi kuksia. Päädyimme kuitenkin käyttämään vain peilejä, jotta yleiskuva pysyisi ehjänä. Kuksathan ovat suomalainen juttu, joten niiden käyttöä ei voinut harkita käytettäväksi esityksessä, joka sijoittuu Moldovaan. Samaan torikohtaukseen apulaisohjaaja oli ideoinut kahdelle mustalaisnaiselle käsiin kiinnitetyn pyykkinarun, jossa olisi paitoja ja housuja. Kohtauksen alussa naiset kävelisivät lavalle esimerkiksi käsi kädessä niin, ettei pyykkinaru näkyisi. Myöhemmin naisten loitontuessa toisistaan pyykkinaru ja siihen kiinnitetyt vaatteet tulisivat näkyviin. Tämä oli meidän mielestämme hauska idea ja halusimme suunnitella sitä lisää. Käsikirjoituksessa puhutaan kuuntomusta, jonka avulla Radda parantaa Zobarin haavan.

Olimme pohtineet olisiko kuuntomu konkreettisesti näkyvää vai näyteltyä. Ideoimme, että kuuntomuna voisi käyttää puuteria tai glitteriä eli kimallehileitä. Apulaisohjaaja piti ideasta ja hänen mielestään sitä tulisi kokeilla harjoituksissa. Myöhemmin harjoituksissa kävi kuitenkin ilmi, että puuteria tai glitteriä ei voi käyttää kohtauksessa. Puuterin pöly ei ole terveellistä hengitettynä ja glitteri kiinnittyisi vaatteisiin ei-halutulla tavalla.

Elokuva antoi meille paljon ideoita mahdollisista tarpeistoista. Elokuvasssa käytettiin paljon piippuja ja pohdimmekin, voisiko joillakin näyttelijöillä olla piippu. Apulaisohjaajan mielestä piipun käyttö ei ehkä näyttäisi luontevalta käytettynä henkilöllä, jolla olisi paljon laulukohtauksia. Harjoituksissa voisi kuitenkin kokeilla piipun käyttöä jollekin taustahenkilölle. Apulaisohjaaja kertoi myös ideasta, jossa yhdessä kohtauksessa lavalle tuotaisiin pieni tarjotin, jolla olisi savinen pikari ja piippu. Käsikirjoituksen loppukohtauksessa käytetään kahta puukkoa, joilla murhataan pääroolihenkilöt. Puukkojen tulisi olla sellaisia, joiden terä menisi joko puukon sisälle tai sellaisia, että terät olisivat pehmeitä. Mietimme ensisijaisesti teatteripuukkojen toimivuutta kohtauksessa muokattuina. Teatteripuukko on sellainen, jonka terä uppoaa kahvan sisälle. Sovimme, että toimittaisimme harjoituksiin teatteripuukot kokeiltavaksi.

Musikaalin värikkään värimaailman lähtökohdat tuli ohjaajan mukaan puvustuksen värien mukaan. Keskustelimme musikaalin pukusuunnittelijan kanssa elokuvan värimaailmasta hänen pukusuunnitelmiansa avulla. Vielä keskeneräisistä puvuista (kuva 4) näimme musikaalissa käytettäviä värejä. Kävi ilmi, että tarinan kahdelle pääheimolle oli määritelty heimoja yhdistävät värit, joita käytettäisiin heidän vaatteissaan. Makarin heimon värinä oli vihreä ja Danilon heimolla punainen ja oranssi. Pohdimme, voisivatko heimojen värit vaikuttaa tarpeistoon, mutta koska heimojen jäsenille ei tullut mitään henkilökohtaista tarpeistoa, emme nähneet heimojen värien vaikuttavan tarpeiston suunnitteluun. Jos heimon jäsenille olisi tullut henkilökohtaista tarpeistoa, olisi tarpeiston värillä voinut edesauttaa puvustuksen rinnalla heimojen jakoa.

KUVA 4. Keskenikäisten pukujen värimaailmaa

Pukusuunnittelijan kanssa sovimme, että suunnittelisimme ja valmistaisimme karhulle kaulapannan ja talutushihnan. Alustavasti mietimme pukusuunnittelijan kanssa nahkaisen kaulapannan ja talutushihnan olevan sopivin vaihtoehto. Harjoituksiin valmistimme kaulapannan ja talutushihnan köydestä, koska se oli nopein vaihtoehto. Jatkoimme kuitenkin nahkaisen kaulapannan ja talutushihnan suunnittelua. Olimme mukana myös karhupuvun sovituksessa, jossa mittasimme kaulapannan ja hihnaan tarvittavaa pituutta.

Keskustelimme pukusuunnittelijan kanssa myös apulaisohjaajan kanssa käydyssä palaverissa esille tullutta kello ideaa. Pukusuunnittelija kertoi ensin suunnitelleensa kellomyyjälle takin, mutta suunnitelmien vaihtuneen tekoturkisliiviin. Hän piti kuitenkin kellojen kiinnitysideasta, joten suunnittelisimme kellot liivin sisäpuolelle kiinnitettäväksi. Samassa keskustelussa apulaisohjaajan kanssa keskustelimme eräässä kohtauksessa käytettävästä pitkulaisesta laatikosta, jossa olisi leninki, hattu ja päivänvarjo. Olimme keskustelussa ideoineet sen olevan pitkulainen vaaleanpunainen laatikko. Pukusuunnittelija ei kuitenkaan pitänyt lainkaan laatikko ideasta, vaikka se oli mainittu myös käsikirjoituksessa. Keskusteltuamme uudelleen yhdessä pukusuunnittelijan ja apulaisohjaajan kanssa olimme lopulta kaikki sitä mieltä, että laatikko oli liian amerikkalainen idea. Laatikon tilalle ei tullut mitään, vaan leninki, hattu ja päivänvarjo kannettaisiin lavalle sellaisinaan näyttelijän käsivarsilla.

6.2.2 Tutkiminen

Gilletten (2000, 22) mukaan suunnittelijoiden on tehtävä taustatyötä, tutkiakseen esimerkiksi historiaa ja aiheita, joiden tietämys on heikkoa. Koimme mustalaisten ja Moldovan historian tutkimisen tärkeäksi, jotta pystyisimme paremmin ymmärtämään käsikirjoituksen tarinaa ja roolihenkilöitä. Mustalaisten esinekulttuurin tutkiminen ja siitä saamamme tieto auttoivat luomaan myös realistisemmän tarpeistokokonaisuuden. Ollikaisen (1995, 16, 20 – 25) mukaan mustalaisten alkuperästä, historiasta ja heidän pitkistä vaelluksistaan on edelleen aika vähän tietoa, ja ennen Eurooppaan tuloa heistä on lukematon määrä legendoja. Mustalaisten on arveltu olleen esimerkiksi alemmaa kastia olevia hinduja, jotka värvättiin sotilaisiksi tai vankeja, joita muslimit ottivat mukaansa valloittaessaan Pohjois-Intian. Useimmat tutkijat ovat vakuuttuneet mustalaisten alkukodin sijainneen Intiassa.

Ensimmäiset maininnat Euroopassa havaituista mustalaisista on 1300-luvulta. Parissa sadassa vuodessa mustalaiset levittäytyivät koko Eurooppaan, jossa heidät otettiin aluksi hyvin vastaan, mutta myöhemmin heitä alettiin vieroksua. Mustalaisia yritettiin sopeuttaa muuhun väestöön pakkokeinoilla, kuten estämällä heitä harjoittamasta käsityöläisyyteen ja kaupankäyntiin perustuvia ammattejaan. Moldovassa mustalaiset joutuivat kokemaan kovia, koska pian alueelle tulonsa jälkeen mustalaiset alistettiin orjiksi. Heillä ei ollut henkilökohtaisia oikeuksia, vaan he olivat täysin isäntiensä omaisuutta. Orjuus lakkautettiin vasta vuonna 1855. Myöhemmin heidät vapautettiin ja kaikki mieskuntoiset liittyivät Napoleonin sotaretkien aikaan husaareihin eli ratsuväen sotilaisiksi. Vuonna 1925 mustalaiset hyväksyttiin Moldovassa kansalliseksi vähemmistöksi. (Ollikainen 1995, 20, 25, 85.)

Mustalaisten yhteisö perustui heimon, suvun ja perheen ympärille. Mustalaisten yhteisössä vallitsi yhteistalous ja tasa-arvo, tosin heillä on ollut selkeästi miesten ja naisten työt. Mustalaisten heimokulttuurissa korostuivat ihmissuhteiden lisäksi voimakkaasti myös tavat, rituaalit ja vanhat perinteet. Erilaisilla puhtaussäännöillä on myös aina ollut keskeinen asema mustalaisten tapakulttuurissa. Esimerkiksi nykypäivänäkin ruokailuvälineitä ei tule laittaa koskaan paikkoihin, joissa istutaan tai kävellään. Lattialla olevia tavaroita ei nosteta pöydälle tai paikkoihin, jossa säilytetään ruokailuvälineitä tai elintarvikkeita. (Aaltonen ym. 1986, 9, 16 – 18, 28 – 29.)

Elinkeinojen tuli sopeutua kiertolaisuuteen. Mustalaisten pääasiallinen toimeentulon lähde on aina ollut hevonen. Hevonen oli toimeentulon kannalta välttämätön niin kauppatavarana kuin kulkuvälineenäkin. Miehet ovat valmistaneet myös hevosen suitsia ja päitsiä sekä tehneet esimerkiksi peltiastioita ja tinanneet kahvipannuja. He ovatkin olleet taitavia metallintakojia, seppiä, korintekijöitä sekä koruesineiden valmistajia (kuva 5). Naisten pääasiallisena työnä olivat erilaiset käsityöt, kuten pitsien virkkaus sekä erilaisten tekstiilikoristeiden teko. He ovat myös toimineet kaupustelijoina ja ennustaneet sekä pitäneet sirkusta. Heillä oli myös paljon perittyä tietoa luontaislääkkeistä ja kansanparannuksesta. (Aaltonen ym. 1986, 9 – 10, 19, 32, 44.) Vankkurit ovat hevosten ohella eräs mustalaisten tunnusmerkeistä. Jälkipolville on säilynyt vain vähän kauniisti koristeltuja vankkureita, koska vanhaan mustalaisperinteeseen kuului vankkureiden polttaminen omistajan kuoleman jälkeen. (Ollikainen 1995, 53.)

KUVA 5. Perinteisiä mustalaismiesten ammatteja

Musiikilla on aina ollut tärkeä rooli mustalaiskulttuurissa. Perinteestään ja paikallisista vaikutteista he loivat omintakeisen rytmin, mustalaismusiikin. Se levisi mustalaisten mukana kaikkialle Eurooppaan, antamalla samalla oman panoksensa paikalliseen musiikkiin. Mustalaislaulajat, -soittajat ja -tanssijat ovat olleet vuosisatojen ajan suosittuja esiintyjiä erilaisissa tapahtumissa, juhlissa, markkinoilla ja kaduilla. (Ollikainen 1995, 52 - 53.) Venäjän romanit tunnetaan ennen kaikkea musiikistaan. Tarina kertoo, että 1700-luvun lopulla kreivi Aleksei Orlov valikoi Moldovassa romanimuusikkoja ja laulajia Moskovaan, jossa heistä tuli merkittävien aateliskotien viihdyttäjiä. (Ollikainen 1995, 85 - 86.)

Pari päivää ensimmäisten lukuharjoitusten jälkeen alkoivat ensimmäiset harjoitukset Varkauden Teatterin lavalla, joihin kaivattiin harjoitustarpeistoja. Käsikirjoituksen alustavan tarpeistoluettelon pohjalta olimme jo aiemmin etsineet teatterin tarpeistovarastosta sopivaa harjoitustarpeistoja (kuva 6), jota täydensimme apulaisohjaajan kanssa käymämme palaverin jälkeen. Palaverissa tuli esille paljon uusia esineitä, joten ensimmäisiin harjoituksiin emme saaneet koottua kaikkia harjoitustarpeistoja. Täydensimme tarpeistoja aina seuraaviin harjoituksiin.

KUVA 6. Harjoitustarpeistoja

Produktion aikana olimme mahdollisuuksien mukaan katsomassa harjoituksia. Teatterin ilmoitustaululla oli aina esillä viikon harjoitusaikataulu, josta näimme mitä kohtauksia minäkin päivänä harjoitellaan. Harjoitusaikataulun mukaan etsimme tarpeista teatterin varastosta sekä valmistimme ja muokkasimme uusia esineitä.

Pohdimme myös, mitä tarpeistoja tulisi muokata ja mitä valmistaisimme kokonaan itse. Tarpeiston lainaamiselle tai vuokraamiselle emme katsoneet olevan tarvetta. Kohtauksia harjoitellessa tuli joskus ohjaajan toimesta uusia ideoita myös tarpeistosta, joita hän halusi kokeiltavan seuraavissa harjoituksissa. Jos emme olleet harjoituksissa paikalla, saimme tarpeistonhoitajan kautta tiedon tarvittavista uusista tarpeistoista ja vanhojen harjoituksissa mukana olleiden esineiden muutoksista. Viedessämme uusia erikoista käsittelyä kaipaavia tarpeistoesineitä harjoituksiin, opastimme tarpeistonhoitajaa sekä tarpeen mukaan myös näyttelijöitä tarpeiston, kuten rikkimenevän ruukun ja halon käytössä.

Kolmelle yrtinkeräjälle oli alustavasti suunniteltu käytettäväksi jonkinlaisia kangaspusseja näennäisesti kerättäville yrteille. Pussi-idea vaihtui savipotteihin ja niistä harjoituksen alkuvaiheessa takaisin kangaspussukoihin, joiden haluttiin olevan jollakin tavalla pukuihin kiinnitettäviä. Pukusuunnittelija toivoi pussukoissa käytettävän pukujen kanssa samoja värisävyjä. Keräsimme erivärisiä kankaita, ja kokeilimme kuinka ne sopisivat pukujen kanssa yhteen (kuva 7). Sovimme, että tulisimme myöhemmin kertomaan ideoistamme, ja mahdollisesti näyttämään esimerkiksi luonnoksia. Pussukoita ja niiden paikkaa tuli suunnitella apulaisohjaajan kanssa käydyn palaverin aikana esille tulleiden yrtti- ja verisipulinippujen kanssa. Yrttiniput tuli suunnitella myös puvussa kiinni pidettäväksi. Alkaessamme tutkia millaisia verisipulit todellisuudessa ovat, huomasimme, ettei niistä löydy kirjallisuudesta minkäänlaista tietoa. Turvauduimme internettiin, ja monen mutkan kautta löysimme yhden kuvan verisipuleista (kuva 8). Varmuutta verisipulien oikeanlaisesta ulkonäöstä ei ollut, mutta onneksi apulaisohjaaja hyväksyi kuvan, jonka pohjalta pystyimme aloittamaan verisipuleiden valmistuksen.

KUVA 7. Yrtinkerääjien puku sekä yrttipussukoiden vaihtoehtoiset kankaat

KUVA 8. Verisipulit

Käsikirjoitusta lukiessa oli selvää, että sotilaille tulisi jonkinlaiset aseet, joten tutkimme millaisia aseita on käytetty 1900-luvun alussa. Kävi kuitenkin nopeasti ilmi, että teatterilla olevat aseet olisivat sopivia sotilaiden aseiksi (kuva 9). Teatterilta löytyneet aseet olivat samantapaisia, kuin tutkimamme 1900-luvun alun aseet, joten ne sopivat esityksen teemaan hyvin. Kohtauksessa käsiaseella tuli ampua oikeasti, eli sillä tuli saada aikaan pamaus ja pieni savuefekti. Tavallinen tarpeistoase ei tähän pysty ja harjoituksissa päätettiin pian, että toiselle sotilaista tulisi starttipistooli, jota ampuessa saatiin aikaiseksi haluttu pamaus sekä hieman savua. Starttipistooli ei ollut aikaan sopiva ja hieman riiteli mielestämme toisen käsiaseen sekä muiden sotilaiden kiväärimallisten vanhojen aseiden kanssa, mutta emme voineet asialle mitään. Ohjaaja oli päättänyt asian.

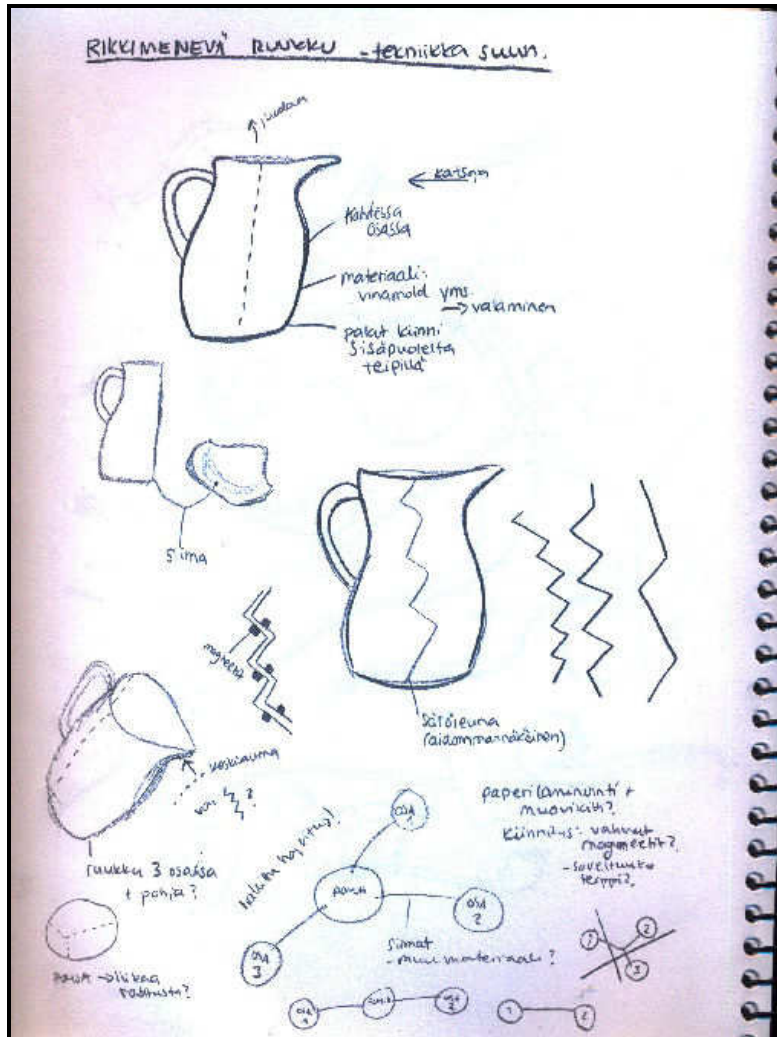
KUVA 9. Aset harjoituksissa

Joskus tapahtuu väärinymmärryksiä. Apulaisohjaajan kanssa käymässämme suunnitelupalaverissa keskustelimme myös rikkimenevästä ruukusta. Sen tehtävä jätettiin kuitenkin avoimeksi ja siihen tuli palata myöhemmin, jos ruukku olisi vielä mukana kohtauksessa. Apulaisohjaaja oli tarkoittanut, että meidän tulee palata asiaan myöhemmin ja me olimme ymmärtäneet, että harjoituksissa tulee tieto jossakin vaiheessa, tuleeko rikkimenevä ruukku vai ei. Viimein rikkimenevän ruukun mukanaolo musikaalissa kuitenkin varmistui myös meille. Aikaa eri materiaalien testaamiseen ei kuitenkaan juuri jäänyt. Ruukun tuli olla ehjä, siitä oltiin juovinaan, minkä jälkeen se heitetään nuotioon.

Pohdimme kuitenkin erilaisia teknisiä vaihtoehtoja (kuva 10) ja sitä, mikä materiaali kestäisi kovaa käyttöä ja tiputtamista maahan kerta toisensa jälkeen. Pohdimme, olisiko järkevää sahata ruukku kahteen, kolmeen vai neljään eri palaan sekä olisiko halkaisukohdan parempi olla suora vai ns. siksak-kuvioinen. Palojen yhdessä pitämiseen,

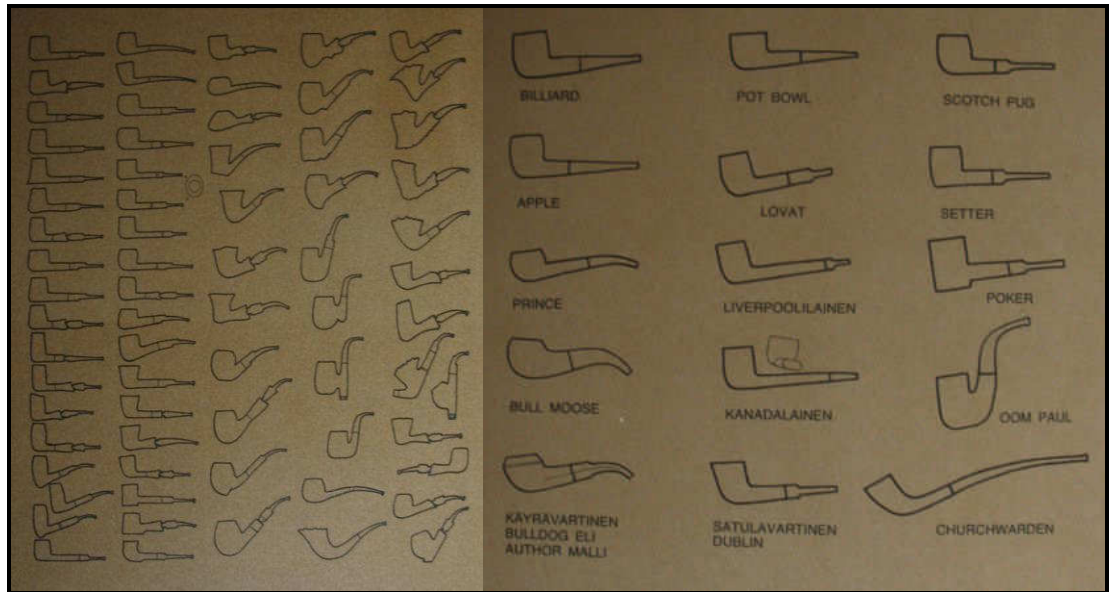
ennen hallittua hajotusta, olimme päättäneet käyttää vahvoja magneetteja. Tämä magneettitekniikka tuli esille apulaisohjaajan kanssa käydyssä palaverissa. Vahvojen magneettien avulla ruukun palat pysyisivät toisissaan kiinni myös ruukun kantamisen ja siitä juomisen aikana. Koska ruukun tuli särkyä hallitusta, tuli ideoida kuinka estettäisiin palojen lentäminen lavalla ei-toivottuihin paikkoihin. Pohdittuamme asiaa, emme keksineet muuta kuin palojen kiinnittämisen toisiinsa vahvalla ja läpinäkyvällä siimalla. Pidimme ideaa hyvänä, koska siima ei näkyisi katsomoon.

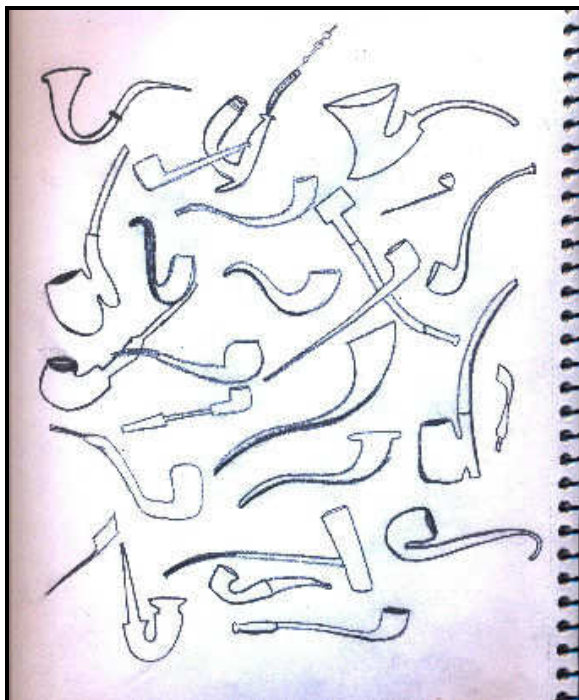
KUVA 10. Ruukun tekniikan luonnostelua muistikirjassa

Musikaaliin tuli valmistaa kaksi piippua. Toinen piippu kannetaan ruhtinaallisin elein näyttämölle, sitä nostetaan ilmaan ja sitä on käyttävinään useampi henkilö. Piippu oli kuitenkin tarkoitettu pääsääntöisesti Makar Tsudralle, mustalaisheimon vanhimmalle ja arvokkaimmalle henkilölle. Toinen piippu kiertää mustalaismiesporukassa näyttämön takaosassa eikä näin ollen ole kovin suuressa roolissa. Perehdyimme piippujen maail-

maan aluksi katsoessamme *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* -elokuvan sekä tutkivalta Matti J. Turusen Suurta piippukirjaa (1978), joka olikin tärkeässä roolissa piippujen luonnoksia tehtäessä, koska kirjasta löytyi paljon erilaisia piippumalleja (kuva 11). Ideoimme ja luonnostelimme (kuva 12) eri piippumalleja kahta erilaista piippua suunnitellen. Toisen tuli mielestämme olla arvokkaampi ja pidempi, toisen hieman vaatimattonampi.

KUVA 11. Erilaisia piippumalleja

KUVA 12. Piippuluonnostelua

Käsikirjoituksessa Balintin renki surmaa Bubuijan heinähangolla. Hangon ideointi kohtaukseen tuntui haastavalta. Ainakin hangon piikkien ja varren alaosan tuli olla pehmeät, jotta hangolla voitiin oikeasti lyödä näyttelijää häntä satuttamatta. Samalla hangon tuli olla aidon näköinen ja uskottava. Ideoimme hangon piikkien valmistamista superlonista eli vahtomuovista, solumuovista eli esimerkiksi retkipatjasta sekä revultexista. Maitoliimaksi ja lateksiksikin kutsuttu revultex on yksi tarpeistonvalmistuksessa käytetyistä aineista (ks. luku 6.3.1).

Vahto- tai solumuovista valmistetut piikit eivät kestäisi kovaa käyttöä, joten ne eivät olisi soveltuneet käytettäväksi hangossa. Revultexista valmistetut piikit olisi voinut saada aidonnäköisiksi. Piikkien tuli kuitenkin olla aika ohuet, jotta ne näyttäisivät aidoilta, mikä olisi ollut ongelma. Revultexista valmistetut piikit olisivat jääneet liian notkeiksi. Ojennuksessa pysyäkseen revultex olisi tarvinnut jonkin kovemman materiaalin sen rinnalle. Pohdimme eri materiaalivaihtoehtoja, mutta emme keksineet valmistustapaa, joka kestäisi ohuiden piikkien kerta toisensa jälkeen taivuttamisen ja paluun takaisin entiselleen. Harjoituksiin tarvittiin hanko, mutta emme olleet vielä keksineet mitään käytettäväksi soveltuvaa ratkaisua sen valmistustekniikasta.

Teatterin tarpeistonvalmistaja kertoi eräästä näytelmästä, johon oli valmistanut pehmeän halon. Saimme idean, että olisiko hanko mahdollista vaihtaa halkoon. Keskustelimme harjoituksissa ohjaajan ja apulaisohjaajan kanssa siitä, oliko hanko merkittävä esine tarinan kannalta vai voisiko sen vaihtaa esimerkiksi halkoon. Kerroimme myös hangon valmistuksen teknisestä vaikeudesta. Ohjaajan mielestä hanko ei ollut tarinan kannalta merkittävä, ja oli halukas kokeilemaan teatterin tarpeistovarastosta löytyvän halon käyttöä.

Harjoituksissa kävi ilmi, että pehmeä eristyskourusta valmistettu halko sopisi käytettäväksi kohtauksessa. Ohjaaja halusi kuitenkin halon yhtenäiseksi, eli ei halon toista päätä halkaistuksi, kuten harjoitushalossa oli. Halkoa tuli myös pehmentää, jotta se tuntuisi iskun saavalle näyttelijälle miellyttävämmälle. Sovimme ohjaajan kanssa, että pehmenämme jo olemassa olevaa harjoitushalkoa ja teemme siitä yhtenäisen. Samalla suunnitelimme myös varsinaisen halon valmistamista. Harjoituksissa käytetty halko oli tarkoitukseen sopiva ohjaajan haluamien korjausten jälkeen, joten päätimme valmistaa varsi-

naisen halon samasta materiaalista kuin harjoitushalko. Pehmusteeksi valitsimme ohutta vaahtomuovipatjaa.

6.2.3 Haudonta

Haudontavaihe prosessissa on tärkeää, täytyy osata hetkeksi unohtaa käsillä oleva työ ja miettiä muita asioita. Kuinka monta kertaa onkaan käynyt niin, että kun on jättänyt viimeistelemättä kokeen, onkin yhtäkkiä muistanut vastauksen kysymykseen, jota ei muistanut koetta kirjoittaessa? Kuinka monta kertaa ongelman ratkaisu on keksitty nukuttua yön yli? Molemmissa tapauksissa tieto on ”lukittuna” alitajunnassa ja tarvitsee vain aikaa ja stressittömyyttä antaa vastauksen virrata tietoisuuteen. (Gillette 2000, 25.) Kun johonkin on sitoutunut koko sydämellään ja haluaa tehdä parhaansa, voi irtautuminen siitä, vaikka vain hetkeksi, olla vaikeaa. Prosessista irtautuminen ja aivan muihin asioihin keskittyminen oli meille välillä todella vaikeaa. Vapaa-ajallakin tarpeistoesineet pyörivät mielessä, mutta onneksi yleensä nukuttuaan yön yli monen asian näki uudessa valossa.

Haudonta voi olla kokonaan irtautumista produktiosta ja käsillä olevista töistä, mutta se voi olla myös tekemisen ohella tapahtuvaa haudontaa. Tarpeiston suunnittelu- ja valmistus tapahtuu usein rinnakkain ja niin myös meidän kohdallamme. Samalla kun esimerkiksi suunnittelimme piippuja, valmistimme jo makkaroita. Suunnitteluvaiheessa on myös suunniteltu samanaikaisesti monia tarpeistoesineitä, mikä on ollut eduksi. Suunnittelun kohdetta on voinut vaihdella, jos on alkanut tuntua suunnittelun pyörivän paikallaan. Monesti palatessa pienen tauon jälkeen vaikealta tuntuvan suunnitelman ääreen, alkaakin nähdä sen uudessa valossa ja näin pystyy helpommin jatkamaan sitä, sekä saamaan uusia ideoita. Koska prosessimme oli aika kiireinen, emme ehtineet paljon hautoa asioita, vaan monesti tarpeistoesineen suunnittelun jälkeen aloimme suoraan valmistaa sitä.

6.2.4 Valinta ja suunnitelmat

Olemme yhdistäneet valinnan ja suunnitelmat, koska valittaessa monia tarpeistoesineitä alustavista ideoista tai luonnoksista, emme kokeneet tarpeellisiksi tehdä niistä uusia suunnitelmia. Prosessin alussa oli selvää, että valmistaisimme sekä muokkaisimme tar-

peistoesineitä. Kokonaan itse valmistettaviksi tarpeistoesineiksi valitsimme seuraavat esineet: hiuskoriste, piiput, puukot, pikarit, rinkelit, makkarat, verisipulit, rahapussukka, halko, peilit, kellot, myyntilaatikot ja rikkimenevä ruukku. Edellä mainitut tarpeistoesineet päätimme valmistaa alusta alkaen itse, koska emme löytäneet valmiita esineitä, joita muokkaamalla olisimme saaneet aikaan halutun lopputuloksen. Muokkaisimme mm. vaellussauvoja, valmiita raippoja, puukko tuppineen, yrtit, vihannekset, kukat ja korit. Muokattavat esineet valitsimme sillä perusteella mitä löysimme teatterin varastosta. Löytämämme esineet soveltuivat meidän ja ohjaajan mielestä muokattuina esitykseen hyvin.

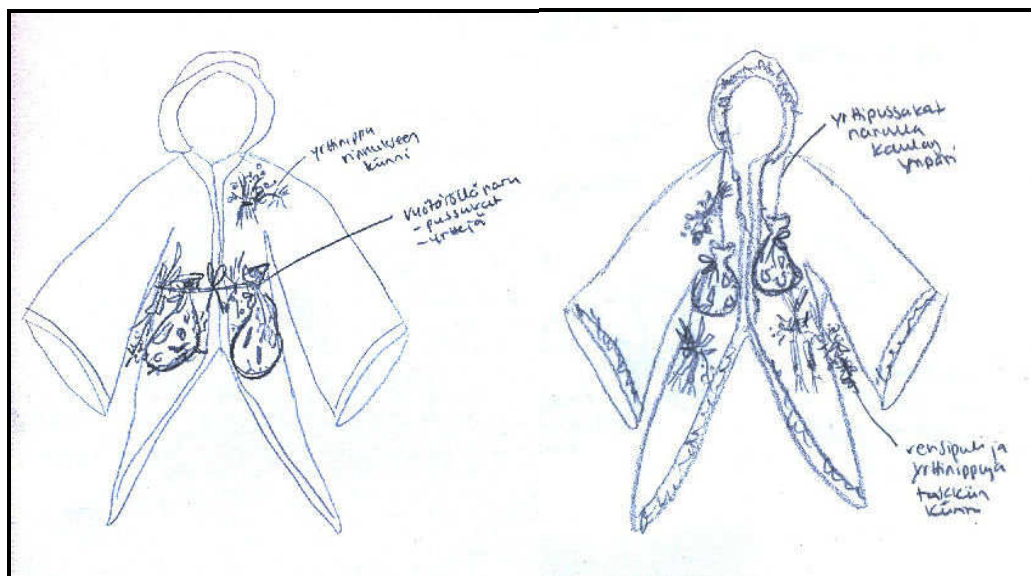
Usein nopea luonnos tai hahmotelma riittää suunnitelmaksi, jos sen vain pystyy kertomaan ymmärrettävästi muille työryhmän jäsenille. Monista tarpeistoesineistä emme kokeneet tarpeelliseksi tehdä suunnitelmia piirtämällä. Esimerkiksi apulaisohjaajalle näytimme valmiita kuvia (kuva 13) oikeista makkarista. Hänen mielestään voimme valmistaa niitä kuvaa mukaillen. Esimerkiksi tässä tapauksessa makkarat kuva riitti suunnitelmaksi.

KUVA 13. Makkarat

Piippujen malleiksi valitsimme pitkävartisen ja hieman kaarevan- sekä lyhemmän ja melkein suoran piippumallin. Piipuissa päätimme käyttää kahta erillistä valmistustekniikkaa. Toisen piipun rungon valmistimme rautalangasta ja muovikitistä ja toisen puusta. Molemmissa piipuissa käytimme oikeiden piippujen palopesiä.

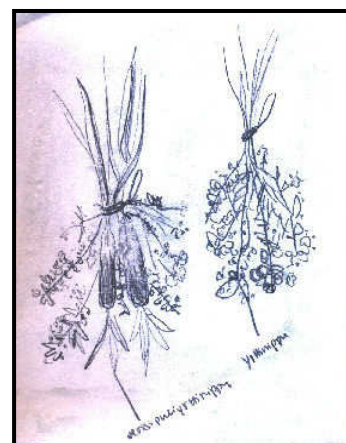
Yrtinkerääjien pussukoiden sekä yrtti- ja verisipulinippujen sijoittelussa pukuihin nähden päädyimme kahteen eri vaihtoehtoon (kuva 14), jotka esittelimme pukusuunnittelijalle sekä apulaisohjaajalle. Ensimmäinen vaihtoehto oli sijoittaa naru vyötärölle, johon pussukat kiinnitettäisiin. Toinen vaihtoehto oli kaulan taakse sijoittuva naru, jonka molempiin päihin pussukat kiinnitettäisiin. Naruun voisi kiinnittää myös pienen yrttikimpun (kuva 15). Materiaaleina päätimme käyttää yrtinkerääjien pukumateriaalin kanssa vaaleampaa lilaa puuvillakangasta. Suunnittelimme kahdenlaisia yrttinippuja (kuva 16), toisiin tulisi pelkästään yrttejä, toisiin yrttien lisäksi myös verisipuleita. Nämä yrttiniput suunnittelimme yrtinkerääjien takin molemmilla sivuilla kiinni pidettäväksi.

KUVA 14. Luonnokset pussukoiden ja yrttien sijoittelusta pukuihin nähden

KUVA 15. Kaulan taakse sijoittuva naru yrttipussukoineen

KUVA 16. Yrttikimpun

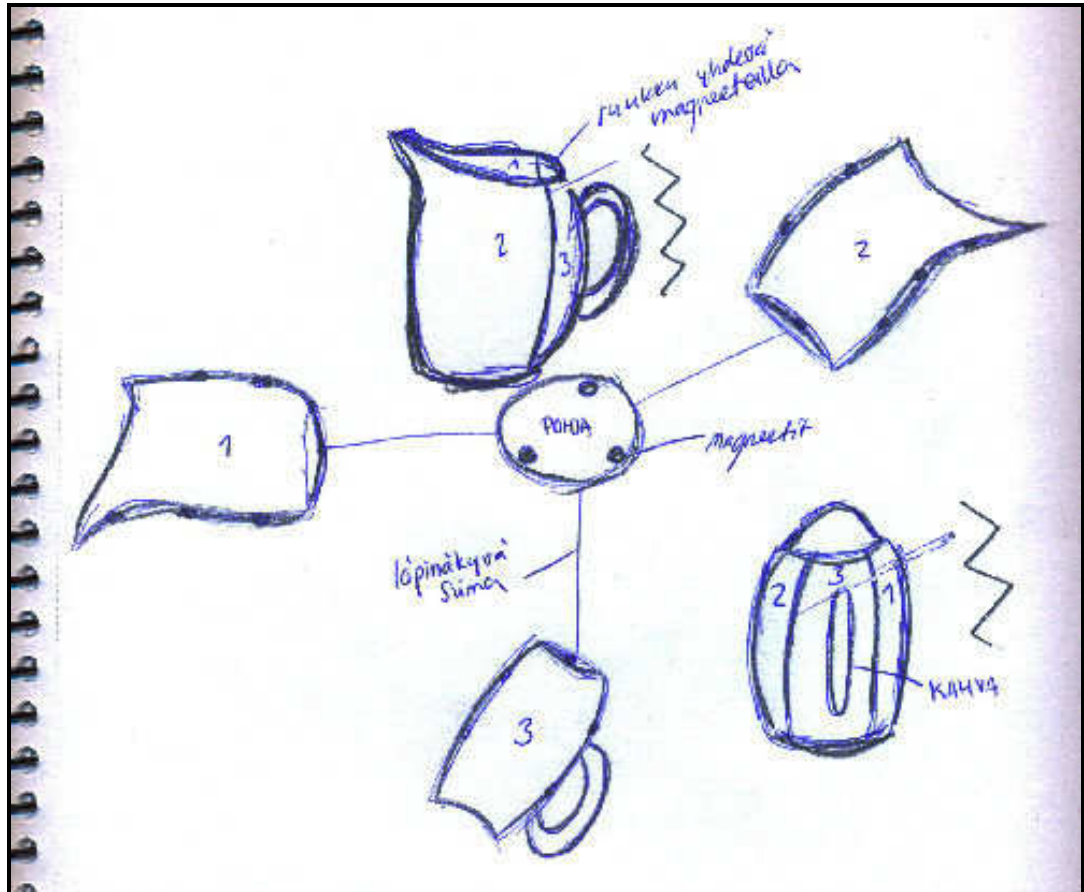
Pukusuunnittelija piti kaulan taakse tulevaa naruvaihtoehtoa parempana, koska se olisi helpompi myös pukujen vaihdon kannalta. Apulaisohjaaja oli pukusuunnittelijan kanssa samaa mieltä. He kumpikin hyväksyivät suunnitelman, joten aloitimme valmistamisen sen pohjalta.

Suunnittelimme apulaisohjaajalta tullutta ideaa torikohtauksessa käytetystä pyykkinarusta, jossa roikkuisi esimerkiksi paitoja ja housuja. Pyykkinaru oli ideoitu käytettäväksi kahdelle mustalaisnaiselle. Se kiinnitettäisiin esimerkiksi heidän käsiinsä. Kohtauksen alkaessa narun tuli olla piilossa ja myöhemmin sen oli tarkoitus tulla esille naisten loitontuessa toisistaan. Ideoimme kahta erilaista narunpiilotus -menetelmää. Naisilla tai toisella naisista olisi vyötäröllä roikkumassa puvun väritykseen sopiva kangaspussukka, johon pyykkinarun ja siihen kiinnitetyt vaatteet voisi helposti piilottaa. Pussukan suuaukossa olisi tarranauhakiinnitys, jotta pussukka olisi helppo avata, ja vetää sieltä pyykkinaru vaatteineen esille.

Toinen vaihtoehto olisi pyykkinarun piilottaminen vaatteineen naisten pitkähiihaisten ja leveiden hihojen sisälle. Sieltä naru vaatteineen tulisi helposti esille naisten loitontuessa toisistaan. Tavalliset pyykkipojat eivät mielestämme sopisi käytettäväksi tähän, koska ne voisivat satuttaa näyttelijää. Pyykkipoikien materiaaliksi pohdimme revultexia, koska siitä valmistetut pyykkipojat olisivat pehmeitä ja joustavia. Pyykkinarulla olevat vaatteet, sekä revultexista valmistetut pyykkipojat kiinnitettäisiin pyykkinaruun tiukasti kiinni. Harjoituksissa kävi kuitenkin ilmi, ettei pyykkinaru sopinut käytettäväksi kohtauksessa. Näyttämöllä oli paljon näyttelijöitä, eikä pyykkinarulle katsottu olevan tarpeeksi tilaa, jotta se olisi tullut hienosti esille kohtauksessa.

Rikkimenevän ruukun ideaa tarkensimme toisella luonnoksella (kuva 17), josta käy paremmin ilmi ruukun halkaiseminen. Ruukun materiaaliksi valitsimme paperin ja muovikittin. Muovikitti on esimerkiksi pellin, muovin, puun ja lasikuidun täyte- ja tasointeainetta. Paperilaminointi -tekniikalla saadaan aikaiseksi tiivis paperikannu ja muovikitti lujittaa vielä enemmän ruukkua. Paperilaminointi eli paperin huovuttaminen on kestävä ja huopuvan paperin laminoimista liisterin avulla. Laminointiin voi käyttää tapettiliisteriä tai liisteriä voi valmistaa myös itse, esimerkiksi keittämällä ohravelliä. Kostutetun paperin pintaan levitetään liisteriä ja paperinpalaset asetetaan muotin pintaan hieman lomittain liisteri puoli ylöspäin. Mitä enemmän paperikerroksia, sitä vah-

vempi pinnasta tulee. Paperin täytyy kuivua aina kerrosten välillä. Useampien pintakerrosten välillä kuivuneen kerroksen voi maalata mm. vesiväreillä, akvarelliväreillä tai liisteriin voi myös suoraan sekoittaa väreä.

KUVA 17. Rikkimenevän ruukun tekniikan hahmottelua muistikirjasta

Päädymme ruukun jakamiseen neljään osaan, kolmeen pystysuuntaiseen palaan sekä pohjaan. Ruukun pystysuuntaisten palojen halkaisutavaksi päätimme käyttää siksakkuviota, jotta palat näyttäisivät aidommilta rikkoutuessaan. Ruukun palojen kiinnitykseen valitsimme apulaisohjaajan kanssa käydyssä suunnittelupalaverissa esille tulleen magneettitekniikan, koska mielestämme se tuntui helpolta ja järkevältä ratkaisulta. Tässä vaiheessa emme suunnitelleet tarkasti magneettien paikkoja, vaan niiden paikat selkiytyivät vasta ruukun halkaisun yhteydessä.

Alustavaa tarpeistoluetteloa päivitimme produktiomme aikana uusien tarpeistojen tullessa mukaan kuvioihin. Tarpeistoluettelosta on ollut paljon apua suunnittelutyössämme. Harjoituksissa tarpeistojen muutokset on ollut helppo kirjata suoraan luetteloon.

Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen -musikaalin lopullinen tarpeistoluettelo

Musikaalin alkaessa näyttämöllä:

- Kirjavia kangassuikaleita puussa
- Vankkureissa matto
- Ovikellona toimiva ”vellikello”

Alkukohtaus:

- Punainen kangassuikale puuhun
- Muutamia halkoja nuotioon
- Pata yrttien kera
- Vaellussauvoja
- Kirjavia plyysimattoja ja peittoja
- Kirjavat tyynyt
- Keppinyyttejä, kirjavakuvioisia
- Korit, joissa toisessa kukkia, mukeja ja kangasnyytti, toisessa mukien tilalla kuparinen kahvipannu
- Kitara vankkureihin
- Kirjavia pitsikäsitöitä

I Kohtaus:

- Ei tarpeistoa

II Kohtaus:

- Piiska
- Lyhty
- Kukkaro

III Kohtaus:

- Yrtinkeräjillä pussukat kaulalla, vaatteissa kiinni verisipuli- ja yrttinippuja
- Puukko vyötäröllä
- Viinapullo
- Aseet

IV Kohtaus:

- Pitkä piippu
- Pieni tarjotin, jonka päällä pikari ja pikarin päällä kirjava liina

V ja VI Kohtaus:

- Vesirinkeleitä kaulassa ja kädessä narussa
- Iso kori täynnä myytäviä kukkia
- Myyntilaatikko, jossa omenoita, päärynöitä ja kukkakaaleja. Myyntilaatikon sivuilla kiinni sipuli- ja porkkananippuja.
- Myyntilaatikko, jossa hajuvesiä, huiveja ja miesten hattuja. Huiveja kiinni myös myyntilaatikon sivuilla.
- Makkaroita narulenkkeissä, vyötäröllä narussa isoja meetvursti makkaroita
- Irtokelloja ja kelloja kiinni Butsan liivissä
- Päivänvarjot
- Karhun ”talutusnaru” köysi

- Kirjavat verkkokassit. Sisällä valkoisia naruilla sidottuja pikkupaketteja ja vihanneksia.
- Vaellussauvat soittimina
- Kaulassa narussa roikkuvia peilejä + yksi irrallinen peili käteen. Riepu peilien putsaamiseen.
- Isot korit täynnä kirjavia vilttejä, huiveja, peittoja ja valkoisia pikku paketteja
- Piippu
- Pikareita
- Aseet
- Raippa

VII Kohtaus:

- Leninki
- Hieno hattu
- Päivänvarjo
- Rahapussukka
- Nippu seteleitä
- Aseet

VIII Kohtaus:

- Iso puukko + tuppi
- Punainen nauha
- Amuletti
- Aseet
- Naru käsien sidontaan
- Raippa

IX Kohtaus:

- Rahalompakko + setelit
- Halko

X Kohtaus:

- Raipat
- Hirttonaru
- Pitsiliinat, pienet pitkulaiset mustat
- Aseet

XI Kohtaus:

- Rikkimenevä ruukku

XII Kohtaus:

- Puunoksat, jotka katkaistaan
- Raippa
- Puukot

6.2.5 Suunnittelun arviointi

Niin Gilletten (2000) kuin meidän omassa prosessimallissamme tulee arviointia tehdä koko prosessin ajan, palaten aina edelliseen vaiheeseen. Gilletten (2000, 32) mukaan jokaisen suunnittelijan tulee arvioida valintojaan ja pohtia, olivatko ne oikeita. Täytyy myös miettiä olisivatko ne käyttökelpoisia myös tulevaisuudessa. Sitoutuminen tähän haastavaan produktioon oli meille helppoa, koska aihe tuntui mielenkiintoiselta. Opin näytetyömme aiheen varmistuttua ja sitoutuessamme produktioon, meillä oli hyvin aikaa perehtyä käsikirjoitukseen sekä elokuvaversioon ennen ensimmäistä tuotantopalaveria.

Käsikirjoitusanalyysi selvensi meille itsellemme tarinan kulkua sekä havainnollisti sen, mitä tarpeiston suunnittelussa tulee ottaa huomioon ja mitä aihealueita tulisi tutkia enemmän. Tarpeisto- ja kohtausluettelot olivat tärkeä apu suunnittelutyössämme. Niihin oli helppo kirjata uudet ideat ja tarpeistomuutokset. Suunnittelupalaverissa pystyimme niiden pohjalta helposti kertomaan, mitä tarpeistoa olimme mihinkin kohtaukseen suunnitelleet. Suunnittelupalaverit apulaisohjaajan kanssa antoivat paljon suunnitteluprosessissamme, koska hänellä oli paljon ideoita siitä, mitä ja millaisia tarpeistoesineitä musikaaliin voisi tulla. Saimme uutta näkökulmaa jo suunnittelemaamme tarpeistoon. Uusia ideoita ja suunniteltavaa tuli kuitenkin niin paljon, että harjoitusten alkaessa heti seuraavana päivänä emme saaneet kaikkea harjoitustavaraa kokoon.

Suunnittelun eri vaiheissa oli luontevaa palata käsikirjoitusanalyysiin ja elokuvasta tehtyihin kuvakollaasisivuihin, jotka muistuttivat päämäärästämme eli realistisesta, ehyestä, mustalaisille sopivasta tarpeistokokonaisuudesta. Otimme mielestämme tarpeiston suunnittelussa hyvin huomioon mustalaisten käsityöperinteen. Suunnittelimme tarpeistoon metallintakojan työvälineitä, mutta ne karsiutuivat, koska niiden mukana ololle ei löytynyt sopivaa kohtausta. Tarpeistossa oli mukana koreja, peilejä ja raippoja, jotka mielestämme myös soveltuivat kaikki mustalaisten 1900-luvun alussa valmistamiksi. Torimyyjien myymät esineet toivat hyvin myös esille mustalaisten historiassa kerrotusta kaupustelusta.

Tutkimista olisimme voineet tehdä enemmän jo ennen ensimmäistä suunnittelupalaveria, koska palaverin jälkeen siihen ei jäänyt paljon aikaa. Tuolloin esimerkiksi peilien

mallien tutkiminen jäi todella vähäiseksi. Erilliseen haudontavaiheeseenkaan ei jäänyt aikaa. Haudontavaiheen puuttuminen ja kiire toivat mukanaan turhaa stressiä. Jos haudontavaiheeseen olisi jäänyt aikaa, olisimme pystyneet työskentelemään ehkä järjestelmällisemmin, ja näin pysyneet paremmin myös aikataulussa. Alustavat materiaalivalinnat tuntuivat meistä hyviltä ja tarpeistoesineisiin soveltuvilta.

Tarpeistosta teimme mielestämme riittävästi piirrossuunnitelmia. Niiden lisäksi käytimme kuvia ja harjoitustarpeistoja apuna kertoessamme valmiista suunnitelmistamme ohjaajalle ja apulaisohjaajalle. Saimme ohjaajilta palautetta harjoitustarpeistojen sopivuudesta ja niiden muokkaus ehdotuksista, joiden mukaan oli helppoa tehdä suunnitelmiin muutoksia. Esimerkiksi harjoitustarpeistona olleet teatterin varastosta löytyneet puuri-mat eivät sellaisinaan sopineet vaellussauvoiksi. Niitä täytyi muokata hiomalla ja maalamalla sekä valmistaa myös paksumpia sauvoja.

6.3 Tarpeistonvalmistus

Tarpeistonvalmistus voi olla monimutkainen prosessi, joka riippuu useista eri tekijöistä. Ensiksi ovat tietenkin esteettiset ja tekniset tekijät eli miltä tarpeiston tulisi näyttää ja kuinka se voidaan valmistaa. Ei ole yhtä oikeaa tapaa valmistaa tarpeistoa ja suurin osa tarpeistoesineistä valmistetaan useista eri materiaaleista, ja niiden valmistuksessa käytetään erilaisia työtapoja. Esineen tekotapa vaikuttaa usein myös siihen, miltä jokin esine näyttää. Esimerkiksi käsinkirjoitettua kirjettä on vaikeampaa saada aikaiseksi koneella. (Wilson 2003, 7, 11–13.) Tarpeistonvalmistuksen aloitimme suunnittelutyön ja taustatutkimusten pohjalta. Valmistus lähtee tutkimisesta ja kulkee valinnan sekä valmistuksen kautta arviointiin. Valmistimme tarpeistoa alusta alkaen itse sekä muokkasimme teatterin varastosta löytyneitä sekä ostettuja esineitä. Mahdollisuuksien mukaan teimme myös materiaalikokeiluja, ja käytimme vaihtelevia työtapoja.

6.3.1 Tutkiminen ja valinta

Materiaalien tutkimisen ja sitä seuraavan valintavaiheen olemme yhdistäneet samaksi luvuksi, koska materiaalikokeilujen jälkeen on luonnollista suoraan kertoa materiaalivalinnoista. Suunnitteluvaiheessa ideoimme jo alustavien materiaalien käyttöä, mutta varsinaiset materiaalikokeilut teimme tarpeistonvalmistusta edeltävänä vaiheena.

Tarpeiston valmistukseen ei ole juurikaan olemassa omia materiaaleja, vaan valmistuksessa käytettävien materiaalien kirjo on lähes loputon, ja uusia materiaaleja tulee markkinoille jatkuvasti (Keski-Hakuni 2010). Sata vuotta sitten lähes kaikki tarpeistot tehtiin samoista materiaaleista kuten puusta, kankaasta, huovasta ja paperimassasta. Kaikki vanhat perinteiset materiaalit ovat kuitenkin vielä edelleen käytössä, koska ongelmat joita tarpeistonvalmistajat pyrkivät ratkaisemaan eivät ole juurikaan muuttuneet (Wilson 2003, 16.) Holtin (1988, 1993, 107) mukaan tarpeistonvalmistuksessa tarvitaan usein esimerkiksi erilaista puutavaraa, teippejä, liimoja, maaleja, lakkoja sekä nauvoja, ruuveja, paperia, kanaverkkoa, kankaita ja huopaa.

Perinteisten materiaalien käytön valitsemisen syy voi olla taloudellinen, niiden hyvä saatavuus tai tunnettavuus. Nykyaikaisia tarpeistonvalmistuksessa käytettyjä materiaaleja ovat esimerkiksi vaahtomuovi, silikoni ja lukematon määrä erilaisia maaleja. Nykyaikaiset materiaalit voivat saada paremmin aikaan halutun lopputuloksen monella eri tavalla. Ne ovat vahvempia, asettuvat paremmin, näyttävät paremmilta tai tarjoavat jotain uutta. Nykyaikaisia erikoismateriaaleja ei ehkä kuitenkaan ole aina saatavana tavallisista kaupoista. (Wilson 2003, 16.)

Yleensä materiaaleja käytetään tarpeistonvalmistuksessa soveltavasti ja poikkeavalla tavalla (Parviainen 2007). Esimerkiksi finnfoamista eli uretaanilevystä voidaan valmistaa vaikka nukkien osia yms. Turvallisuus on otettava erityisesti huomioon, koska tarpeistonvalmistaja käyttää erilaisia materiaaleja sekä on erilaisia työvaiheita, jotka voivat olla arvaamattomia (Wilson 2003, 16). Materiaalivalinnassa täytyy ottaa huomioon ainakin valmistettavan tarpeistoesineen kestävyys, ulkonäky, paino, hinta sekä materiaalin työstettävyys ja pintakäsittelyn toimivuus. Materiaaleina käytetään myös rikkoutuneiden esineiden osia ja esineitä, jotka on valmistettu toiseen käyttötarkoitukseen. (Keski-Hakuni 2010.)

Yksi tarpeistonvalmistuksessa käytetyistä yleisimmistä aineista on revultex, joka on ammoniakkiin liuotettua luonnonkumia. Sitä kutsutaan myös maitoliimaksi ja lateksiksi. Revultex on voimakkaasti ammoniakkin hajuista nestemäistä ainetta, jonka ominaisuudet riippuvat siitä, paljonko se sisältää ammoniakkia ja vettä. Revultexia voidaan käyttää paksuna muottityöskentelyssä ja vedellä ohennettuna maali- ja liima-aineena. Esimerkiksi kädestä otettuun kipsimuottiin valaessa revultexista saadaan luonnollisen näköisiä

irtokäsiä näytelmiin. Revultexia on helppo värjätä nestemäisessä muodossa vesiliukoisilla väreillä, maaleilla ja pastoilla. Kuivuessaan se on kimmoisaa ja sen värjääminen on vaikeampaa. Huonona ominaisuutena revultexilla on huono valon- ja lämmönsietokyky, mutta värjääminen parantaa sen kestävyyttä. Spraymaalit tai lakat eivät sovellu revultex-pinnan käsittelyyn, koska erilaiset kemikaalit haurastuttavat sitä. Revultexilla voidaan päällystää esimerkiksi kangasta ja vaahtomuovia. Aikaansaamaan erilaisia pintastruktuureja, revultexin sekaan voi sekoittaa myös erilaisia aineita, kuten sahanpurua, styrox-silppua ja hiekkaa. Pintamateriaalina revultexista saadaan helposti nahkamainen vaikutelma. (Keski-Hakuni 2010; Parviainen 2007.)

Tarpeistonvalmistuksessa hyvä materiaalitietous on tärkeää. On tärkeää tietää kuinka eri materiaalit käyttäytyvät ja kuinka niitä tulee käsitellä, jotta tarpeiston lopputuloksesta saavutetaan halutunlainen. Ilman hyvää materiaalitietoutta ei voi päättää, kuinka joku tulisi valmistaa, tai kuinka suunnitella ajankäyttöä ja laskea kustannuksia. On syytä tehdä materiaalikokeiluja, jos on epävarma kuinka jokin aine käyttäytyy tai kuinka sillä saavutetaan haluttu lopputulos (Wilson 2003, 7, 12). Materiaalien testaus tuottaa aina useampia vaihtoehtoja, joista tulee valita käyttötarkoitukseen paras mahdollinen vaihtoehto.

Päätimme käyttää paljon jo tuntemiamme, aiemmin hyväksi koettuja aineita kuten puuta, paperia, kangasta, vaahtomuovia ja revultexia. Niiden uudelleen testaus ei ollut mielestämme tarpeellista. Ennen verisipuleiden, makkaroiden ja rinkeleiden värjäämistä revultexilla, kokeilimme jokaista sekoittamaamme värisävyä ensin pienellä alueella. Märkinä revultex on vaaleampaa kuin kuivana, joten oikea värisävy näkyi vasta odotetun jälkeen. Monta kertaa jouduimme lisäämään väripigmenttiä, koska kokeilemamme värisävyt olivat liian vaaleita. Revultexin tummuminen on hyvin havaittavissa kuvassa 18 (kuva 18), jossa valmistamamme verisipulit on kuvattuna sekä märkinä että kuivina.

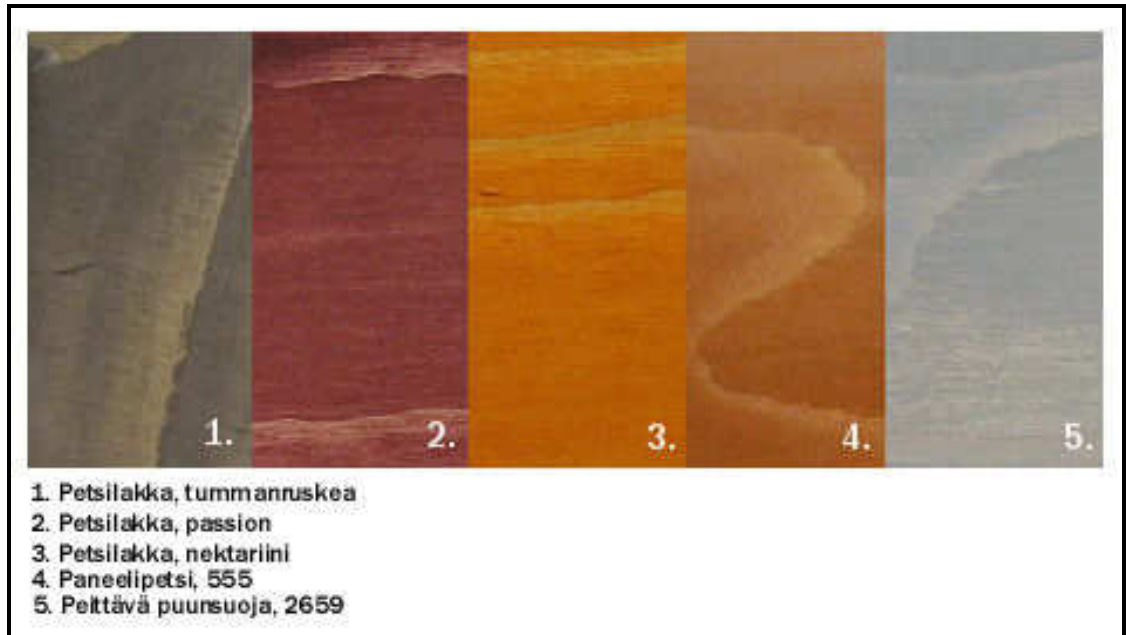
KUVA 18. Revultex märkänä ja kuivana

Värjätyn revultexin tummuuteen vaikuttaa myös värjättyjen kerrosten määrä. Mitä enemmän värjättyjä kerroksia, sitä tummempi on lopputulos. Testasimme tätä makkarointa tehdessämme. Kuvassa 19 (kuva 19) makkaroiden pinnan tummuuden muutos on selkeästi havaittavissa, värjäämättömästä kolme kertaan värjättyyn makkaraan.

KUVA 19. Revultex makkarakokeilu

Maalien kuivuminen on otettava myös huomioon värisävyn valitsemisessa, koska kuivessaan maali on eriväristä. Testasimme erivärisiä petsilakkoja (kuva 20) pohtiessamme myyntilaatikoiden ja peilien värejä. Lopulta valitsimme tummanruskean petsilakan niiden molempien väreiksi. Tummanruskea väri sopi mielestämme hyvin myyntilaatikkoihin ja peileihin käytettäväksi, koska samaa värisävyä käytettiin esimerkiksi lavasteiden vankkureiden puupyörissä.

KUVA 20. Myyntilaatikoiden ja peilien värikokeilut

Tilattuamme teatteripuukot verkkokaupasta, ja kokeiluamme niitä huomasimme, etteivät ne ole todellakaan kestäviä. Viidestä puukosta yksi hajosi samana päivänä. Pohdimme auttaisiko puukkojen muokkaus niiden kestävyys, mutta totesimme, että olisi helpompi valmistaa uudet puukot kuin muokata niitä. Puukon käytöstä kuului myös ääni, joka ohjaajankin mielestä oli liian häiritsevä. Oli tutkittava muita mahdollisuuksia. Halusimme kokeilla terien valmistusta revultexista kipsimuottivalulla (kuva 21).

KUVA 21. Kipsimuottivalu puukosta

Heti revultexin kuivuttua ja muotin avattuamme totesimme, etteivät revultex terät sopineet käytettäväksi puukoissa. Puukon terät olivat liian löysiä, joten ne eivät olisi näyttäneet aidoilta. Totesimme, että terän olisi täytynyt olla paljon paksumpi ja näin ollen kestävämpi ja paremmin oikeassa muodossaan pysyvä. Samalla saimme idean terien valmistamisesta kumimatosta leikattavista siivuista ja uuden muotin tekeminen alkoi tuntua turhalta.

Valmistaessamme revultexista makkaroita, verisipuleita, rinkeleitä yms. huomasimme niihin menevän ajateltua kauemmin aikaa. Olimme suunnitelleet valmistavamme torikkohtaukseen tulevat kalat myös revultexista. Mietimme muita valmistustekniikoita, mutta mielestämme paperista, vaahtomuovista yms. valmistaminen ei tuntunut oikealta vaihtoehdoilta. Lopputuloksena kaloista ei saisi aidonnäköisiä. Ehdotimme ohjaajalle kalojen vaihtamista isoon koriin, joka olisi täynnä kukkia (kuva 22). Kaloja ei mainittu

käsikirjoituksessa, eivätkä ne ohjaajan mielestä olleet tärkeässä roolissa. Apulaisohjaaja piti kukkaideaa hyvänä, koska se olisi visuaalisesti näyttävä.

KUVA 22. Myytävät kukat

Apulaisohjaaja ideoi, että loppukohtaukseen viidelle naiselle tulisi risut (kuva 23), jotka he tanssin päätteeksi katkaisisivat. Risujen tuli olla noin 40 cm pitkiä, jotta ne näkyisivät, ja niiden katkaisemisesta tuli kuulua ääni. Esityksiä oli kaikkiaan 24, eli risuja tulisi olla yli 120, huomioiden myös harjoitusrisut sekä vahingossa katkeavat vararisut. Onneksi tiesimme paikan, josta saimme risuja, jotka vaan katkaisisimme haluttuun pituuteen. Risuja katkaistaessa testasimme samalla, kuinka paksut risut saisivat enimmillään olla, jotta ne saisi käsivoimin katki. Harjoituksissa kaikki risut eivät aina katkenneet tai niistä ei kuulunut ääntä. Toiset risut olivat kuivempia kuin toiset, joten ne katkeilevat eri tavalla. Käytettäväksi tarkoitettuja risuja ei tietenkään voinut testata etukäteen, joten täytyi vain toivoa parasta.

KUVA 23. Katkaistavat risut musikaalin harjoituksissa

6.3.2 Valmistus

Kuten tarpeistonvalmistuksessa käytettyjen materiaalien, myös valmistuksessa käytettävien työkalujen ja -tapojen määrä on lähes loputon. Holtin (1988, 1993, 106) mukaan välttämättömiä työkaluja ovat mm. vasara, erilaiset sahat, ruuvimeisselit, pihdit, pel-tisakset ja sakset, puutalttoja ja viiloja, veitsiä, siveltimiä, porakone, ompelutarvikkeet, piirustusvälineet, viivoittimet jne.

Tarpeistonvalmistuksen työtilat voivat vaihdella sen mukaan mitä ja millaisia materiaaleja ollaan työstämässä. Tarpeistonvalmistus työpajat on usein varustettu erilaisilla koneilla, joilla voi työstää materiaaleja. Tarpeeksi tilavat varastotilat ovat tärkeitä. Erilaisen leikkuujätteiden ja ylijäämä materiaalien säilyttäminen pahan päivän varalle ja myöhempää käyttöä varten on tavallista tarpeistonvalmistajalle. (Wilson 2003, 15.) Pääsääntöisesti suunnittelimme ja valmistimme tarpeistoja Varkauden Teatterin tiloissa. Teatterin kellarissa tarpeistovaraston tiloissa oli varattu pieni tila meidän käyttöömmek. Valmistimme tarpeistoja myös teatterin lavastamossa, jossa oli kattava valikoima tarpeistonkin valmistukseen tarvittavia välineitä ja koneita. Teatterin tilojen ahtauden vuoksi valmistimme tarpeistoja myös kodeissamme. Musikaalin harjoitukset olivat aluksi teatterilla, mutta loppuvaiheessa niitä pidettiin luonnollisesti esityspaikalla Warkaus-salilla.

Muokatut tarpeistoesineet

Ostettua tarpeistoa ei voi suoraan laittaa lavalle, vaan sitä tulee muokata näytelmän tarkoitukseen ja henkeen sopivaksi eli karakterisoida (Parviainen 2007). Esineitä voi esimerkiksi patinoida, pienentää, suurentaa tai niihin voi rakentaa lisäelementtejä. Pyrimme käyttämään materiaaleja, jotka ovat helposti saatavilla, jotta materiaalien odotteleluun ei menisi turhaa aikaa. Joitakin erikoisaineita joutui myös tilaamaan erikoisliikkeistä, koska niitä ei ollut saatavilla perinteisissä kaupoissa. Muokkasimme tarpeistoesineitä esimerkiksi värjäämällä ja vahvistamalla niitä sekä muuttamalla niiden rakennetta ja lisäämään niihin uusia elementtejä.

Musikaaliin muokkasimme yhteensä neljä raippaa, joista kahta käytettiin musikaalissa ja kaksi oli varalla. Raippoja oli kahdenlaisia, pidempiä punottuja raippoja sekä lyhyempiä jäykkävartaisia raippoja. Pidempi kokonaan punottu raippa (kuva 24) tuli käytettäväksi Zobarille. Purimme punotut raipat melkein kokonaan auki, ja punoimme uudelleen. Punokseen liitimme mukaan leikkaamiamme ruskean eri sävyisiä nahkasuikaleita.

KUVA 24. Punottujen raippojen muokausvaiheita sekä valmiit raipat

Lyhyempi jäykkävirtinen raippa (kuva 25) tuli Raddalle, joka saa sen musikaalin aikana Siladin palvelijalta. Tämän raipan tuli olla kestävä, koska Radda iski kohtauksessa sillä maahan useita kertoja. Raipan varren päähän liitimme ruskean eri sävyisiä nahkasuikaleita. Lyhyempiin raippoihin tuli ilmastointiteipillä vahvistettu päällinen, jonka maalasimme ruskealla ja mustalla spraymaalilla. Raippoja muokkasimme kulutetun ja käytetyn näköisiksi.

KUVA 25. Valmiit jäykkävirtiset raipat

Musikaaliin tuli iso puukko (kuva 26), joka tuli muokata puukon tupen kanssa musikaalin henkeen sopivaksi. Puukko oli parhaiten esillä kohtauksessa, jonka aikana lauletaan tikarista kertova laulu. Musikaaliin oli suunniteltu myös muita puukkoja, ja ky-

syimme apulaisohjaajalta tulisiko kohtaukseen puukko vai tikari. Apulaisohjaaja piti tikaria parempana vaihtoehtona tavallista suurempaa puukkoa, jonka voisi vetää esille tupesta. Päätimme muokata varastosta löytämäämme isoa lappilaisten käyttämää perinnepuukkoa, lapinleukua. Puukon puiseen kahvaan laitoimme mustaa kangasteippiä, jonka värjäsimme ruskealla ja mustalla spray -maalilla. Puukon tupin hioimme, jotta maali tarttuisi sen pintaan paremmin. Tupin maalasimme ruskean eri sävyisillä petsilakoilla. Näyttelijällä on koko laulun ajan puukko mukana eläytymisessä (kuva 27).

KUVA 26. Puukon ja tupin muokkausvaiheita

KUVA 27. Muokattu iso puukko tuppineen musikaalin harjoituksissa

Kahdelle torimyyjälle olimme ajatelleet valmistaa alusta alkaen itse myyntilaatikat, mutta koska löysimme muokattavaksi hyvin soveltuvat laatikat, luovuimme laatikoiden valmistuksesta. Muokattavina laatikkoina (kuva 28) käytimme kaupasta saatuja viinirypälelaatikkoja. Madalsimme, ja vahvistimme ne sisäpuolelta käyttämällä ohutta vaneria. Laatikon sivuille porasimme reiät ohuen köyden kiinnitystä varten, joka tuli pidettäväksi niskan takana. Niskan taakse tulevan köyden kohdan pehmustimme vaahtomuovilla, jotta köysi ei painaisi näyttelijän niskaa. Sen jälkeen päällystimmme sen vielä mustalla kangasteipillä, että se kestäisi kulutusta.

KUVA 28. Myyntilaatikon työstövaiheita

Toinen torimyyjä möi kohtauksessa vihanneksia ja toinen möi huiveja, hajuvesiä sekä hattuja (kuva 29). Vihannesmyyjän laatikon täytimme teatterin varastosta löytyneillä muovisilla omenoilla, päärynöillä ja kukkakaaleilla. Laatikon etuosaan kiinnitimme niittipyssyllä tekokukista ja lehdistä valmistetun kukkaköynnöksen. Laatikon sivulle tulivat porkkana- ja sipuliniiput. Kukkaköynnöksen sekä muoviset porkkanat muokkasimme värjäämällä. Toisen myyntilaatikon sivuilla oleviin naruihin kiinnitimme huiveja. Laatikon sisällä oli huivien lisäksi hajuvesipulloja sekä hattuja, joita torimyyjä yrittää kohtauksessa kaupata kaupunkilaisille. Ennen myyntilaatikoiden valmistumista käytimme harjoituksissa samanlaisia muokkaamattomia viinirypälelaatikkoja. Niiden valmiisiin reikiin oli kiinnitetty niskan taakse tuleva ohut köysi, joka oli pehmustettu myös vaahtomuovilla ja päällystetty kangasteipillä.

KUVA 29. Valmiit myyntilaatikat sekä harjoitus myyntilaatikko

Osaksi muokkasimme jo olemassa olevia vaellussauvoja, ja osaksi valmistimme uusia. Vaellussauvat (kuva 30) valmistimme vuolemalla vahvoja koivu- ja haapariukuja. Yhden sauvan tuli olla hieman enemmän kaareva muodoltaan, koska se tuli Makarille, heimon arvokkaimmalle jäsenelle. Vaellussauvoja käytettiin perinteisten vaellussauvojen tapaan ja ne olivat mukana myös tanssissa, jossa niitä pyöriteltiin käsissä soittaen niillä rytmikapuloiden tapaan. Pyrimme valitsemaan mahdollisimman suorat sauvat, jotka olivat koreografiassa mukana. Niiden tuli olla myös sileitä, etteivät ne satuttaisi näyttelijää. Vuolemisen jälkeen hioimme sauvat tasohiomakoneella sekä käsin. Värjäsimme puun pintaa tummalla petsillä, jotta sauvat näyttäisivät pitkän aikaa käytetyiltä.

KUVA 30. Vaellussauvan työstövaiheita sekä valmis vaellussauva musikaalin harjoituksissa

Valmistetut tarpeistoesineet

Hiuskoristeen valmistimme Isergilin peruukkiin kampaaja-maskeeraajan pyynnöstä. Hiuskoristeiden valmistaminen ei kuulunut meille, mutta koska sen tekeminen tuntui helpolta ja nopealta, suostuimme valmistamaan hiuskoristeen. Kampaaja-maskeeraaja halusi, että koristeen köynnös jäljittelee piikkaa kasvia (kuva 31). Hiuskoriste (kuva 32) tuli suunnitella niin, että se ylettäisi peruukin etuosasta kaarevasti taakse. Hiuskoriste on tehty teatterin varastosta löytyneistä muovisesta murattiköynnöksestä ja marjatertuista. Ne on punottu yhteen rautalangalla. Lopuksi hiuskoristetta on tehty aidomman näköiseksi spraymaalamalla kokonaisuutta mustalla spraymaalilla.

KUVA 31. Piikkaa kasvia

KUVA 32. Valmis hiuskoriste

Pidemmän piipun (kuva 33) varren materiaalina päätimme käyttää rautalankaa, koska se on hyvin muovautuvaa. Muovikittiä käytimme, koska sen avulla saattoi muotoilla halutun mallin hyvin ja kittiä pystyi muokkaamaan hiomalla. Pinnan maalaaminen oli helppoa ja lopputulos oli kestävä. Rautalanka varren väänsimme kaarevaan muotoon ja piipun varren päälle laitoimme ohuempaa rautalankaa ”sykerölle”, jotta sen pintaan levitettävä muovikitti kestäisi paremmin. Palopään irrotimme oikeasta piipusta, joka löytyi teatterin varastosta. Rautalanka on upotettu suoraan kiinni palopesään.

Varmistimme palopesän paikallaan pysymisen laittamalla palopesän ja varren väliin muovikittiä. Varteen laitetun muovikitin annoimme kuivua, minkä jälkeen hioimme sen sileäksi. Tämän toistimme muutaman kerran toivotun lopputuloksen aikaansaamiseksi. Piipun toiseen päähän kiinnitimme puisen imukkeen, ettei näyttelijän tarvitse laittaa muovikittipäätä suuhunsa. Piipun pohjaväriä käytimme ruskeaa spraymaalilla, ja päälle maalasimme hieman mustalla ja valkoisella spraymaalilla, aikaansaamaan aitoa piipun tuntua. Suojasimme imukkeen teipillä ennen maalaamista.

KUVA 33. Pidemmän piipun työstövaiheita sekä valmis piippu

Upseereille tulevan lyhyemmän piipun (kuva 34) valmistimme puusta. Puun veistimme haluttuun kaarevaan muotoon, minkä jälkeen pintaa on työstetty nauhahiomakoneella. Oikean palopään kiinnitimme varteen puutapin ja kontaktiliiman avulla. Sen jälkeen maalasimme piipun ensimmäisen piipun tavoin.

KUVA 34. Lyhyempi piippu

Puukkojen (kuva 35) terät päätimme valmistaa kumista. Leikkasimme vannesahalla noin 2 cm paksusta kumipalasesta ohuehkot teräosat, jotka muotoilimme oikean muotoisiksi nauhahiomakoneella. Kahvojen materiaalina tuntui oikealta käyttää puuta, koska se on helposti muotoutuvaa. Mäntyrimasta muotoiltujen kahvojen keskelle sahasimme vannesahalla vaon kumiterän kiinnitystä varten. Lopullisten kahvojen muodon saimme aikaiseksi hiomalla. Kahvan vakoihin asetetut kumiterät kiinnitimme kahvoihin pienillä ruuveilla. Kahvojen sivuille jääneet kolot tasoitimme pikasilotteella. Hioidimme ylimääräiset rosot pois silotteen kuivuttua.

KUVA 35. Puukkojen työstövaiheita sekä valmiit puukot

Kahvat maalasimme ruskealla vesiohenteisella petsilakalla. Hioimme ensin kumiterät, jotta maali tarttuisi ja pysyisi niissä paremmin. Terät spraymaalasimme hopealla, ja mustalla spraymaalilla teimme niihin hieman varjon tuntua. Terien maalauksesta oli tehty kokeilu spraymaalilla ja hopeatussilla. Puukkojen valmistuttua annoimme tarpeistonhoitajalle hopeatussin maalin korjaamista varten esitysten aikana niin sanotuksi hätävaraksi. Loppukohtauksessa puukkoja käytetään Raddan ja Zobarin surmaamiseen (kuva 36). Ennen puukkojen valmistumista harjoituspuukkoina käytettiin teatterin varastosta löytyneitä kumisia puukkoja. Näitä puukkoja käytettiin lehdistöä varten valokuvatussa harjoituksessa, koska puukot eivät olleet vielä valmiit.

KUVA 36. Harjoituspuukot musikaalin harjoituksissa

Pikarit (kuva 37) valmistimme toiseen kohtaukseen, jossa vietetään uudenvuodenjuhlaa ja juopuneet upseerit tanssivat pihalla pikarit käsissään. Pikarit suunniteltiin näyttämään savipikareilta. Valmistimme ne laminoimalla paperia kertakäyttöviinilasien päälle. Kertakäyttöviinilasit ovat kevyitä ja helposti kaatuvia, joten liimasimme kontaktiliimalla painoiksi lasien pohjiin prikot eli mutterien aluslevyt. Näin laseista tuli aidonolaisia painavia savipikareita. Pikarien pohjiin liimasimme vielä pahvinpalat tasoittaaksemme pohjat, jotta pikarit pysyisivät paremmin pystyssä. Pahvin laminoimme vielä umpeen, jonka jälkeen ne jätettiin maalausta odottamaan. Pikarit maalasimme ruskealla ja mustalla spraymaaleilla aikaansaamaan savipikareiden tuntua.

Rinkelit (kuva 38) on muotoiltu pienistä eristyskouruista rautalangan avulla pyöreiksi. Eristyskourujen pinnat on peitetty niiden ympärille kiedotuilla kangassuikaleilla, koska revultex tarttuu kankaaseen paremmin. Kangas on pinnoitettu vaaleanruskealla pigmentillä värjättyllä ja hieman vedellä ohennetulla revultexilla.

KUVA 37. Pikareiden työstövaiheita sekä valmiit pikarit

KUVA 38. Rinkeleiden työstövaiheita

Valmiit rinkelit (kuva 39) on jaettu yhteen isompaan ja kahteen pienempään erään. Rinkelit pujotimme kolmeen naruun, joiden päät liitimme yhteen. Toinen pienistä rinkelinaruista liitimme isoon rinkelilenkkiin, joka suunniteltiin kaulassa pidettäväksi. Toinen pienempi rinkelinaru oli kohtauksessa rinkelimyyjän kädessä.

KUVA 39. Valmiit rinkelit

Verisipulit (kuva 40) valmistimme vaahtomuovista, kankaasta ja rautalangasta. Vaahtomuovipaloihin kiinnitimme rautalangat ja kangas on solmittu langalla vaahtomuovipalojen päälle. Verisipulien juuret saimme aikaiseksi leikkaamalla hapsuja kankaaseen. Verisipulit värjäsimme viininpunaiseksi, valkoiseksi ja kahden eri vihreän sävyiseksi pigmentillä värjätyillä revultexeilla. Vihannesmyyjän laatikossa kiinni pidettyjen tavallisten sipulien varret valmistimme samoin, mutta itse sipulit on valmistimme paperilaminointi -tekniikalla. Niiden pinnan värjäsimme valkoisella spraymaalilla.

KUVA 40. Verisipulien työstövaiheita sekä valmiit verisipuli-yrttiniput

Yrtinkerääjien pussukat (kuva 41) valmistimme yrtinkerääjien puvuissakin käytetystä lilasta tekoturkiksesta, yhdistelemällä siihen eri lilan värisiä puuvillakankaita. Pussukoiden suussa on nyörit, jotta ne aukesivat tarvittaessa. Pussukoihin ja niskan takaa pidettävään köyteen kiinnitimme myös yrttikimppuja, jotka on muokattu erivärisillä spraymaaleilla. Verisipulit yrttinippuineen kiinnitimme yrtinkerääjien pukujen (kuva 42) sivuille ommeltuihin lenkkeihin.

KUVA 41. Yrtinkerääjän pussukat

KUVA 42. Verisipuliyrttiniput ja yrttipussukat

Valmistimme erääseen kohtaukseen myös rahapussukan (kuva 43), jota helistettäessä tuli kuulua rahan kilinän ääni. Valmistimme pussukan kultaista kankaasta. Sisälle laitoimme kolikoiden kokoisia prikoja, jotka aikaansaivat halutun äänen.

KUVA 43. Rahapussukka valmiina ja musikaalin harjoituksissa

Makkarat (kuva 44) ompelimme kankaasta, ja niiden päät solmimme, jonka jälkeen täytimme ne vaahтомуovisilpulla ja vanulla. Meetvursti makkarat valmistimme samalla periaatteella. Pinta on käsitelty pigmentillä värjättyllä revultexilla luonnollisen pinnan aikaansaamiseksi. Puolikas meetvurstimakkara on ommeltu kahdesta kappaleesta. Ympyränmuotoisen kappaleen liitimme suorakaiteenmuotoiseen kappaleeseen. Ympyränmuotoinen kangaspalan vahvistimme pahvinpalalla.

KUVA 44. Makkarat kuivumassa

Valmiit ns. lenkkimakkarat (kuva 45) jaettiin kahteen osaan. Ne kiinnitimme omiin naruihin, joista tehtiin lenkit. Näin ne soveltuvat hyvin kädessä pidettäviksi. Makkaramyyljälle oli kiinnitetty vyötärön ympärille naru, johon oli kiinnitetty isot meetvurstimakkarat.

KUVA 45. Valmiit makkarat ja vihannesmyyntilaatikko musikaalin harjoituksissa

Harjoituksissa ensimmäinen halko ei ollut tarpeeksi pehmeä, joten sitä täytyi muokata. Eristyskourun sisälle vaihdoimme uuden pahviputken, ja eristyskourun päälle kiinnitimme eristysteipillä ohutta vaahtomuovipatjaa (kuva 46). Pintamateriaalina säilyi maalarinteippi, jonka päälle luonnostelimme mustalla tussilla koivun pintakuvioita. Myöhemmin harjoituksissa halko katkesi, joten meidän täytyi muuttaa halon rakennetta. Pahvi ei ollutkaan sopiva materiaali eristyskourun sisälle. Pitäydyimme samassa eristyskouru materiaalissa, mutta vaihdoimme sen sisällä olleen pahviputken puuhun. Lisäsimme vaahtomuovieristyksen paksuutta, jolloin halosta tuli pehmeämpi, ja toimi harjoituksissa hyvin. Halko joutui kovalle rasitukselle kohtauksessa, joten valmistimme vielä toisen halon varahaloksi. Halko oli varalla, jos toinen halko rikkoutuisi.

KUVA 46. Halkojen työstövaiheita sekä valmiit halot

Halusimme kokeilla myös oksien mahdollisuutta halossa (kuva 47), koska oksatynkien kanssa halko voisi näyttää visuaalisesti paremmalta. Valmistimme oksatynngät vaahtomuovista ja teippasimme ne vielä maalarinteipillä. Harjoituksissa näyttelijä kuitenkin sanoi oksatynkien tuntuvan hieman inhottavalta, joten luovuimme tästä ideasta.

KUVA 47. Halko oksantyingillä

Aina uutta halkoa harjoituksiin viedessämme annoimme tarpeistonhoitajalle ohjeeksi, ettei halolla saanut lyödä oikeasti kovaa näyttelijää selkään. Harjoituksissa (kuva 48) kävi ilmi, että valmistamamme uusi halko kesti hyvin käyttöä ja oli myös näyttelijä ystävällinen.

KUVA 48. Halot musikaalin harjoituksissa

Torikohtaukseen yhdelle torimyyjälle tuli myyntiin käsipeilejä (kuva 49). Peilien mallit piirsimme teatterin varastosta löytyneiden peilien mukaan. Suunnittelimme kolmenlaisia eri kokoisia peilimalleja. Peilit valmistimme kahdesta eripaksuisesta koivuvanerista. Paksumpi vaneri tuli peilin alapuoleksi ja ohuempi vaneri peilin kehykseksi. Peilit sahasimme muotoon pistosahalla, ja kulmat pyöristimme nauhahiomakoneella. Kehyksi- en keskellä olevat peiliä jäljittelevät palat leikkasimme kiiltävästä muovista. Peilinpalat

kiinnitimme liimaamalla ne kehyksien väliin ennen yhteen liittämistä. Peileissä olevia sahauksessa tulleita vaurioita (saha repi vanerin reunaa rikki) paikkasimme pikasilotteella. Aluksi maalasimme peilit vain tummanruskeiksi, mutta harjoituksissa huomasimme, että peilit eivät erottuneet kunnolla, tuntuivat liian tummilta ja kaipasivat väriä pintaan. Apulaisohjaaja kaipasi myös peileihin värikyyttä. Maalasimme peilit uudestaan vihreän, oranssin, keltaisen ja punaisen värisillä vesiohenteisilla maaleilla.

KUVA 49. Peilien työstövaiheita

Valmiisiin peileihin solmimme ohuet narut (kuva 50), joilla ne oli helppo kiinnittää torimyyjän kaulan ympäri tulleeseen köyteen. Yhden käsipeilin tuli olla irrallinen, koska sitä käytetään kohtauksessa sellaisenaan.

KUVA 50. Valmiit peilit ja peilit musikaalin harjoituksissa

Kellojen (kuva 51) valmistuksessa käytimme puuta, paperia, kontaktimuovia, nittejä, metalliketjua, silmuruuveja, muovikittiä sekä spraymaaleja. Reikäsahanterää käyttäen pylväsporalla poraamalla saimme vanerilevystä pyöreitä kiekkoja. Reikäsahanterä jättää nimensä mukaisesti sahattavien pyöreiden palojen keskelle reiät, jotka täytimme muovikitillä. Kiekot hioimme muotoonsa nauhahiomakoneella. Puukiekot maalasimme kullan, hopean ja pronssin värisillä spraymaaleilla.

KUVA 51. Kellojen työstövaiheita

Erilaisista oikeista taskukelloista otimme digitaalisia kuvia, joihin lisäsimme hieman kontrastia tietokoneen kuvankäsittelyohjelmalla. Kellotaulujen kuvat on tulostettu tavalliselle tulostuspaperille. Paperiset kellotaulut leikkasimme muotoonsa ja vahvistimme ne kontaktimuovilla, joka kiiltää valon osuessa siihen lähes samalla tavalla kuin lasi. Vahvistetut kellotaulut kiinnitimme maalattuihin puukiekkoihin liimalla. Kellotaulujen paikallaan pysyminen varmistettiin niittipyssyllä. Kellonvitjan virkaa toimittivat metalliketjut, jotka kiinnitimme puupaloihin silmukkaruuvein. Metalliketjut viimeistelivät niiden taskukellomaisuuden. Osa valmiista kelloista (kuva 52) kiinnitimme kellomyyjänä toimivan Butsan liivin sisäpuolelle ommeltuihin lenkkeihin ja osa jätettiin irtonaisiksi, koska Butsa kauppasi niitä kaupunkilaisille.

KUVA 52. Valmiit kellot sekä kellot musikaalin harjoituksissa

Rikkimenevän ruukun valmistaminen oli opinnäytetyömme haastavin osa-alue, koska se sisälsi erikoista tekniikkaa. Valmistetun ruukun pohjana käytimme teatterin varastosta löytynyttä emalikannua. Tämä sama kannu oli myös musikaalin harjoituksissa käytetty ruukku, ennen varsinaisen ruukun valmistumista (kuva 53). Rikkimenevän ruukun palojen kiinnitykseen tulevien magneettien etsiminen tuotti paljon päänvaivaa, koska emme meinanneet löytää tarpeeksi vahvoja magneetteja mistään. Tavalliset jääkaappimagneetit eivät olleet tähän tarkoitukseen tarpeeksi vahvoja. Etsimme vahvoja magneetteja nettikaupasta ja Saksasta niitä olisi saanut tilattua, mutta toimitusajat olivat pitkät ja hinta kallis. Onneksi eräästä askarteluliikkeestä löytyi viimein tarpeeksi vahvoja magneetteja, jotka soveltuivat ruukussa käytettäviksi.

KUVA 53. Harjoitusruukku musikaalin harjoituksissa

Aloitimme rikkimenevän ruukun (kuva 54) valmistamisen laminoimalla paperia teatterin varastosta löytyneen kannun päälle. Ennen laminointia kannu suojattiin kelmulla, että laminoitu paperi lähtisi hyvin irti kannun pinnasta. Paperilaminointi -tekniikalla paperia laminoitiin kannun päälle noin viisi kertaa, minkä jälkeen paperin annettiin kokonaan kuivua. Kerroksen tuli kuivua myös aina ennen seuraavan kerroksen laminoimista. Paperilaminoidun kannun leikkasimme paperiveitsellä kannun päältä neljään osaan. Pystysuorien palojen reunat leikkasimme siksak-kuviolla näyttämään aidommalta. Palat vahvistimme muovikitillä, jonka jälkeen ne paperilaminoitiin vielä kaksi kertaa. Magneetteja varten palojen reunoihin sahasimme lehtisahalla magneettien kokoiset kolot.

Magneetit kiinnitimme vahvalla kontaktiliimalla. Ruukun kahvan valmistimme ontosta sähköputkesta, jonka sisälle laitoimme rautalankaa mahdollistamaan kahvan muotoilemisen haluttuun muotoon. Yhteen palaan porasimme reiät kahvan kiinnitystä varten. Kahva paperilaminoitiin, jonka jälkeen kiinnitimme sen palaan rautalangan avulla.

KUVA 54. Rikkimenevän ruukun työstövaiheita

Ruukun pohjasta tuli liian painava paperilaminointi ja muovikitti -tekniikoilla, joten päätimme valmistaa sen muovista. Leikkasimme vanhan muovilautasen halutun kokoiseksi. Porasimme reunoille reiät siimojen kiinnittämistä varten, ja liimasimme magneetit kontaktiliimalla muoviin kiinni. Muovin päällystymme mustalla kangasteipillä. Maalasin palat ja pohjan ruskealla ja mustalla spraymaaleilla. Maalin kuivuttua kiinnitimme palat pohjaan läpinäkyvällä siimalla (kuva 55).

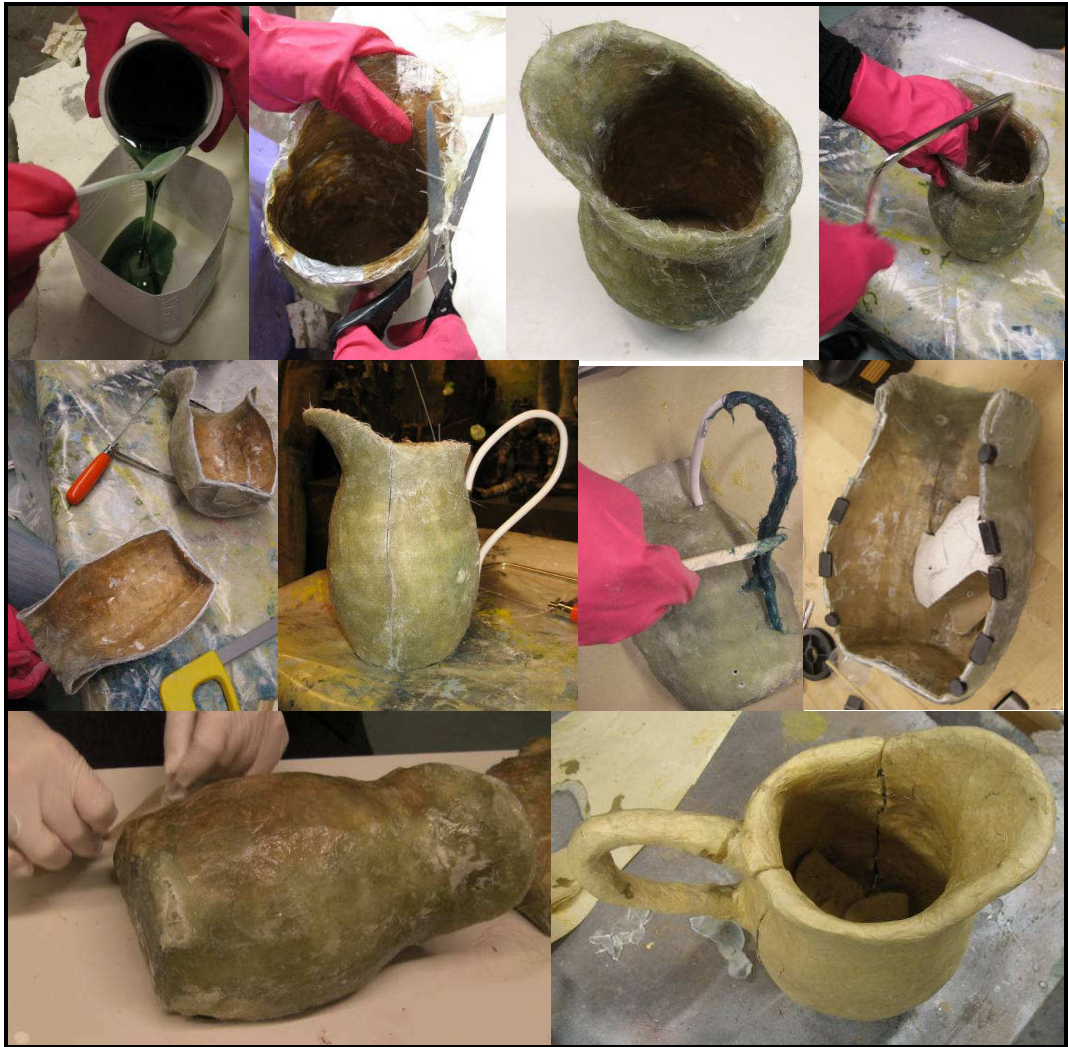
KUVA 55. Valmis rikkimenevä ruukku

Ensimmäinen valmistamamme ruukku ei kestänyt musikaalin näytösten kovaa kulutusta ja se meinasi oikeasti hajota, joten meidän täytyi valmistaa toinen ruukku todella lyhyellä varoitusajalla. Varkauden Teatterin tarpeistonhoitaja toivoi toisen ruukun olevan edellisen kaltainen, jotta sen käyttö tai ulkonäkö ei muuttuisi paljon ensimmäisestä ruukusta. Ensimmäisen ruukun valmistamisen jälkeen satuimme huomaamaan Holtin (1988, 1993) kirjassa rikkimenevästä vaasista kertovan luvun. Holt (1988, 1993, 117) kuvaa rikkimenevän vaasin valmistamista paperilaminointi -tekniikalla sekä lasikuidusta. Oikean vaasin päällä paperilaminoitu vaasi halkaistaan, ja palat liitetään takaisin yhteen, minkä jälkeen vaasin pinta peitetään lasikuidulla. Holtin tekstin innoittamana päätimme kokeilla toisen rikkimenevän ruukun valmistamista paperin ohella lasikuidusta. Lasikuitu ei ollut meille kovinkaan tuttu aine, mutta tiesimme sen olevan vahva ja hyvin kulutusta kestävä materiaali. Lasikuituhartsia käytetään yleensä esimerkiksi veneiden ja autojen korjauksissa. Lasikuitutyöskentelyyn tarvitaan hartsia, kovetinta sekä kuiduista koostuvaa valkoista säikeistä lasikuitumattoa. Hartsin kovetetta käytetään noin 2 - 5 prosenttia hartsin määrästä riippuen esimerkiksi aineen valmistajasta.

Ennen toisen ruukun valmistamisen aloittamista pohdimme mitä ominaisuuksia kestävyuden lisäksi tulisi parantaa toisessa ruukussa. Päätimme halkaista toisen ruukun vain kahteen osaan, jotta säästäisimme aikaa, ja saisimme yksinkertaistettua sen tekniikkaa. Suunnittelimme kuitenkin ruukun sisälle pienet ruukun palat, jotka aikaansaivat realistisemman ruukun hajoamisen. Ensimmäistä ruukkuu suunniteltaessa emme olleet ottaneet huomioon miltä kantilta katsomosta ruukkuu katsotaan. Ensimmäisen ruukun leikkauskohdat olimme suunnitelleet huonoihin kohtiin. Kohtauksesta ruukusta oltiin juovinaan, jolloin leikkauskohta oli havaittavissa. Toisen ruukun olimme suunnitelleet halkaisevamme niin, että sen toiselle sivulle ei tulisi leikkaussaumaa, vaan se jäisi ruukun taakse kahvan viereen. Toiselle sivulle leikkaussauma tulisi keskelle. Ensimmäisessä ruukun halkaisutapana käyttämämme siksak-kuvio hieman epäonnistui, koska ruukun palat eivät asettuneet niin hyvin paikalleen kuin olisimme halunneet. Toisessa ruukun halkaisussa päätimme käyttää suoraa linjaa, joka olisi helpompi ja nopeampi menetelmä.

Käytimme toisen ruukun mallina samaa kannua kuin ensimmäisessäkin ruukussa. Laminoimme ruukun paperilaminointi -tekniikalla kolmeen kertaan. Laitoimme ruukun kaatonokan alle vahvikkeeksi kipsinauhaa, koska kaatonokka oli kaarevan muotonsa takia herkkä rikkoontumaan ja tarvitsi lisätukemista. Leikkasimme paperilaminoidun ruukun kahtia, jotta saimme malliruukun paperilaminoinnin sisältä pois. Palat liitimme vielä yhteen paperilaminointi -tekniikalla. Laminoinnin jälkeen vahvistimme ruukun kipsinauhalla kokonaan. Lasikuitutyöskentelyn (kuva 56) aloitimme suojaamalla työpöydän muovilla ja itsemme hankkimillamme suojarusteilla. Kokeilimme lasikuidun kovettumista aluksi pahvirullan päälle, koska emme olleet ennen käyttäneet sitä juuri-kaan. Kokeilu onnistui haluamallamme tavalla. Lasikuitu täytyy käyttää heti, koska se kovettuu nopeasti, noin viidessä minuutissa. Nopean kovettumisen takia meillä oli varattuna paljon siveltimiä ja vaahtomuovipaloja, joilla ”töpsöttelimme” hartsia kannuun kiinnitettävän lasikuitumaton päälle. Lasikuitukäsittelyn toistimme neljä kertaa. Sen jälkeen, kun ruukku oli kuivunut kokonaan, hioimme pinnalta lasikuitumaton aiheuttamat rosoisuudet pois.

KUVA 56. Toisen rikkimenevän ruukun työstövaiheita

Halkaisimme ruukun sahaamalla sen käsisahalla kahtia. Porakoneella porasimme reiät ruukun kylkeen kahvan kiinnittämistä varten. Kahvan valmistimme ja kiinnitimme ruukkuun ensimmäisen ruukun kahvan tavoin. Holtin (1988, 1993, 117) mukaan kahteen osaan halkaistut vaasin palat voidaan liittää yhteen sisäpuolelta teipeillä. Kokeilimme palojen liittämistä pelkän teipin avulla. Kokeiltuamme pelkällä teipillä kiinnittämistä huomasimme sen olevan kuitenkin sopimattoman tekniikaltaan painavien palojen kiinnittämiseen. Heitettäessä maahan teipit myös irtosivat ruukusta. Päätimme käyttää toisessakin ruukussa magneettitekniikkaa. Emme saaneet lyhyellä varoitusajalla hankittua vahvoja uusia magneetteja, joten jouduimme käyttämään osaksi vanhan ruukun magneetteja. Poistimme magneeteista vanhoja liimoja asetonilla. Liimojen poistaminen oli tarpeen, koska magneetit eivät toimineet hyvin jos välissä oli mitään ylimääräistä. Palojen kiinnitykseen käytimme ensimmäisestä ruukusta tuttuja siimoja.

Kahvattomaan puoleen kiinnitimme myös pahvista ja lasikuidusta valmistetut irtonaiset ruukunpalat, jotka kiinnitimme ruukun pohjaan myös siimalla. Paksunsimme ja tukevoitimme ruukun kahvaa tällä kertaa lasikuitutäytteellä, jonka jälkeen hioimme rosoisuudet pois. Lasikuitutäyte oli kahvan työstämisessä helpompaa kuin lasikuitumaton käyttö. Kahvallisen puolen magneettien kiinnityksen ja magneettien tasaamisen jälkeen kokeilimme useaan otteeseen ruukun heittämistä maahan. Ruukku hajosi hienosti osiin, mutta irtopalojen siimat katkeilivat. Lasikuitu materiaalina on muovikittiä raskaampaa, joten laitoimme siimoja palojen välille kolme kappaletta, jotta ne kestäisivät käyttöä. Olimme ajatelleet aluksi maalaavamme suoraan hiotun lasikuitupinnan päälle. Lasikuitupinnan hiominen käyttöön sopivaksi olisi ollut liian suuri työ, joten päätimme paperilaminoida lasikuitupinnan vielä kertaalleen. Laminoinnin jälkeen maalasimme ruukun ruskealla ja mustalla spraymaalilla (kuva 57).

KUVA 57. Toinen rikkimenevä ruukku valmiina

6.3.3 Valmistuksen arviointi

Wilsonin (2003, 12 – 13) mukaan on hyvä tarkastaa tarpeistoa valmistuksen aikana eri etäisyyksien päästä sekä eri valaistuksessa. Katsellessa omaa työtään kauempaa voi nähdä helpommin myös virheensä. Valmistusvaiheiden aikana tarkastelimme esineitä kauempaa ja monesti näin huomasikin, jos jokin asia kaipasi muokkaamista. Harjoituksissa ohjaajat kertoivat, jos jokin esine vielä heidän mielestään kaipasi muutosta. Muutokset olivat onneksi pieniä eikä niitä tullut paljon. Esimerkiksi peilit näyttivät ruskeiksi maalattuina hyvältä kauempaa katsottuna tavallisessa valaistuksessa, mutta harjoituksessa eri valaistuksessa peilit näyttivät aivan liian tummilta. Värikkäät peilit erottuivat paremmin, ja näyttivät näyttämöllä paremmilta. Materiaalien kokeiluun olisimme halunneet varata enemmän aikaa, jolloin materiaalivalinnat olisivat ehkä olleet toimivampia. Aika oli kuitenkin rajallinen.

Tarpeistoesineen suunnittelun jälkeen oli mukava päästä valmistamaan ja näkemään konkreettinen valmis esine. Tarpeiston valmistusvaiheessa huomasimme, etteivät kaikki tekemämme suunnitelmat olleetkaan niin hyviä, kuin luulimme. Rikkimenevän ruukun olimme suunnitelleet halkaistavaksi siksak-kuviolla, jotta ruukun rikkoutuessa palat näyttäisivät aidommilta. Ruukun halkaisemisen jälkeen täytyi palat kuitenkin vielä pape- rilaminoida, koska niiden reunat alkoivat murtua. Tämän jälkeen palat eivät enää istuneetkaan niin hyvin yhteen, ja magneetit oli vaikea saada asettumaan oikeille paikoille.

Erehdysten, epäonnistumisten ja viimein onnistumisen kautta saimme kuitenkin valmiiksi tekniikaltaan toimivan ruukun. Tosin oikeastaan vasta toisen ruukun myötä, jossa pääsimme korjaamaan ensimmäisen ruukun virheitä. Esimerkiksi käyttämämme ruukun suoralinjaisesti halkaiseminen siksak-kuvion sijasta oli paljon nopeampi ja helpompi tapa. Näin ruukusta tuli myös visuaalisesti paremman näköinen. Ohjaaja, apulaisohjaaja sekä tarpeistonhoitaja pitivät tärkeänä, että olimme itse harjoituksissa esittelemässä ja opastamassa erikoista tekniikkaa sisältävien tarpeistoesineiden käytössä. Esimerkiksi viedessämme rikkimenevän ruukun ensimmäistä kertaa harjoituksiin (kuva 58), esitte- limme sen toiminnan samalla tarpeistonhoitajalle, ohjaajalle, apulaisohjaajalle sekä näyttelijöille.

KUVA 58. Rikkimenevän ruukun tekniikan esittely harjoituksissa

7 ARVIOINTI

Gilletten (2000) mallissa on keskitytty suunnitteluprosessiin, kun taas oma mallimme käsittää sekä tarpeiston suunnittelun että -valmistuksen. Näin ollen prosessin lopussa kokonaisuutta tulee arvioida myös yhdessä erillisten suunnittelun ja valmistuksen arviointien lisäksi. Meillä oli tavoitteena suunnitella ja valmistaa mahdollisimman realistinen ja musikaalin teemaan sopiva tarpeisto, joka kulkisi lavastuksen, pukujen ja muun visualisoinnin rinnalla täydentämässä kokonaisuutta. Mielestämme onnistuimme tavoitteesamme hyvin.

Tarpeisto sopi hyvin musikaalin teemaan, sen värimaailmaan ja yhtenäisenä kokonaisuutena se täydensi hyvin esityksen visuaalista maailmaa. Esimerkiksi musikaalin alku-kohtaukseen tuli korien ja vaellussauvojen lisäksi kirjavia peittoja, tekoturkiksia ja kep-pinyyttejä (kuva 59), joiden värikkäät kuosit mielestämme olivat osaltaan hyvin yhteydessä esityksen visualisoinnin ja etenkin pukujen kanssa. Musikaalin muutamassa koh-tauksessa naiset myös virkkasivat värikkäitä pitsitöitä. Tarpeistossa oli mukana esimer-kiksi koreja, peilejä ja raippoja, jotka kaikki soveltuivat mielestämme mustalaisten 1900-luvun alussa valmistamiksi käyttöesineiksi. Varkauden Teatterin musikaalin *Mus-*

talaisleiri muuttaa taivaaseen -käsiohjelmassa (liite 3) tarpeistot olivat hyvin esillä kuvissa, joka on mielestämme hieno asia.

KUVA 59. Tarpeistoa musikaalin alkukohtauksessa

Tehtyä suunnittelu- ja valmistusprosessiamme vapaamuotoisesti arvioivat Varkauden Teatterin *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* -musikaalin ohjaaja Jukka Tyrväinen (liite 4), apulaisohjaaja Kaarina Tuunanen (liite 5) sekä tarpeistonvalmistaja Selena Skrigberg (liite 6). Kaikkien työmme arvioitsijoiden mielestä tarpeisto oli kokonaisuutena toimiva ja musikaalin henkeen, tarinaan, aikaan ja paikkaan sopiva. Tyrväisen ja Tuunanen mielestä tarpeisto huomioi halutulla tavalla myös puvustuksen ja lavastuksen sekä toimi sujuvasti niiden täydentävänä osana.

Ohjaaja Tyrväinen kirjoittaa arvioinnissaan: *”Kirsi Heiskanen ja Sini Korppi suoriutuivat työstään kiitettävästi. Ohjaajan ja koreografian työtä helpotti suuresti tyttöjen tekemä tarkka rekvisiittaan liittyvä taustatyö. Valmiina rekvisiitat näyttivät täysin aidon näköisiltä sekä olivat helppoja ja keveitä käsitellä.”* Apulaisohjaaja Tuunanen mielestä tarpeisto soveltui hyvin Moldovan mustalaisten päivittäistavaroiksi sekä juhlaseremonioissa käytettäväksi erikoistarpeistoksi.

Tarpeiston realistisuutta arvioitaessa tulee muistaa, ettei tarpeistoa katsota näytöksissä läheltä niin kuin tässä opinnäytetyössä olevista kuvissa, vaan ne elivät omaa elämäänsä lavalla muun visualisoinnin rinnalla tietyn katselumatkan päässä katsojista. Itse olemme kokonaisuuteen ja tarpeiston ulkonäköön tyytyväisiä. Tiedämme kuitenkin, että olimme voineet tehdä myös parempaa jälkeä joidenkin tarpeistojen kohdalla. Esimerkiksi

halko olisi voinut olla aidomman näköinen, jos olisimme käyttäneet enemmän aikaa sen kuvioinnin tekemiseen.

Tarpeistonvalmistaja Skrigberg kertoo arvioinnissaan: ”*Materiaaleja käytitte hyvin. Ette menneet helpoimman kautta vaan halusitte kokeilla, ja oppia uutta. Tästä innosta johtuen kaikkeen ei ollutkaan aikaa. Torikohtauksessa piti alun perin olla kalakauppias. Se muutettiin kukkakauppiaksi, koska aikaa kalojen valmistukseen ei enää ollutkaan. Tämä muutos ei vaikuttanut kohtauksen lopputulokseen mitenkään, koska kaloja ei mainita tekstissä, eikä kauppiasta ollut mitenkään nostettu esille. Kukat olivat visuaalisestikin näyttävämmät kuin kalat.*” Mitä tästä opimme? Älä ole liian innoikas. Vaikka hinku uuden oppimiseen on kova, täytyy pysyä myös realiteeteissa ja aikatauluissa. Onneksi emme kuitenkaan olleet projektin ainoita, joilla aikataulu venyi suunniteltua pidemmäksi. Lavasteet ja puvutkin muovautuivat valmiiksi vasta viime metreillä.

Arvioinnissaan tarpeistonvalmistaja kertoo rikkimenevästä ruukusta ja tuo esille jo aiemmin itse kertomamme väärinymmärryksen ruukun mahdollisesta käytöstä. Tarpeistonhoitajan mukaan koreografinakin toimiva apulaisohjaaja ja näyttelijät olivat odottaneet jo kauan kannua harjoitukseen. Samalla me olimme odottaneet tietoa siitä, millainen kannun tulisi olla. Tästä väärinymmärryksestä opimme sen, että täytyy olla avoimempia ja kysyä enemmän, jos joku asia jää epäselväksi. Skrigberg kirjoittaakin: ”*Kannustaisin kehittämään rohkeutta kommunikointiin, koska kysymällä moni asia selviää.*” Hänen mukaansa otimme kuitenkin hyvin huomioon työryhmän toiveet ja neuvot, vaikka meillä oli myös oma näkemyksemme tarpeistonvalmistajina.

Tämä musikaali oli ensimmäinen iso produktio, osa isoa koneistoa, johon suunnitelimme ja valmistimme itsenäisesti tarpeistokokonaisuuden, ja johon olemme tyytyväisiä. Siitä on syytä olla ylpeä.

8 POHDINTA

”Mutta vielä kerran tuuli pyyhkii usvan virran yltä, tarinan voi kuulla vielä kerran.” (Pulakka 2008, 1). Sitoutuessamme *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* -musikaalin, sen aiheeseen ja opinnäytetyöhömmme mietimme, kuinka pärjäisimme, osaisimmeko varmasti ja kuinka saisimme käännettyä eteen tulevat ongelmat haasteiksi. Tutustuessamme käsikirjoitukseen ja elokuvaan, alkoi aihe tuntua aina vaan mielenkiintoisemmalta, jolloin omat pelot vaihtuivat varmuuteen: pärjäämme, osaamme ja selviämme! Työryhmän tapaaminen antoi myös varmuutta osaamiseemme, koska työryhmän muut jäsenet luottivat ja olivat varmoja, että pystymme aikaansaamaan halutun tarpeistokokonaisuuden. Toisen tuki voikin usein olla vain pieniä eleitä ja tekoja, mutta itselle ne voivat merkitä paljon enemmän.

Tarpeiston suunnittelu ja valmistus samanaikaisesti oli samalla mielekästä ja samalla uuvuttavaa. Samanaikainen suunnittelu- ja valmistustyö antoivat vaihtelevuutta prosessille. Ei tarvinnut vain istua ja suunnitella koko päivää, vaan välillä pääsi konkreettisesti valmistamaan esineitä tekemiemme suunnitelmien pohjalta. Toisaalta, jos ensin olisi voinut perehtyä vain suunnitelmiin, ja sen jälkeen vasta toteuttamaan niitä, olisi pystynyt paremmin rauhassa keskittymään molempiin erikseen.

Lavastus ja tarpeisto kulkevat aina rinnakkain eikä niiden tulisi olla ristiriidassa keskenään. Lavastuksesta ei ollut tehty pienoismallia, mikä vaikeutti hahmottamaan kunnolla tulevaa musikaalia ja sen visualisointia. Koko prosessin aikana oli vain yksi koko työryhmän käsittävä tuotantopalaveri, jonka lisäksi pidimme tarvittaessa suunnittelupalavereita apulaisohjaajan ja pukusuunnittelijan kanssa. Työryhmän yhteiset palaverit olisivat varmasti lujittaneet työilmapiiriä, ja paremmin edesauttaneet haluttuun päämäärään pääsemisessä. Tarpeiston tuli olla yhteydessä muun visualisoinnin kanssa, mutta tietoa muiden työryhmäläisten tekemisistä ei kunnolla ollut. Tämän vuoksi itsellämme hävisikin välillä varmuus suunnittelu- ja valmistustyöhön, koska aloimme miettiä kuljemmeko varmasti kohti oikeaa päämäärää.

J. Michael Gilletten (2000) malli on tehty teatterityöhön sopivaksi, joten sen käyttö oli meistä luontevaa. Sovelsimme Gilletten mallia kuitenkin enemmän tarpeiston suunnitteluun ja valmistukseen sopivaksi. Oman mallin käyttö helpotti suunnittelu- ja valmistus-

prosessiamme, koska siinä saimme eriteltyä suunnittelun ja valmistuksen omiksi alueikseen. Lopputuloksena voimme sanoa, että oma mallimme toimi hyvin ja helpotti työskentelyä.

Wilsonin (2003, 11) mukaan kaikki aika on arvokasta. Täytyy oppia arvioimaan kuinka kauan jonkun esineen valmistaminen kestää, jotta tulevaisuudessa suunnittelu olisi helpompaa. Uusien tekniikoiden oppiminen ja materiaalien kokeileminen vie aina ylimääräistä aikaa. Perehtyessä kunnolla tehtävän suorituskyykyyn, tulee se koko ajan sujuvammaksi. Aika ja kiire tulivat osaltaan meille yllätyksenä. Suunnittelimme ja valmistimme tarpeistoa samanaikaisesti, joten prosessin kokonaisuuden aikataulut ja siinä pysyminen tuntuivat todella hankalalta. Emme tehneet tarkkoja aikatauluja, mutta pohdimme esimerkiksi, kuinka paljon eri tarpeistoesineiden valmistukseen menisi suunnitteleen aikaa. Ensimmäisessä tuotantopalaverissa kävimme aikataulua alustavasti läpi, ja tuntui, että ehtisimme kyllä tehdä varatussa ajassa kaiken suunnittelevamme. Aika kulki kuitenkin nopeasti toimeen ryhdyttäessä, ja kohta huomasimmekin jo olevan kiire, joten jouduimme tinkimään suunnitelmistamme. Alustavat aikataulut eivät pitäneet paikkaansa, koska monet valmistusvaiheet veivät arvioitua enemmän aikaa.

Tässä prosessissamme oli paljon uusia asioita opittavana ja tehtävänä. Tämä oli ensimmäinen isoon tuotantoon suunnittelemamme ja valmistamamme tarpeistokokonaisuus, joten tarpeistonvalmistajan eri työvaiheet olivat meille vielä kovin uutta. Emme olleet paljon mukana musiikallisten harjoituksissa. Koimme tärkeämmäksi paneutua täysillä suunnittelu- ja valmistustyöhömmme. Enemmän läsnä oleminen harjoituksissa olisi tuonut meitä lähemmäksi myös muita työryhmäläisiä sekä heidän omia visioitaan. Harjoituksissa kerrotuista muutoksista saimme tiedon tarpeistonhoitajalta, jos emme itse olleet paikalla. Tämä sopi niin meille kuin tarpeistonhoitajalle ja ohjaajillekin hyvin.

Jälkikäteen jäi hieman harmittamaan, koska luovuimme heinähanke ideasta, ja saimme sen vaihdettua halkoon. Hanko olisi varmasti ollut haastava työ. Yritimme kuitenkin keksiä hangon tekniikkaan ratkaisua siinä onnistumatta. Halko toimi halutulla tavalla, ja siihen oltiin työryhmässä tyytyväisiä, joten nyt hangon vaihtuminen halkoon ei enää harmita. Olisi ollut hyvä myös tutkia tarkemmin mikä ensimmäisen rikkimenevän ruukun valmistuksessa meni väärin, ja miettiä kuinka sen ominaisuuksia olisi voinut parantaa ennen toisen ruukun valmistamista. Tähän ei kuitenkaan ollut aikaa, vaan nopeiden

johtopäätösten jälkeen täytyi aloittaa toisen ruukun valmistaminen. Yhtenä jatkokehittelyideana voisikin hyvin olla kuinka eri produktioiden epäonnistuneista tarpeistosta voisi kehittää vielä paremmat.

Koemme yhdessä tekemisen hyödyksi kahdessa eri paikassa samanaikaisesti olemisen, ajatusten vaihdon sekä työvaiheiden jakamisen. Kahdestaan ideoinnissa ja suunnittelussa toisen keksiessä jotain, toiselle tuli monesti mieleen jotain uusia ideoita. Niitä yhdistelemällä vanhoihin ideoihin, päästiin haluttuun päämäärään. Opinnäytetyötä kirjoittaessamme huomasimme kahden kirjoittajan ja kahden kaukana toisistaan sijaitsevien asuinpaikkojen olevan iso haaste. Kirjallista työtä joutui lähettämään paljon edestakaisin, mutta onneksi sähköposti on keksitty!

Teatterilla työtilat olivat aika ahtaat ja teatterin tarpeiston kellarivarastossa huonossa valaistuksessa oli haastavaa työskennellä. Lavastamosta oli myös meille varattu työpiste, jossa valaistus oli hyvä, mutta toisaalta taas koneiden melu häiritsi aika lailla työskentelyä. Harjoitusten siirtyminen teatterin lavalta Warkaus-salin lavalle tarkoitti myös meille kulkemista teatterin ja Warkaus-salin väliä harjoituksien katsomisen ja tarpeiston kuljetuksen takia. Aikaa kului myös työtilojen välillä kulkemiseen, ja materiaalien sekä keskeneräisten tarpeistojen paikasta toiseen siirtämiseen. Yksi selvä työtila olisi säästänyt aikaa ja varmasti myös keskittyminen käsillä olevaan työhön olisi ollut parempaa.

Aikaisemmista työharjoitteluista saamamme kokemus eri teatteriprojekteista on ollut hyödyksi opinnäytetyössämme. Ensimmäiseksi itsenäiseksi kokonaisuudeksi tämä oli haastava, mutta todella antoisa työ, jonka parissa kulutettua aikaa emme vaihtaisi pois. Vaikka kaikki ei mennyt kun piti eikä stressiltäkään säästyty, saimme paljon tärkeää ammattimme tietotaitoa. Sitä voimme hyödyntää tulevaisuudessa. Saimme tämän prosessin aikana hyödynnettyä myös jo meillä olevaa tietotaitoa tarpeistonvalmistuksessa, esimerkiksi eri materiaalien ja työtapojen käytöstä. Meidän työpanoksestamme oli hyötyä Varkauden Teatterille, teimmehän tarpeistonvalmistajalle kuuluvat työt. Hän oli vapaa muihin tehtäviin kuten esimerkiksi järjestäjän töihin.

Opinnäytetyömme prosessin aikana huomasimme kuinka vähän tarpeistosta onkaan olemassa suomenkielistä kirjallisuutta. Englanninkielisessä kirjallisuudessa tarpeistoa käsitellään usein lavastuksen osana, johon kuuluvat esimerkiksi huonekalut. Me ja var-

masti myös monet muut tulevat ja olemassa olevat tarpeistotyöläiset olisivat enemmän kuin mielissään kirjasta, joka käsittelisi tarpeiston suunnittelun ja valmistamisen eri vaiheita omalla äidinkielellämme. Tarpeistonvalmistajan käyttämät materiaalit ovat lukemattomat. Jollekin innostuneelle, opinnäytetyön aihetta kaipaavalle, tarpeistonvalmistuksessa yleisemmin käytettyjen materiaalien, ja niiden soveltaminen voisi kuitenkin olla yksi jatkokehitysidea. Oma tarpeiston suunnittelu- ja valmistusprosessimallimme on käyttökelpoinen tulevaisuudessakin vastaavanlaisten prosessien kuvaamiseen.

”Jäljet tarinoitten peittyä usvaan... Leiri muuttaa taivaaseen.” (Pulakka 2008, 1).

Opinnäytetyömme osalta tämä tarina jää taakse, mutta toivottavasti ei peity usvaan. Opinnäytetyömme antaa toivottavasti mielenkiintoista tietoa tarpeistosta sekä mustalaisten taustoista niistä kiinnostuneille. Tämä oli mielenkiintoinen ja opettava matka, josta on varmasti paljon hyötyä jatkossa myös meille itsellemme teatterityön parissa.

LÄHTEET

Aaltonen, Tenho, Laurinolli, Kirsti, Lyytikäinen Lasse, Nazarenko Kaarina, Nikkinen, Reima & Viljanen-Saira, Anna Maria 1986. Kultaiset korvarenkaat: Mustalaisten kulttuuri ja käsityöt. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Andreilupan 2010. Loteanu Emil - producer, poet, script writer. WWW-dokumentti. http://www.andreilupan.com/loaditem.do?id=10000295&version=6_0.

Päivitetty: 10.4.2010. Luettu: 10.4.2010.

Canzone 2010. Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen VHS –videon sisällön kuvaus.

WWW-dokumentti. http://www.canzone-online.de/detail.php4?session_ID=68.28493&nummer=vh0006. Päivitetty: 9.4.2010. Luettu: 9.4.2010.

Gillette, J. Michael 2000. Theatrical design and production: an introduction to scene design and construction, lighting, sound, costume, and make up. Mountain View, ct: Mayfield, cop.

Gorky, Maksim & Lotianu, Emil 1975. Табор уходит в небо, Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen. DVD -elokuva. Venäjä: Capitol Films and Panvision.

Holt, Michael 1988, 1993. Stage design and properties: a Phaidon Theatre Manual. Revised Edition, London: Phaidon Press Limited.

Imagination, 2010. Maksim Gorki. WWW-dokumentti. <http://www.imagination.com/moonstruck/clsc73.html>. Päivitetty: 9.4.2010. Luettu: 9.4.2010.

Ingham, Rosemary 1998. From page to stage: How theatre designers make connections between scripts and images. Portsmouth: NH: Heinemann, cop.

Junkkaala, Heini & Rasila, Satu 2006-2008. Ohjeita näytelmän lukemiseen. näytelmäkirjallitto. PDF -dokumentti. http://naytelmat.fi/images/484_ohjeita-naytelman-lukemiseen.pdf.

Keski-Hakuni, Pipsa 2010. Tarpeiston valmistaminen. WWW-dokumentti.
<http://www2.teak.fi/virtuaali/tarpeisto/>. Päivitetty: 8.1.2007. Luettu 23.02.2010.

Novak, Elaine Adams & Novak, Deborah 1996. Staging Musical Theatre: a complete guide for directors, choreographers, and producers. Cincinnati, Ohio: F&W Publications, Inc.

Ollikainen, Marketta 1995. Vankkurikansan perilliset: Romanit, Euroopan unohdettu vähemmistö. Helsinki: Yliopistopaino.

Parviainen, Juhani 2007. Luentomateriaali tarpeistonvalmistus kurssilta. Savonlinna: Mikkelin AMK, Savonniemen kampus.

Pulakka, Martti 2008. Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen -käsikirjoitus. Varkaus: Varkauden Teatteri.

Suuri musiikkitietosanakirja 1991. Suuri musiikkitietosanakirja. Keuruu: Amer-yhtymä Oy Weilin + Göös ja Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Turunen, Matti J. 1978. Suuri piippukirja. Porvoo: WSOY:n graafiset laitokset.

Varkauden Teatteri 2008. Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen -käsiohjelma. Varkaus: Varkauden Teatteri.

Varkauden Teatteri 2010. Varkauden Teatterista kertova moniste. Varkaus: Varkauden Teatteri.

Welcome Moldova 2010. Emil Loteanu - In Memory of the greatest Moldovan film maker. WWW-dokumentti. http://www.welcomemoldova.com/articles/emil_loteanu_moldovan_film_maker.shtml. Päivitetty: 9.4.2010. Luettu: 9.4.2010.

Weston, Judith 1999. Näyttelijän ohjaaminen, Kuinka luoda vaikuttavia esityksiä televisioon ja elokuvaan. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Wilson, Andy 2003. Making Stage Props A Practical Guide. Ramsbury, Marlborough: The Crowood Press Ltd.

KUVALUETTELO

KUVIO 1. J. Michael Gilletten (2000) suunnittelu- ja ongelmanratkaisuprosessi malli (Suomennos Heiskanen & Korppi 2008)

KUVIO 2. Tarpeiston suunnittelu- ja valmistusprosessimalli (Heiskanen & Korppi 2010)

KUVA 1. Elokuvan Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen -elokuvan maisemia

KUVA 2. Elokuvan väri- ja tunnetiloja kuvaava ideakollaasi

KUVA 3. Elokuvan esineitä kuvaava ideakollaasi

KUVA 4. Keskenikäisten pukujen värimaailmaa

KUVA 5. Perinteisiä mustalaismiesten ammatteja (Aaltonen ym. 1986. 12 - 13, 36, 45)

KUVA 6. Harjoitustarpeistoa

KUVA 7. Yrtinkerääjien puku sekä yrttipussukoiden vaihtoehtoiset kankaat

KUVA 8. Verisipulit

<http://www.backyardgardener.com/tmimages08/280/9/920.jpg>

Päivitetty: 13.11.2007 Luettu: 8.8.2008.

KUVA 9. Aset harjoituksissa

KUVA 10. Ruukun tekniikan luonnostelua muistikirjassa

KUVA 11. Erilaisia piippumalleja (Turunen 1978, 126, 128)

KUVA 12. Piippuluonnostelua

KUVA 13. Makkarat

http://soko.blogs.com/noodles_and_cottagecheese/images/meats-kielbasa.jpg

Päivitetty: 17.5.2008. Luettu: 6.8.2008.

KUVA 14. Luonnokset pussukoiden ja yrttien sijoittelusta pukuihin nähden

KUVA 15. Kaulan taakse sijoittuva naru yrttipussukoineen

KUVA 16. Yrttikimput

KUVA 17. Rikkimenevän ruukun tekniikan hahmottelua muistikirjasta

KUVA 18. Revultex märkänä ja kuivana

KUVA 19. Revultex makkarakokeilu

KUVA 20. Myyntilaatikoiden ja peilien värikokeilut

KUVA 21. Kipsimuottivalu puukosta

KUVA 22. Myytävät kukat

KUVA 23. Katkaistavat risut musikaalin harjoituksissa (kuva: Reino Turhanen)

KUVA 24. Punottujen raippojen muokkausvaiheita sekä valmiit raipat

KUVA 25. Valmiit jäykkävartiset raipat (alin kuva: Reino Turhanen)

KUVA 26. Puukon ja tupin muokkausvaiheita

KUVA 27. Muokattu iso puukko tuppineen musikaalin harjoituksissa (kuvat: Reino Turhanen)

KUVA 28. Myyntilaatikon työstövaiheita

KUVA 29. Valmiit myyntilaatikot sekä harjoitus myyntilaatikko

KUVA 30. Vaellussauvan työstövaiheita sekä valmis vaellussauva musikaalin harjoituksissa

KUVA 31. Piikkaaatsama

<http://wiki.kontu.info/w/images/thumb/e/eb/Piikkaaatsama.jpg/200px-Piikkaaatsama.jpg> Päivitetty: 4.12.2007. Luettu: 4.10.2008.

KUVA 32. Valmis hiuskoriste (oikea kuva: Reino Turhanen)

KUVA 33. Pidemmän piipun työstövaiheita sekä valmis piippu

KUVA 34. Lyhyempi piippu

KUVA 35. Puukkojen työstövaiheita sekä valmiit puukot

KUVA 36. Harjoituspuukot musikaalin harjoituksissa (oikea kuva: Reino Turhanen)

KUVA 37. Pikareiden työstövaiheita sekä valmiit pikarit

KUVA 38. Rinkeleiden työstövaiheita

KUVA 39. Valmiit rinkelit

KUVA 40. Verisipulien työstövaiheita sekä valmiit verisipuli-yrttiniput

KUVA 41. Yrtinkerääjän pussukat

KUVA 42. Verisipuliyrttiniput ja yrttipussukat (kuva: Reino Turhanen)

KUVA 43. Rahapussukka valmiina ja musikaalin harjoituksissa (oikea kuva: Reino Turhanen)

KUVA 44. Makkarat kuivumassa

KUVA 45. Valmiit makkarat ja vihannesmyyntilaatikko musikaalin harjoituksissa

KUVA 46. Halkojen työstövaiheita sekä valmiit halot

KUVA 47. Halko oksantyingillä

KUVA 48. Halot musikaalin harjoituksissa (kuvat: Reino Turhanen)

KUVA 49. Peilien työstövaiheita

KUVA 50. Valmiit peilit ja peilit musikaalin harjoituksissa (oikea kuva: Reino Turhanen)

KUVA 51. Kellojen työstövaiheita

KUVA 52. Valmiit kellot sekä kellot musikaalin harjoituksissa

KUVA 53. Harjoitusruukku musikaalin harjoituksissa (kuvat: Reino Turhanen)

KUVA 54. Rikkimenevän ruukun työstövaiheita

KUVA 55. Valmis rikkimenevä ruukku

KUVA 56. Toisen rikkimenevän ruukun työstövaiheita

KUVA 57. Toinen rikkimenevä ruukku valmiina

KUVA 58. Rikkimenevän ruukun tekniikan esittely harjoituksissa

KUVA 59. Tarpeistoa musikaalin alkukohtauksessa

ENSIVAIKUTELMAT – TAULUKKO 1					
1. IDEAT/ ENSI- VAIKUTELMAT	2. IDEOITASI TUKEVAT TODISTEET	3. OMIN SANOIN	4. ARVOITUKSELLISET REPLIKIT TAI TAPAHTUMAT	5. KOLME MAHDOLLISTA MERKITYSTÄ	6. FAKTA TAI TODELLISUUS REPLIIKIN TAKANA

MUUTTUMATTOMAT ASIAT: FAKTAT JA MIELIKUVAT: TAULUKKO 2						
1. FAKTAT	2. TODISTEET	3. KYSYMYKSET	4. ERIMIELISYYDET, RISTIRIITTAISUUDET MIETITTÄVÄT KYSYMYKSET	5. TUTKIMUS- TYÖ A) LUE KÄSI- KIRJOITUKSESTA UUELLEEN B) ULKOINEN C) SISÄINEN	6. MIELI- KUVAT	7. ASSOSIAATIOIT A) TARINASTA B) ULKOISET C) SISÄISET

MIELIKUVITUKSELLISET VALINNAT: TAULUKKO 3							
1. HISTORIA (TAUSTA- KERTOMUS)	2. MITÄ TAPAHTUI	3. PÄÄMÄÄRÄ (MITÄ ROOLI- HENKILÖ TARVIKSEE TAI HALUAA)	4. EPÄSELVÄT ASIAT PANOS ONGELMA VASTUS	5. TOIMINTAVERBIT PYRKIMYS (MITÄ ROOLI- HENKILÖ ON TEKEMÄSSÄ)	6. SALAISET SOPIMUKSET A. "IKÄÄN KUIN" B. "ENTÄ JOS" C. "KUIN SILLOIN"	7. SUBTEKSTI	8. FYYSINEN MAAILMA (VARTALO, VAATTEET, YMPÄRISTÖ, ESINEET, TOIMINNAT)

TAPAHTUMAT – TAULUKKO 4					
1. BIITTI	2. AIHE	3. KUKA OTTA AIHEEN ESIIN	4. SIIRTYMÄT JA YHTEYDET	5. MITÄ TAPAHTUU (EPÄSELVÄT KYSYMYKSET)	6. KOHTAUKSEN TAPAHTUMA A ARKINEN (KIRJAIMELLINEN) B EMOTIONAALINEN (GLOBAALINEN)

KOHTAUKSET ja niiden PARENTEESIT	HENKILÖT	MITÄ TAPAHTUU	TARPEISTOT
ALKUKOHTAUS s. 1 – 3 Leiri vaeltaa, kuoron, Malvan ja Makarin lau- lu.	Zobar Makar	Zobar ja Makar keskustelevat.	
I KOHTAUS s. 4 – 8 Zobarin isä ja Makar aronuotilla	Makar Zobarin isä	Makar ja Zobarin isä keskus- televat.	
II KOHTAUS s. 9 – 12 Balintin pihamaa. Sisältä kuuluu (ja mahd. ikku- noista näkyy) uudenvuo- den juhlintaa.	Zobar Balint Balintin renki Luutnantti I ja II Upseereja Vieraita	Zobar koputtaa Balintin oveen <u>piiskannupilla</u> . Zobar on tullut myymään Balintille hevosia, vaikka Balint on velkaa vielä edellisistäkin hevoskaupoista. Renki käy katsastamassa hevoset muka- naan lyhty. Balint sanoo otta- vansa kahdeksasta hevosesta viisi. Zobar muistuttaa vielä vanhoista veloistaan. Ovelle ilmaantuu humalassa olevia upseereja ja muitakin vieraita. Zobar lähtee ja vieraat jäävät pihamaalle tanssimaan.	piiska lyhty kukkaro pelikortit
III KOHTAUS s. 13 – 18 Öinen aromaa. Ratsutais- telun ääniä, laukauksia, huutoja, hevosten ja rat- sastajien varjoja häilähete- lee yli näyttämön, leima- uksia ym.	Upseeri II Bubuija Mustalainen Zobar Radda Yrtinkerääjät (Isergil, Bossa ja Fletta)	Upseerit koettavat piirittää Zobarin joukkoja, joista yksi saa surmansa. Bubuija tappaa yhden sotilaista. Zobar mät- kähtää maahan ja jää makaa- maan. Radda ilmestyy paikal- le ja parantaa Zobarin haavan <u>kuuntomulla</u> . Radda katoaa ja Zobar jää huutamaan Raddan perään. Paikalle tulevat yrtin- kerääjät, joilta Zobar kyselee Raddasta. Yrtinkerääjät ker- tovat Zobarin otsalla olevan "kuoleman merkin". Lopulta Zobar saa tarpeekseen heidän jutuistaan ja lähtee.	kuun tomua yrtinkerääjän pussi
IV KOHTAUS s. 19 – 24 Mustalaisleiri, toimintaa, laulu, tanssi.	Nainen Rusalina Zobar Vanha musta- laisnainen Toinen musta- lainen Zobarin isä	Zobar tulee mustalaisleiriin oltuaan kauan poissa. Zobarin isä huomaa myös poikansa otsalla "kuolemanmerkin".	

<p>V KOHTAUS s. 25 – 31</p> <p>Torilla. Markkinat menossa, ostajia ja myyjiä, mustalaisia, soittajia ja herrasväkeä.</p>	<p>Torimyyjiä Ostajia Butsa Mustalainen Nuori mustalainen Saksalainen herra Bubuija Kaupunkilaisia Santarmi Zobar</p>	<p>Myyjät huutelevat myyntilauseita, joissa tulevat esille: hajuvedet, kellot. Butsa yrittää saada ostajia hevosilleen. Butsalle tulee riitaa nuoren mustalaisen kanssa. Santarmi tulee väliin ja meinaa viedä Butsan mukanaan, mutta Zobar saa pienellä lahjonnalla santarmin toisiin aatoksiin. Bubuija tulee paikalle.</p>	<p>hajuvesiä huiveja kelloja rahat peili</p>
<p>VI KOHTAUS s. 32 – 35</p> <p>Sama paikka. Naisjoukko tulee laulaen, kärjessä Radda ja Rusalina.</p>	<p>Radda Rusalina Zobar Mustalaismies Siladi</p>	<p>Siladi tulee paikalle. Radda haluaa Siladin palvelijan ruoskan, joten Siladi käskää palvelijaansa antamaan sen hänelle. Siladi ehdottaa Raddalle, että tulisi asumaan hänen luokseen, hän saisi mitä haluaisi. Radda ei suostu ja Zobar puuttuu puheeseen, ja lupaa tuoda Raddalla valkoisen, tulisen, kesyttömän tamman.</p>	<p>ruoska</p>
<p>VII KOHTAUS s. 36 – 41</p> <p>Danilon leiri. Siellä Radda, Rusalina ja muita.</p>	<p>Rusalina Radda Siladi Siladin palvelija Butsa Soittajia Santarmi Luutnantti II Mustalaisnainen Mustalainen Sotilas I ja II Zobarin isä</p>	<p>Rusalina ja Radda keskustele- vat Zobarista, kun Siladi tulee palvelijoihin ja tuo Raddalle <u>leningin, päivänvarjon, hatun ja rahakukkaron</u>. Radda pukee Butsan leninkiin ja hattuun. Rahakukkaron Radda patistaa Butsan antamaan takaisin Siladille. Siladi pahastuu ja kyselee Zobarista. Radda eikä kukaan muukaan kerro mitään. Siladi kutsuu sotilaat paikalle, jotka rikkovat paikkoja ja uhkailevat leiriläisiä. Sotilaiden uhkaillessa hevosten ampumiselle Zobarin isä tulee paikalle ja myöntyy kertomaan Zobarin olinpaikan.</p>	<p>laatikko pariisilainen leninki hieno hattu päivänvarjo rahakukkarot aseet</p>
V Ä L I A I K A			
<p>VIII KOHTAUS s. 42 – 48</p> <p>Arolla. Makar istuu (tulilla), Isergilin ja Malvan laulu</p>	<p>Makar Isergil Zobar Bubuija Sotilaat Upseeri Luutnantti II Zobarin isä</p>	<p>Isergil huomaa ettei Zobarin otsalla enää ole "kuolemanmerkkiä", Zobar antaa Bubuijalle <u>amuletin</u> ja <u>tikarin</u> ja pyytää Bubuijaa viemään ne Rusalinalle sekä käymään Balintin luona hakemassa hevosrahat. Zobar lähtee. Sotilaat pidättävät Zobarin.</p>	<p>amuletti tikari piiska</p>
<p>IX KOHTAUS s. 49 – 51</p> <p>Balintin talon pihalla, Balint itse renkeineen; kuulostelevat.</p>	<p>Balint Balintin renki Bubuija</p>	<p>Bubuija tulee pyytämään Balintilta Zobarin hevosraha -velkoja. Balint huijaa Bubuijaa, jonka seurauksena Balintin renki pääsee yllättämään ja lyömään heinähangolla Bubuijaa, joka kaatuu maahan.</p>	<p>rahoja heinähanko</p>

<p>X KOHTAUS s. 52 – 55</p> <p>Tori, jolle pystytetään hirsipuuta. Tapahtumaa seurailee joukko kaupunkilaisia ja mustalaisia, jotka laulavat uhmakkaan laulun.</p>	<p>Saksalainen Pormestari Zobar Pyöveli (Butsa) Sotilaita Kaupunkilaisia Mustalaisia Upseeri</p>	<p>Sotilaat ja santarmit yrittävät hajottaa joukkoja. Pyöveli laittaa huppu päässä hirttonarua. Zobar tuodaan paikalle kädet sidottuina. Zobar saa huijattua upseeria sanomalla voivansa itse hirttää itsensä ja saa kädet vapaaksi. Viheltäen hän alkaa tutkia hirttosilmukkaa, kunnes alkaa kuulua kavioiden kopsetta, ihmiset kääntyvät katsomaan. Pyöveli tempaisee hupun päästään, onkin Butsa. Sekasorto. Zobar ja Butsa pakenevat. Mustalaiset estävät sotilaita. Sotilaat ampuvat perään. Butsa kaatuu ja käskää Zobarin jatkaa matkaa. Sotilaat toteaa Butsan kuolleeksi.</p>	<p>ruoskat narua käsien sidontaan saippuaa aseet</p>
<p>XI KOHTAUS s. 56 -59</p> <p>Aro (joen ranta)</p>	<p>Zobar Radda Isergil</p>	<p>Zobar ja Radda keskustelevat. Radda kertoo Zobarille Balintin tappaneen Bubuijan. Rakkauskohtaus. Zobar ja Radda yöpyvät teltassa. Aamulla herättyään Zobar huomaa Raddan olevan poissa ja lähtee etsimään häntä.</p>	
<p>XII KOHTAUS s. 60 – 62</p> <p>Leiri (mahd. kulkemassa)</p>	<p>Zobar Makar Radda Danilo Mustalaisia</p>	<p>Zobar saapuu leiriin ja pyytää Danlolta Raddan kättä. Radda vaatii Zobaria kuitenkin vielä polvistumaan heimon edessä hänen eteensä maahan saakka. Zobar ei suostu, jonka jälkeen Radda kaataa <u>ruoskan</u> iskulla Zobarin maahan. Zobar sanoo, että hänen on polvistuttava Raddan eteen, jotta kaikki näkee kuinka Raddan kauneus kukisti hänet. Zobar polvistuu Raddan eteen, katsoo hänen silmiinsä, tempaisee piiskasta, niin että Radda kaatuu hänen syliinsä. Iskee <u>puukon</u> Raddan rintaan. Danilo tulee paikalle ja painaa <u>puukkonsa</u> Zobarin selkään.</p>	<p>kuolaimet ruoska puukot</p>

VARKAUDEN
TEATTERI

MUSTALAISLEIRI

muuttaa
taivaaseen

Emil Lotianun ja Maksim Gorgin mukaan näytelmäksi kirjoittanut Martti Pulakka

Ossi Ahlapuro ja Petri Hervanto

Emil (Vladimirovich) Lotianu on syntyperäinen moldovalainen (6. marraskuuta 1936), joka ohjasi *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* nimisen elokuvan Maksim Gorkin novellikokoelman pohjalta. Elokuvasta tuli yksi Neuvostoliiton oman aikansa tunnetuimpia ja myös Lotianun uran yksi parhaista teoksista. Lotianu muutti Venäjälle, Moskovaan ja myös kuoli siellä (18. Huhtikuuta 2003). Hänellä on yksi lapsi.

Maksim Gorki kirjoitti ensimmäisen novellikokoelmansa: *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen*, jonka pohjalta on tehty samanniminen elokuva, joka on saanut suuren suosion Venäjällä 1975.

Martti Pulakka kirjoitti Gorkin novellikokoelman ja Lotianun elokuvan pohjalta "Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen" – näytelmän, joka sai ensi-iltansa Jyväskylässä 17. syyskuuta 1988. Sen jälkeen näytelmää on esitetty Suomessa useaan otteeseen, niin kesäteattereissa kuin muuallakin.

Sanna Nykänen, Johanna Korhonen
ja Marja Tyrväinen

Edessä: Emmi Räisänen, Noora Mononen,
Riina Harinen, Minnamaria Koistinen, Maija
Holopainen ja Johanna Korhonen
Takana: Markku Ryytty ja Ossi Ahlapuro

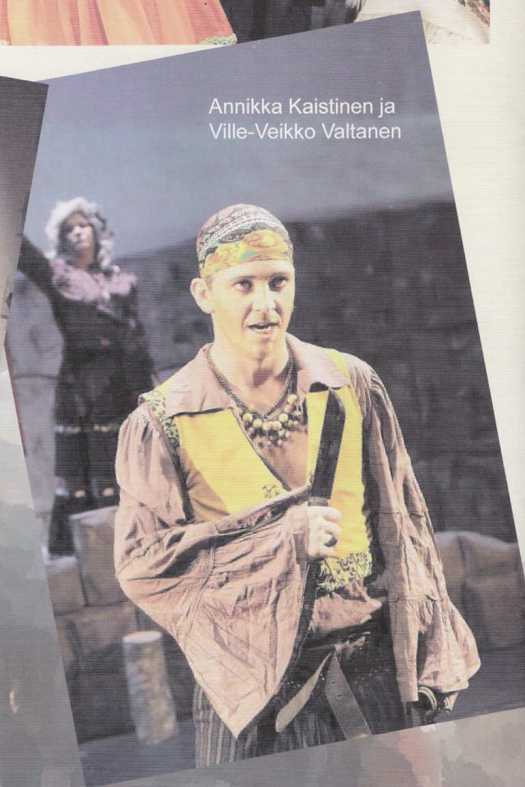
Marita Räsänen, Petri Hervanto, Marianne Kettunen, Markku Ryytty ja Sanna Nykänen

Väinö Makkonen ja
Miika Korhonen

Annikka Kaistinen ja
Ville-Veikko Valtanen

Jukka Tyrväinen*ohjaaja*

Rakkaus ja kuolema

Vapaus, rakkaus, kuolema. Nämä ikuiset aiheet ovat myös Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen -musikaalin "pääosassa".

Musikaali tihkuu ainutkertaisuutta ja intohimoa, yksilöllisten pyyteiden ris-tiriitaisuutta. Kumpi tie vie voiton, rakkaus yhtä ihmistä kohtaan vai rakkaus vapauteen? Mustalaisnaisista kaunein Radda ja hevosvarkaista paras Loiko Zobar kulkevat tätä tietä. Kaikki tietävät kuinka lopulta tulee käymään, mutta kukaan ei voi estää rakkauden suurta tuhovoimaa - eräänlaista kahden ihmisen välistä yksityistä taikaa. Salaperäinen kohtalonusko leijuu kaiken tapahtuman yllä.

Jos mustalaisleirin menoa seuratessa meissä "oravanpyörän" polkijoissa jossain tuolla sisimmässä läikähtää, ei se välttämättä ole huono asia. Mahdollisesti mieleen nousee kysymys, "Poljenko liian kovaa?" tai "Puuttuuko minulta rohkeutta elää?"

Tulee mieleen musikaalista mustalaisneidon Rusalinan sanat valkoiselle luutnantille: "Me emme elä miten tahansa, emme niin kuin te..."
Olkaa hyvä. Nauttikaa tämä lyhytthetki rakkaudesta ja vapaudesta.

Kaarina Tuunanen*koreografi*

Taito harjoitella oikein on taiteessa paljon harvinaisempaa kuin osaaminen. Luominen on ääretön mahdollisuus.

Kaikkialla maailmassa ihmiset tanssivat ja liikehtivät ilmaistakseen tunteitaan – iloa ja surua. Tanssi on spontaania ilmaisua esim. sadonkorjuun, häiden, kuolemankin yhteydessä. Eri kulttuureissa nämä rituaalitanssit ovat säilyneet alkuperäisinä ja me kutsumme niitä nykyään kansantansseiksi. Näihin perinteisiin mustalaistanssitkin improvisoiden pohjautuvat.

Tanssilla voidaan eheyttää mieltä, kehoa ja sielua. Tanssi on myös sosiaalinen tapahtuma. Se on toisten ihmisten kohtaamista. Tanssiessa askelista tulee kevyempiä, mieli virkistyy ja saamme kosketuksen sisimpäämme. Tanssi on energianlähteemme. Mustalaismusiikki saa ihmisen tanssimaan ilosta!

Erkki Ertama*säveltäjä, kapellimestari, musiikkineuvos*

Säveltänyt musiikin lukemattomiin mainoksiin ja elokuviin (mm. Kahdeksan surmanluotia) sekä toiminut useiden suomalaisten huippumusiikoiden säestäjänä ja sovittajana vuodesta 1949.

Erkki Ertama soittaa pianoa, harmonikkaa, sähköurkuja (pääsoitin), kirkkourkuja ja jo lapsena opittua viulua. Elämänsä aikana hän on toiminut säveltäjänä (päärooli), kapellimestarina, sovittajana, sanoittajana, muusikkona, kirjakauppijana, kirkkomuusikkona, musiikkiliikkeen omistajana, pedagogina, runoilijana (salanimellä) sekä sähköurkujen maahantuojana.

"Edellisen kerran paneuduin mustalaismusiikkiin, kun Mikko Niskanen ohjasi MainosTV:lle Gogolin Kuolleet sielut. Silloin värväsin Suomen romaneista kuoron, joka selvisi tehtävästään ensiluokkaisesti", kertoo itse säveltäjä.
Ertama on aina ollut aikaansa edellä. Mm. tietokonemusiikki on kiinnostanut häntä jo 80-luvulta alkaen. Hän on saanut useita kotimaisia ja kansainvälisiä palkintoja mainosfilmimusiikeista, lyhytelokuvamusiikeista ja elokuvamusiikeista.

Gregory Suszko,
Ossi Ahlapuro, Mirja
Ryytty ja
Petri Hervanto

Orvo Björninen ja
Matti Potila

Markku Ryytty, Minnamaria
Koistinen ja Heikki Koponen

Taina Peltomäki

pukusuunnittelija-puvustonhoitaja

Värit ovat minulle elämä – kotona ja töissä. Värien käytössä olen oman tieni kulkijä. Värianalyysit ja väripsykologia eivät ole minulle tärkeitä. Haluan kokea värin omalla tavallani, ei niin kuin joku oppi sen "määrää".

Yleensä ensimmäinen ajatukseni, ideani uudesta näytelmästä on jonkin roolihahmon puvun väri. Raddalle punaista, pinkkiä, oranssia, violetta – tietysti! Sitten väriympyrä alkoi pyöriä vinhasti. Halusin paljon värejä, riitasointuja. Yhdistelmiä, joita en ole ennen käyttänyt.

Näyttämölle toin iloksenne harmaaseen alkutalveen melkoisen värien kirjon. Pyrin tuulahdukseen villistä ja vapaasta, jostakin meille tuntemattomasta. Ja katsokaa kuinka tanssi herättää värit elämään!

Riikka Hakamäki

kampaaja/maskeeraaja

Tämä on ensimmäinen musikaali, jossa olen vastuussa suunnittelusta ja toteuttamisesta. Tunteet ovat vaihdelleet paniikin omaisesta pakokauhusta päätähuihmaavaan iloon ja onnistumisen riemuun.

Näin suuren prosessin kanssa on saanut huomata, ettei mikään ole helppoa ja yksinkertaista. Jos niin en haluakaan... Ja parhaat ratkaisut ongelmiin ovat yleensä löytyneet, kun on lakannut etsimästä väkisin... Onneksi taustalla on paljon ihmisiä, joilta voi aina kysyä. Suuri kiitos heille. Toivottavasti te katsojat nautitte musikaalista yhtä paljon kuin minäkin!

Tekijät

Käsikirjoitus

Emil Lotianun ja Maksim Gorgin mukaan näytelmäksi kirjoittanut Martti Pulakka
Yevgeny Doga ja Jyrki Heikkilä
Polarvox Music Publishing Oy 1988

Musiikki
Kustantaja

Ohjaus
Musiikin sovitukset ja toteutus
Musiikin harjoitus
Koreografia
Lavastus
Puvustus

Jukka Tyrväinen
Erkki Ertama (vier.)
Johanna Liukko (vier.)
Kaarina Tuunanen (vier.)
Jukka Tyrväinen
Taina Peltomäki

Valot
Ääni
Kampaukset ja maskeeraus
Tarpeiston suunnittelu ja toteutus

Marko Nykänen
Jussi Heiskanen
Riikka Hakamäki (vier.)
Kirsi Heiskanen ja Sini Korppi
(Mikkelin ammattikorkeakoulu)
Mirja Ryytty
Leena Liimatainen
Selenia Skrikberg

Karhun suunnittelu ja toteutus
Tarpeiston hoito
Järjestäjä

Kampaajan assistentti
Lavastuksen toteutus
Puvustuksen toteutus
Näyttämömiehet
Pukija

Johanna Korhonen
Kari Hänninen ja Sami Härkönen
Sisko Kervola, Taina Peltomäki ja Mirja Ryytty
Petteri Ryytty ja Miika Korhonen/Väinö Makkonen
Sisko Kervola ja Mirja Ryytty

Valokuvaus
Käsiohjelma

Reino Turhanen
Niina Latosuo ja Sini Piironen (Savon ammatti- ja aikuisopisto), Sari Kaurola

Ensi-ilta Warkaus-salissa 25.10.2008.
Esityksen kesto n. 2 h 10 min., sis. väliaika 30 min.

Kantaesitys Jyväskylän kaupunginteatterissa 17.9.1988.
Näytelmän esitysoikeuksia valvoo Polarvox Music Publishing Oy
Kiitokset Aulikki Hämäläinen.

**Muistattehan sulkea käsipuhelimenne näytöksen ajaksi.
Teatteri muistuttaa tekijänoikeuslakiin viitaten, että esityksen minkäänlainen tallentaminen ei ole sallittua.**

Henkilöt

Makar Tsudra, mustalaisleirin vanhin
Isergil, varttunut mustalaisnainen
Loiko Zobar, hevosvarkaista parhain
Zobarin isä
Rusalina, Zobarin sisar
Radda, mustalaisista kaunein
Danilo, Raddan isä
Bubulja, Zobarin paras ystävä
Butsa, mies, joka lopulta löytää paikkansa
Bossa, mustalaisnainen
Fletta, mustalaisnainen
Malva, mustalaisnainen
Anatal Siladi, unkarilainen tilanomistaja
Siladin palvelija
Balint, valkoinen tilanomistaja
Balintin palvelija
Pormestari
Pormestarin rouva
Saksalainen
Saksalaisen rouva
Upseeri I
Upseeri II
Lutnantti I
Lutnantti II
Karhu

Ossi Ahlapuro (vier.)
 Annikka Kaistinen
 Petri Hervanto (vier.)
 Jukka-Pekka Löhönen
 Mirja Ryytty
 Marianne Kettunen (vier.)
 Gregory Suszko
 Ville-Veikko Valtanen
 Markku Ryytty
 Merja Horjander
 Marja Tyrväinen
 Miija Tuomainen
 Heikki Koponen
 Eemeli Oksiala
 Orvo Björninen
 Matti Potila
 Heikki Koponen
 Minnamaria Koistinen
 Orvo Björninen
 Merja Horjander
 Pekka Löhönen
 Gregory Suszko
 Miika Korhonen
 Väinö Makkonen
 Petteri Ryytty

Sotilaita ja santarmeja: Heikki Koponen, Miika Korhonen, Pekka Löhönen, Väinö Makkonen, Gregory Suszko ja Petri Tikanmäki

Kuorolaisia; kaupunkilaisia, mustalaisia: Riina Harinen, Maija Holopainen, Merja Horjander, Pekka Katainen, Leena Kauhanen, Anna Keskitalo, Minnamaria Koistinen, Johanna Korhonen, Leena Liimatainen, Noora Mononen, Sanna Nykänen, Eemeli Oksiala, Petteri Ryytty, Emmi Räisänen, Marita Räsänen, Pirkko Silaste, Selena Skrikberg, Gregory Suszko, Miija Tuomainen ja Marja Tyrväinen

Viulistit: Maija Holopainen, Noora Mononen ja Emmi Räisänen.

Basso: Pekka Löhönen

Panhuilu: Matti Potila

Hanuristi: Pekka Wallenius

Huuliharpuistoittajat: Aarne Silander ja Veli Sopenan

Kitaristi: Pekka Katainen

Eemeli Oksiala, Marita Räsänen ja Pekka Katainen

Markku Ryytty, Petri Tikanmäki ja Pekka Löhönen

Pirkko Silaste, Leena Liimatainen, Miija Tuomainen, Markku Ryytty, Maija Holopainen, Noora Mononen, Leena Kauhanen, Minnamaria Koistinen ja Sanna Nykänen

Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen - musiikki

MUSIIKKINUMEROT

1.	Kuule laulu mustalainen	(säv. J. Heikkilä san. M. Pulakka)
2.	On yö, hiljaa tuulee	(säv. Y. Doga, san. E. Lotianu, suom.san. M. Pulakka)
3.	Groteskivalssi ja ripaska	(säv. J. Heikkilä)
4.	Unikuoro	(säv. Y. Doga, san. E. Lotianu, suom.san. M. Pulakka)
5.	Siinä se leiri on	(säv. trad., san. M. Pulakka)
6.	Kaunis olen niin kuin ruusupuu	(säv. trad., san. M. Pulakka)
7.	Jo sai tuo haukka merkin	(säv. trad., san. M. Pulakka)
8.	Gari gari	(säv. trad., san. M. Pulakka)
9.	Ratsu lentää, alla kiittää maa	(säv. trad., san. M. Pulakka)
10.	Kuoron surullinen laulu	(säv. Y. Doga, san. E. Lotianu, suom. san. M. Pulakka)
11.	Siladin laulu	(säv. J. Heikkilä, san. M. Pulakka)
12.	Butsan tanssi	(säv. Y. Doga, san. E. Lotianu, suom. versio instr.)
13.	On yö, hiljaa tuulee	(säv. Y. Doga, san. E. Lotianu, suom.san. M. Pulakka)

VÄLIAIKA

1.	Kuule laulu mustalainen	(säv. J. Heikkilä, san. M. Pulakka)
2.	Ei... illan rusko tietää	(säv. trad., san. M. Pulakka)
3.	Bubuljan laulu	(säv. trad., san. M. Pulakka)
4.	Joki 2	(säv. Y. Doga, san. E. Lotianu, suom.san. M. Pulakka)
5.	Rakkauden ja kuoleman laulu	(säv. trad., san. M. Pulakka)
6.	Ratsu lentää, alla kiittää maa	(säv. trad., san. M. Pulakka)
7.	Kaunis olen niin kuin ruusupuu	(säv. trad., san. M. Pulakka)
8.	Finaali	(säv. Y. Doga, san. E. Lotianu, suom. san. M. Pulakka)
9.	Kaunis olen niin kuin ruusupuu	(säv. trad., san. M. Pulakka)

Petri Hervanto

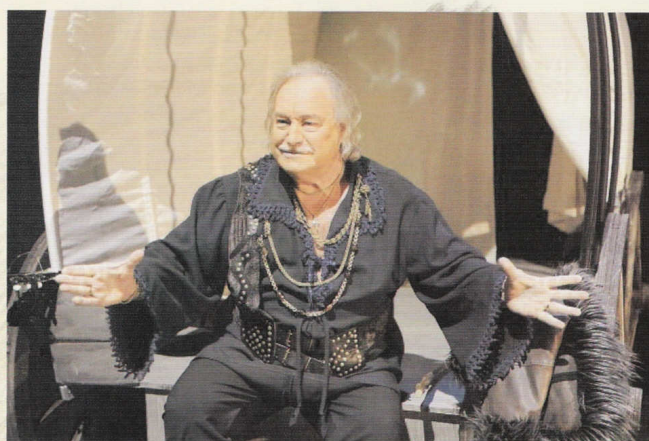
Raisiosta kotoisin oleva, nyt varkautelaistunut Petri saa kantaa juhlavasti vuosituhannen viimeisen tangokuninkaan arvonimeä, sillä hänet valittiin Tangokuninkaaksi 1999.

Kuninkuuden mukanaan tuoma keikkaelämä ei ollut Petrille uutta, sillä hän on kiertänyt esiintymässä jo vuodesta 1986. Vuosiin mahtuu useita bändejä, joissa hän soitti rumpuja ja lauloi. Tangokuninkuuden myötä hän jätti päätoimensa varastopäällikkönä ja keskittyi pelkästään musiikkiin ja esiintymiseen.

Yhdeksään vuoteen mahtuu keikkailun lisäksi konserttikiertueita, *Syksyn Sävelen* lehdistön suosikin titteli ja useita esiintymisiä mm. Argentiinassa, Uruguayssa, Norjassa ja Saksassa. Teatteriin Petri teki ensimmäisen vierailun vuonna 2001 (Turun kaupunginteatteri, Ankkurilyhty –musikaali). Syksystä 2006 lähtien Petri on viihtynyt Varkauden Teatterissa vierailijana. Ensin räjäytettiin potti Danny –musikaalin nimiroolissa ja seuraavana talvena Tunteen Palo –musikaalissa.

Vapaa-aikaa Petri viettää mielellään ulkoillen ja urheillen. Rakkaita lajeja ovat mm. nyrkkeily, kuntosalilla ja lenkkeily. Varkaudessa miehen voi bongata myös paikallisella kuntosalilla jumppia vetämästä.

Zobarin terveisin: "Kuka odottaisi huomiseen silloin, kun hetki on lyönyt?"

Marianne Kettunen

On varkautelaisen muusikkoperheen tytär. Aito 60-luvun lapsi, joka sai musikaalisuuden syntymälahjaksi. 70-luvulla Marianne julkaisi siskonsa Anitan kanssa ensimmäisen levyn "Punasaappaat". Tyttöjen tavaramerkki oli "vanhan tanssimusiikin" -linja ja siitä tuli hitti. Ajan kuluessa isän orkesterin siipien suojissa Marianne sai hyvät eväät lentää maailmalle.

Siskokset kävivät koulua ja tekivät keikkaa sivussa. Matkan varrelle mahtuu paljon, kuten Vicky Rostin ja Kirkan kesäshowt kahtena kesänä 1970-luvun lopulla. Mariannen veri veti kuitenkin enemmän keikoille kuin koulunpenkille ja siitä starttasi sooloura.

Monipuolinen Marianne on laulukeikkojen ohessa toiminut mm. risteilyemäntänä, karaokejuontajana ja vierailut menestyksekkäästi Varkauden Teatterin musiikkiproduktioissa. Yhteistyö Varkauden Teatterin kanssa alkoi vuonna 2003 The Sound Of Music –musikaalin Maria Reinerin roolista. Danny –musikaalin Armin rooli poiki Mariannelle "Kaikkeni oot" -dueton yhdessä Iso D:n kanssa.

"Tuli ei sammu koskaan." Terveisin Radda.

Ossi Ahlapuro

on syntynyt Viipurissa 1930-luvun lopulla, mutta muutti jo ihan naskalina perheineen Tampereen kautta Helsinkiin. Musikaalinen poika tiesi jo varhaisessa vaiheessa, että hänen uransa tulee liittymään teatteriin ja musiikkiin. Punaisen Myllyn, Teatteri Jurkan ja Kotkan kaupunginteatterin jälkeen Ossi siirtyi Radioteatteriin vuonna 1967. Uran varrelle mahtuu huikeat, reilusti yli tuhat äänityötä. Lisäksi mies on dubbauksilla antanut persoonan lukemattomille satumaailman hahmoille.

Trubaduurikeikoilla mies ja kitara ovat tulleet tunnetuksi ympäri maata. Levytyksiä on syntynyt lähes 50, mm. Maria Isabel (kesähitti 1970), Minne kukat kadonneet (1970), Kreikkalaisittain (1986) ja Azzurro (1997). Tänä vuonna ilmestyy uusi levytys Minun tieni (My Way).

Ossin kasvot ja olemus ovat tulleet suomalaisille tutuksi myös television puolelta.

Ossi Ahlapuro jäi eläkkeelle Radioteatterista vuonna 2001, mutta keikkailu ja työnteko jatkuvat edelleen täysillä.

Petri Hervanto, Marja Tyrväinen ja Annikka Kaistinen

Romanit

Romanit eli myös mustalaisiksi kutsuttu kansa on aikoinaan lähtenyt Pohjois-Intiasta ja sieltä se on levittäytynyt eri puolille maapalloa. On vaikea arvioida, kuinka monta heitä on heidän kiertolaiselämäntyyliinsä takia, mutta arviot liikkuvat suunnilleen 20 miljoonan lähimailloilla. Heistä noin 10 miljoonaa elää Euroopassa, mutta eniten heitä kumminkin tapaa Balkanin niemimaalla, Yhdysvalloissa sekä Venäjällä ja muissa Itä-Euroopan maissa. Venäjällä mustalaisia on jopa yli miljoona.

Mustalaisia on myös historiansa aikana vainottu rankasti ja varmasti vielä nykypäivänakin. Romanien syrjintä saavutti huippunsa toisessa maailmansodassa, jossa natsit tuhosivat heitä suuria määriä juutalaisten, kommunistien, homojen ja muiden joukossa, joita he eivät suvainneet.

Romanien historia on aina ollut hieman epäselvää, mutta heidän uskotaan lähteneen Intiasta 1000-luvulla ja he ovat kulkeneet pitkän matkan Eurooppaan asti, kuten osan Aasian valtioiden läpi. Noin 1500-luvulla mustalaiset löysivät myös tiensä Suomeen sekä Venäjälle.

Mustalaisten vaellukselle ei ole määritelty mitään erityistä syytä, joten heidän on arveltu olevan alempinkastisia hinduja, jotka värvättiin sotilaksi ja heidät olisi käsketty lähteen vastustamaan muslimien levittäytymistä. Toisen teorian mukaan he olisivat olleet vankeja, joita muslimit ottivat valloittaessaan Pohjois-Intian. Sen seurauksena heistä tuli erillinen väestö. Kaikki tämä on kuitenkin vain arvelua.

Heidän elinkeinonsa on liittynyt perinteisesti kaupusteluun, mutta monet tekivät käsitöitä, lauloivat, soittivat, tanssivat ja pitivät sirkusta. Romaneilla oli hyvää perittyä tietoa myös luontaislääkkeistä ja kansanparannuksesta. Heille kuuluivat myös sääty-yhteiskunnan ulkopuoliset tehtävät, kuten tinaaminen, läkkisepän ja rautasepän työt sekä hevosten kasvattaminen, mihin mustalaisilla oli erittäin hyvä ammattitaito.

Ossi Ahlapuro ja Miija Tuomainen

Petri Hervanto, Johanna Korhonen, Ossi Ahlapuro, Eemeli Oksiala, Miika Korhonen, Väinö Makkonen ja Miija Tuomainen

Tilitoimisto

Sirpa Hämäläinen Oy

auktorisoitu tilitoimisto

Savontie 26 B 29, Varkaus
puh. 5513607

KUPONKITARJOUS

ABLOY®

AVAIMET

Classic-avain
2 kpl vain 7,-
1 kpl 5,-

ABLOY®

RIIPPULUKOT

Myös kotiavaimelle
Myös sarjalukkoja/
avainperiä

ABLOY®
VALTUUTETTU

TURVALLISTA PALVELUA VUODESTA 1971

**VARKAUDEN
LUKKO-HUOLTO KY**

Avoimna ark. klo 9-17, la 10-13
p. 0400 239 445

PALVELEMME FORUMISSA

**Värilliset
Novalens
piilolasit
optikoltasi!**

NOVALENS OY

VTA VARKAUDEN
TELINEASENNUS OY

Haukka
OPTIKKO

Ahlströminkatu 22
78200 Varkaus
Puh. (017) 552 4225
Avoinna: ma-pe 9-17

Nautinto, joka versoo...

Ostariuotista tunnelmaa
tehtaan piippujen juurella,
kansan huoltoa
parhaimmillaan!

Kivenheiton päässä Varkaus-salista!

Kahvila Ravintola
Kaks Ruusua

Ahlströminkatu 25, Varkaus • puh. 040 350 8420
ravintola@kaksruusua.fi • www.kaksruusua.fi

Teatterilipulla
ruokailijalle
Dolce Crema
jälkiruoka-annos

Sis. vaniljajäätelöä, suklaakastiketta, kermavaah-
toa, rapeita keksimuruja ja jugurttirusinoita.

Hyvässä seurassa

ROSSO

norm. hinta
4,80 EU/R

www.rosso.fi

Voimassa Varkauden Rossossa Varkauden teatteri Mustalaisleiri
muuttaa taivaaseen -lipun näytöspäivänä 25.10. - 13.12.2008.
1 jälkiruoka/lippu.

ELÄMYKSIÄ, HYVÄLLÄ MAULLA!

Hemmotelkaa itsensä viihtyisässä Scandic Oscarissa. Tunnelmallinen illanvietto upeissa ravintoloissa tai viikonlopun kulttuuripainotteinen miniloma katkaisee mukavasti arjen. Oscarissa järjestätte myös juhlat sekä kokoukset, pienistä palaverista aina soo hengen tapahtumiin Varkaus-Salilla, vaivatta saman katon alla.

Elämyksiä voitte tilata myyntipalvelustamme.

Kauppatori 4, 78250 Varkaus, Finland
017 579 011, fax 017 579 0500
www.scandichotels.fi/oscar
oscarvarkaus@scandichotels.com

Scandic
OSCAR · VARKAUS

Fysio
Corpus

Mervi Valkonen
fysioterapeutti
GSM 0400-315 400

Erkki Hynönen
fyrioterapeutti

Ahlströminkatu 22 II krs. puh. (017) 552 6444 Varkaus
78200 Varkaus Puh. 0400 315 400 Kangaslampi

 Varkauden OP

Laivalinnankatu 29, 78200 Varkaus.
www.varkaudenteatteri.fi * info@varkaudenteatteri.fi
Lippumyymälä, puh. 017-2648830, avoinna ma-pe klo 10-17 sekä 1h ennen esitysten alkua

Musikaali MUSTALAISLEIRI MUUTTAA TAIVAASEEN

ARVIO TEHDYSTÄ TARPEISTOSTA.

Mikkelin AMK:n oppilaat Kirsi Heiskanen ja Sini Korppi valmistivat tarpeiston Varkauden Teatterin musikaaliin Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen.

Tarpeisto oli kokonaisuutena toimiva ja näytelmän henkeen, teemaan ja aikakauteen erittäin sopiva ja toimi halutulla tavalla.

Tarpeisto huomio myös kiitettävästi puvustuksen ja lavastuksen ja toimi niitä täydentävänä osana.

Kirsi Heiskanen ja Sini Korppi suoriutuivat työstään kiitettävästi. Ohjaajan ja koreografin työtä helpotti suuresti tyttöjen tekemä tarkka rekvisiittaan liittyvä taustatyö.

Valmiina rekvisiitat näyttivät täysin aidon näköisiltä ja olivat helppoja ja keveitä käsitellä.

Varkaudessa 20.4.2009.

Jukka Tyrvänen
Teatterinjohtaja / ohjaaja

TYÖTODISTUS

Kirsi Heiskanen valmisti Mikkelin AMK:n (Savonniemen kampus) teatteritekniikan opinnäytetyönään tarpeiston Varkauden teatterin näytelmään ”Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen” 04.08.2008 – 31.12.2008.

Tarpeisto oli suuritöinen työ. Siitä tuli hyvin toimiva ja sopivasti näyttävä. Se soveltui hyvin Moldovian mustalaisten päivittäistavaroiksi ja juhlaseremonioissa käytettäviksi erikoistarpeistoksi.

Kirsi toimi työssään idearikkaasti, nopeasti ja jälki oli hyvää. Rekvisiitta/tarpeisto oli kokonaisuutta hyvin palveleva ja toimi halutulla tavalla sujuvasti puvustuksen ja lavastuksen rinnalla. Kirsi oli näytelmäharjoituksissa paikalla tarpeen mukaan ja valmisti myös lisää rekvisiittaa tarpeen mukaan.

Suosittelen häntä lämpimästi.

Helsingissä 12.5.2009

KARINA TUUNANEN

Kaarina Tuunanen
Apulaisohjaaja / Koreografi

TYÖTODISTUS

Sini Korppi valmisti Mikkelin AMK:n (Savonniemen kampus) teatteritekniikan opinnäytetyönään tarpeiston Varkauden teatterin näytelmään "Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen" 04.08.2008 - 31.12.2008.

Tarpeisto oli suuritöinen työ. Siitä tuli hyvin toimiva ja sopivasti näyttävä. Se soveltui hyvin Moldovian mustalaisten päivittäistavaroiksi ja juhlaseremonioissa käytettäviksi erikoistarpeistoksi.

Sini toimi työssään idearikkaasti, nopeasti ja jälki oli hyvää. Rekvisiitta/tarpeisto oli kokonaisuutta hyvin palveleva ja toimi halutulla tavalla sujuvasti puvustuksen ja lavastuksen rinnalla. Sini oli näytelmäharjoituksissa paikalla tarpeen mukaan ja valmisti myös lisää rekvisiittaa tarpeen mukaan.

Suosittelen häntä lämpimästi.

Helsingissä 12.5.2009

KARINA TUUNANEN

Kaarina Tuunanen
Apulaisohjaaja / Koreografi

Kirjoitan tämän palautteen hyvin vapaamuotoisesti. Toivottavasti tästä on teille hyötyä.

Työskentelyne mustalaisleiri muuttaa taivaaseen musikaalin tarpeiston parissa oli oikein hyvää. Saitte luotua tarinaan, aikaan ja miljööseen sopivan tarpeiston.

Toteutitte koreografi Kaarina Tuunasen toiveet ja visiot, jotka hän kertoi alun tarpeistopalaverissa. Lisäksi ohjaaja Jukka Tyrväisellä, puvustaja Taina Peltomäellä, näyttelijöillä ja myös muilla työryhmänjäsenillä oli omia toiveitaan tarpeiston suhteen.

Osa tarvittavasta tarpeistosta tai sen käyttötavasta selvisi näytelmää harjoiteltaessa. Yksi tällainen tavara oli astia joka heitetään nuotioon rakastavaisten kohtaauksessa. Tarpeistopalaverissa asiasta keskusteltiin. Puhuimme että astian pitäisi ehkä mennä rikki ja hajota osiin. Ideoimme joitain valmistusmenetelmiäkin, mutta astian käyttö jätettiin kuitenkin avoimeksi. Puhuttiin, että palataan asiaan myöhemmin kun harjoitukset etenevät. Kävi kuitenkin niin, että muistikuvat palaverista olivat erilaiset. Koreografi sekä näyttelijät olivat odottaneet hajoitettavaa kannua jo vaikka kuinka kauan harjoituksiin. Kun taas vastaavasti te odotitte tietoa millainen astian pitää olla. Täytyykö sen hajota vai ei. Täytyy sanoa, että ensimmäinen kannu oli hyvä, kun ottaa huomioon valmistukseen käytettävissä olleen ajan. Kannu rupesi kovassa käytössä vähitellen hajoamaan ja niin pyysimmekin uuden kannun teiltä joka olikin aivan upea. Siinä kannussa näkee ideoinnin, materiaalituntemuksen ja omistautuneen työn tuloksen. Myös mm.verisipulit olivat ihastuttavia.

Muokkasitte varastossa olleista tavaroista näytelmään sopivia ja valmistitte tarvittavia. Onneksi musikaalin tarpeistobudjetti oli iso joten saitte tilata ja ostaa tarvittavia matskuja. Materiaaleja käytitte hyvin. Ette menneet helpoimman kautta vaan halusitte kokeilla ja oppia uutta. Tästä innosta johtuen kaikkeen ei ollutkaan aikaa. Torikohtauksessa piti alunperin olla kalakauppias. Se muutettiin kukkakauppiaksi, koska aikaa kalojen valmistukseen ei enää ollutkaan. Tämä muutos ei vaikuttanut kohtauksen lopputulokseen mitenkään, koska kaloja ei mainita tekstissä, eikä kauppiasta oltu mitenkään nostettu esille. Kukat olivat visuaalisestikin näyttävämmät kuin kalat.

Valitettavasti teatterilla ei ole tarpeistonvalmistukseen omaa työhuonetta vaan työstä riippuen tarpeistoa tehdään milloin missäkin. Tiedän että paljon energiaa menee turhaan juoksenteluun ja tavaroiden hakuun paikasta toiseen. Saimme järjestettyä teille pienen pöydän lavastamoon, jossa taas melu oli varmaan sahojen soidessa välillä melkoinen. Tilapulmasta johtuen valmistitte tarpeistoa myös kotona, mikä sopikin ihan hyvin. Olitte osoittaneet olevanne vastuuntuntoisia ja luotettavia, joten en hetkeäkään pelännyt, että työn tekeminen kotona vaikuttaisi negatiivisesti lopputulokseen.

Tarpeistonvalmistajina teillä oli omanäkemyksenne, mutta otitte kuitenkin huomioon työryhmän toiveet ja neuvot. Haluan mainita esimerkkinä halon jolla näyttelijä lyö toista. Visuaalisesti halko oli kieltämättä paremman näköinen kun siina oli oksan tynkiä. Valitettavasti tyngät koskivat lyötävään näyttelijään joten ne oli poistettava.

Vaikka stressi välillä painoi päälle ja sai ehkä toimimaan hätiköidystikkin teitte sen mitä teiltä pyydettiin. Kannustaisin kehittämään rohkeutta kommunikointiin, koska kysymällä moni asia selviää. Vinkkinä myös se ettei tarpeistoa kannata muokata tai vaihtaa enää kovin myöhäisessä vaiheessa, ainekaan neuvottelematta etukäteen asianomaisten kanssa. Kaikenkaikkiaan olen työskentelyenne erittäin tyytyväinen. Olitte avoimia, innokkaita ja kuten jo aiemmin mainitsin luotettavia. Teillä on tietoa, taitoa ja tahtoa!

Kiitos, kiitos, kiitos!

Selena Skrikberg
järjestäjä, tarpeistonvalmistaja
Varkauden Teatteri